

Palócföld

IRODALMI, MŰVÉSZETI, KÖZÉLETI FOLYÓIRAT

A TARTALOMBÓL

Nekrológ
Lázár Ervinről

2007 Madách-díjasai
Bakos Ferenc, Bene Kálmán, Csemniczky Zoltán

„Elme-kór“-körkép
Bedegi Berill Barbara, Lidik Éva, Merényi Krisztián,
Szirmai Péter és Tódor János „nézőpontjából”

Helyzetjelentés
Nógrád megye gazdaságáról - Baráthi Ottó tanulmánya

Költészet
Németh Péter Mikola és Udvardy Balázs verseivel

Szabó Tamás: Balázs János
(részlet)

ÁRPÁS KÁROLY 1955-ben született Jánoshalmán. Író, költő, irodalomtörténész, műfordító. Magyar-történelem–finnugor szakon diplomázott 1980-ban a JATE-n. 1983-ban doktortált észt kultúrtörténetből. Emellett a 19. század irodalmával, Baka Istvánnal és Gion Nándorral foglalkozik. Líróját a „techné” mellett részben az elfogadott vidéki „kismester”-lét öniróniája, részben a mindennapok elégikus-idillikus életképeinek ábrázolása jellemzi. Történelmi regényeiben a XI. század eseményeit mutatja be. 2001-ben megkapta az MTA Pedagógus Kutatói Díját. Legutóbbi kötete: *Áttételek – átvételek* (2006).

BARÁTHI OTTÓ 1944-ben született Hatvanban. Jelenleg Salgótarjánban él. 1968-ban Budapesten közgazdász oklevelet, 1975-ben szakközgazdász diplomát és közgazdaságtudományi doktori címet, 1995-ben környezeti menedzser másoddiplomát szerzett. 1967-től publikál rendszeresen. Legutóbb megjelent művei: *A Dolinka krónikája* (2006); *Egy évtized Salgótarján gazdasági, társadalmi életében* (2006); *Az Ember és környezete* (2007). Hatvani József néven is publikál.

BEDEGI BERILL BARBARA 1972-ben született Salgótarjánban. A Miskolci Egyetemen 2006-ban szerzett kulturális antropológus diplomát. Az elmúlt években több romakultúra-kutatásba is bekapcsolódott.

KONCZEK JÓZSEF 1942-ben született Magyaránadorban. A telet Pomázon, a nyarat szülőfalujában tölti. Az ELTE nyelv-tanári szakán szerzett diplomát. Költő, író, publicista, A „Kilencek” között tűnik fel a ’60-as évek végén. Legutóbbi kötetei: *A tájjal maradtam* (2006); *Öllezhető térség* (2006); *Napozik a dongó* (2006).

LIDIK ÉVA 1963-ban született Salgótarjánban. Karancslapujtón élő költő, író. A Semmelweis Egyetem Egészségügyi Főiskolai Karán szerzett ápolói diplomát. A salgótarjáni Szent Lázár Megyei Kórházban dolgozik.

MARAFKÓ LÁSZLÓ 1944-ben született Győrött. A hatvanas évek bölcsészkarai tanulmányai múltán csak nagy kitérők után telepedett le Budapesten. Író, újságíró, szerkesztő. Legutóbb megjelent műve: *Búcsúregény* (2006).

MERÉNYI KRISZTIÁN 1970-ben született Karcagon. Jelenleg Budapesten él. Író, költő, 2004-től a József Attila Kör, 2005-től a Magyar Írószövetség tagja. Kötetei: *Labirintusban* (1997); *A múltthatatlan ma* (1997); *Táncoló szobor* (2004).

NÉMETH PÉTER MIKOLA 1953-ban született Diósgyőrben. Családjával Vámosmikolán és Vácott él. Költő, esszéíró, szerkesztő. Az ELTE BTK filozófia szakán 1991-ben szerzett tanári diplomát. Az EKSZPANZIÓ Nemzetközi Kortárs Művészeti Társulás alkotórendezője. A váci MADÁCH-KÖR ügyvezető elnöke. A MADÁCH-KÖR TÁR könyvsorozatának szerkesztője. A „FIESTA” SZÍNHÁZA művészeti vezetője. Az IPOLY EURORÉGIÓ Határon Átnyúló Együttműködés magyarországi titkára. Kötetei: *FŐBE(N)JÁRÓ ÜZENET* (1986); *MYSTERIUM CARNALE Hommage 'a Pilinszky* (2006).

SZABÓ ANDREA 1965-ben született Balassagyarmaton. Író, újságíró. 1988-ban az Eötvös Loránd Tudományegyetem bölcsészkarának magyar-angol szakán szerzett középiskolai tanári diplomát. 2001 óta a *Nógrád Megyei Hírlap* munkatársa.

SZENOGRÁDI FERENC Szécsényben élő pedagógus, újságíró, a *Nógrád Megyei Hírlap* külső munkatársa. Legutóbb 2002-ben jelent meg a *Szécsény* című településtörténeti műve.

SZIRMAI PÉTER 1970-ben született Budapesten. Író. Az Ybl Miklós Főiskola Építőmérnöki Karán szerzett diplomát. Jelenleg egy környezetvédelmi állami cégnél dolgozik. Első regénye 2007-ben jelent meg *Hunniában valami készül* címmel.

TÓDOR JÁNOS 1952-ben született Budapesten. Jelenleg Székesfehérvárott él. Újságíró-szerkesztő, szociográfus, prózaíró, költő, „kiugrott jogász”. Legutóbbi művei: *Szkander* (2002); *Aluljárók népe* (2004); *Taxifőr bajonettel – kis magyar agressziók* (2006).

UDVARDY BALÁZS 1983-ban született Budapesten. Érettségi után a Gundel Károly Szakközépiskolában szakácsnak tanult másfél évig. Jelenleg a Károli Gáspár Református Egyetem III. éves magyar szakos hallgatója. Első kötete 2006-ban jelent meg *Fetregő dallamok* címmel.

Tartalom

<i>Marafkó László</i>	A példakép kinevezése és egyéb Lázár Ervinségek	179
2007 Madách-díjasai		
<i>Árpás Károly</i>	Egy Madách-kutató Szegeden (interjú Bene Kálmánnal)	182
<i>Szenográdi Ferenc</i>	Bakos Ferenc az alkotói felelősségről (interjú)	185
<i>Szabó Andrea</i>	„A szellem a fontos...” (interjú Csemniczky Zoltánnal)	188
<hr/>		
<i>Udvardy Balázs</i>	A raboskodó leánycsók; Óh, azok a Zöld Pardonos esték! (versek)	192
Láttelelet		
<i>Bedegi Berill Barbara</i>	„...Petőfi eltűnt a ködben, én eltűnök a jelenben...”	193
<hr/>		
<i>Lidik Éva</i>	Fuldoklom (irodalmi napló)	198
<i>Tódor János</i>	Ágyhoz szíjazva (elbeszélés)	227
<i>Merényi Krisztián</i>	Pszichiátriai tepsik (elbeszélés)	230
<i>Szirmai Péter</i>	A rendszerváltás nehézségei (elbeszélés)	232
Palóc tükrök		
<i>Baráthi Ottó</i>	Palócország fölött borús az ég / Nógrád megye gazdasága, 1990–2005	239
<hr/>		
<i>Németh Péter Mikola</i>	Parancsolat; Ars poetica (versek)	250
Könyvszemle		
<i>Koncsek József</i>	Mikola szobrai és dinoszauruszai / Németh Péter Mikola: MYSTERIUM CARNALE – Hommage 'a Pilinszky című verseskönyvről	251
<i>Hatvani József</i>	Lélekemelő séták a Medves vidékén / Andrásfalvi-Faragó Zoltán: Varázslatos bazaltlepeny	254

E számunkat a Nógrádi Történeti Múzeum 29. Salgótarjáni Tavaszi Tárlatának anyagával (fotó Buda László), valamint Gáspár István Gábor, Gyetvainé Szorcsik Angéla és Jakubovics Judit felvételeivel illusztráltuk.

Nógrád megye irodalmi, művészeti, közéleti folyóirata • Főszerkesztő: Praznovszky Mihály; fõmunkatársak: Nagy Pál (*Párizsi Magyar Műhely*), Pál József (*Salgótarján*); szerkesztõ: Handó Péter; szerkesztõségi titkár: Bagyinszky Istvánné (*telefon: 32/310-140*) • Kiadja a Balassi Bálint Megyei Könyvtár (*3100 Salgótarján, Kassai sor 2.*); Felelõs kiadó: Bódi Györgyné dr. • Készült a Polar Stúdióban (*Salgótarján*)

Levélcím: 3101 Salgótarján, Pf. 270; Telefon: 32/416-777; Fax: 32/416-482; Internet: www.bbmh.hu/palocfold; e-mail: palocfold@bbmh.hu • Terjeszti a Balassi Bálint Megyei Könyvtár; előfizethető ugyanitt • Budapesten megvásárolható az Írók Boltjában (*VI. kerület, Andrássy út 45.*) • 2007-ben megjelenik 5 alkalommal • Egy szám ára 300,- Ft; előfizetési díj egy évre 1 500,- Ft • Kéziratokat és rajzokat megőrünk, de nem küldünk vissza • ISSN 0555-8867 • INDEX 25925

Támogatónk:

A Palócföld elismerései:

Nógrád megye Madách-díja (2004) és Salgótarján Pro Urbe-díja (2005)

A példakép kinevezése és egyéb Lázár Ervinségek

Nem kívánok a barátjának felnyomakodni – kedvesen évődő, bizalomteljes viszonyban voltunk évtizedeken át. Ennyi épp elég a kortársi boldogsághoz.

Lázár Ervin farkasréti temetésén egyre dagadt, s már a ravatalozó körötti sírok közé préselődött a gyászoló tömeg, elvegyülve benne a széthasadozott magyar irodalmi élet sokféle hadának táborszernagyai, nagy- és kismoguljai. Még a halálában is különböző táborbelieket karolt egybe. S a megrendültségben feltolultak az emlékek.

Amikor 1969-ben bekerültem a *Dunántúli Napló* szerkesztőségébe, már csak bohémkodásaik legendafüstje keringett a szobákban: Bertha Bulcsú és Lázár Ervin egy-két éve már Pesten éltek. A mindújra nagy röhögésekkel honorált egyik adoma Ervin szerkesztőségi „belépőjéről” szólt. Az ELTE-ről Pécsre, kötelező vidéki gyakorlatra érkezett újságíró gyakornok hogy, hogy nem, éppen a lap egyik morc szerkesztőjéhez (később, mint a lap párttitkárával találkoztam vele), az ötvenes évek elején egy üzemből kiemelt, újságíróvá tett balos káderhez kopogott be. Ahogy az már illett, köszönt. Ervin jóvágású, megtermett fiú volt. A zord pártmunkás hátralökte a székét, kirántotta a fiókját és megragadta a funkciójával járó önvédelmi fegyverét. Pisztolyt a világ legjámborabb gyakornokára! Lázár Ervinen ugyanis az akkoriban éppen divatba jött fekete színű ing volt (azóta még hányszor lett divat a fekete...), amely viszont az utcai öltözködésbe, viselkedésbe, haj- és szakállviseletbe is beleszóló hivatalosság szemében – a kor kifejezésével – a huligánok ismérvének számított. Biztos, hogy később megbékéltek egymással, sőt az is, hogy Ervin egy rossz szót nem mondott az engesztelhetetlen káderről. A sugárzásos ifjúság pécsi éveiben barátságok (Bulcsúval és az akkor még színész Karikás „Petyával”) és szerelmek szövődtek, ezen élményekből is épült az *Egy lapát szén Nellikének* novelláskötete.

Személyesen mi is Pécsen találkoztunk először. Futó látogatásra beugrott a *Jelenkor*hoz, épp ott voltam, egy írásom meg akkoriban nála az *És-nél*, ahol dolgozott. Kisportrék sorozata különönc figurákról, akik egy kisvárosiból nagyvárosiassá lett közegben még furábbnak tűntek. Nem bocsátkozott hosszas elemzésbe, érthettem, amit akartam: „Hát az kivehető, hogy elég... hely ez.” A jelzöt nem akarom meghamisítani, inkább elhagyom. A hangsúlyból tudható volt, hogy engem óv, ha nem erőltetjük az *És-nél* a dolgot.

Már megint Pesten éltem, amikor újra találkoztunk: akkor még kisiskolás fiamnak egy kis meséjét közölte az *Új Tükör*. „Na, egy író már legalább van a családban” – és megveregette a kissrác vállát.

Egyik nemzedéki kisregényemet, amelyben érintőlegesen vietnami háborús élményeim is előfordultak, elküldtem neki. Válaszul egy észak-koreai képeslap érkezett (hogy honnan szerezte, s meddig őrizhette, rejtély). Egy hadi múzeumi, zöld színűre festett katonai löveg volt rajta, gumiköpenye a harcokban kihaladt, de olajfestékekkel fényesre mázolták, csövén számtalan fehér kereszt, az ellenséget ért

találatok számát jelölve. Ervin szövege: „Nagykaliberű ágyú a nagykaliberű szerzőnek. Könyvedet köszönöm és sok szeretettel üdvözöllek”. Azóta is megneveltet, ha a kezembe kerül a „frontemlék”. Mert ez a szeretet a kulcsszó, amit róla el kell mondani.

Egy irodalmi pályázat díjkiosztását követően, a nekünk, díjazottaknak szánt obligát koccintás után egyik pályatársunk harsány-kötekedő hangulatba kezdett lendülni. Ervin sóhajtva mondta a becenevét. „Persze, megiszik két pohárral és rögtön verekedni akar.” Felállt, átkarolta, barátunk egy perc múlva békésen poharazgatott a többiekkel. Igaz, Ervinnek meg is volt az átkaroláshoz való termete, meg talán nem csak az.

Egy másik könyvemre küldött válaszul azt írta képeslapon: „Mester! Nagyon köszönjük a könyvét. Gratulálunk és sok sikert kívánunk Magának. Nagy szeretettel Lázár Ervinék P. S. Kritikánk a túloldalon!” Ott pedig a magyar korona színes fotója. Pont. Ki merne itt haragudni?

A rendszerváltozás utáni években Lázár Ervin a *Magyar Nemzet* akkorra már jócskán meggyötört szerkesztőségébe került napos szerkesztőnek. Több évtizedes napilap-csinálási kihagyás után, amikor már szövegszerkesztőkön készült az újság. Rögtön a szabadságolás kialakult rendjét korholta: a szerkesztő kollégák egymást helyettesítése nyáron (egy ügyelet amúgy is napi 14–16 óra volt) rövid idő alatt felemészti azt az erőtartalékot, amit az ember a két hét szabadsága alatt nagy nehezen összegyűjtött. Sejthető volt, hogy nem kívánja túl hosszúra nyújtani a lapnál az önkéntes gályarabságát.

Nemigen lehetett azzal vádolni, hogy a teoretikus kérdések nagyon izgatták volna, de egy cikkemre szigorú lényeglátással reflektált. A Kádár-korszakban felnőtt, első generációs értelmiségi szellemi önvizsgálatának szánt terjedelmes írásomból csak részletet lehetett közölni a *Magyar Nemzet*ben (a teljes változat csak a 2004-ben megjelent *Előkor* c. esszékötetemben látott napvilágot). Ez a részlet értelmiség, írók és a hatalom kompromisszumait is érintette, benne a fiatal írók 1979-es lakiteleki találkozója kapcsán Illyés jelenlétével is foglalkozva. Ervin szigorú tekintete ma is előttem van. „Apukám! – a pajtási megszólításból kihallani a zsörtölődő hangsúlyt. – A lehető legveszélyesebb, amit csinálsz. Megharagszik rád Illyés híve, mert bírálni merted, s legyint az, aki nem szereti Illyést, mert te tiszteled az író.” Mondhatni jövőbe látónak bizonyult.

A *Magyar Nemzet* évek óta tartó szétzilálódása után az immár működési zavaroktól meg-megzökkenő lapkészítési nagyüzemet talán fél évig viselte el, noha mindent tudott az újságcsinálásról. A lapleadási technológia, a lapzárta rendjének, a korrigálás, a hibakiszűrés rendszerbe épülő eljárásainak – ezt sokan tudták a szerkesztőségben – egyik korábbi kidolgozója és végrehajtásának ellenőrzője én voltam. Ervin már nem dolgozott nálunk, amikor a korrektoroktól megtudtam, hogy egy-egy általa levezényelt ügyelet végén, a javított oldallevonatot általában azzal adta be a vezető korrektornak: „Marafkó szerint”. S azzal hazament. Ma sem lehet megállni mosoly nélkül.

A 2002-es könyvhéten beálltam a Vörösmarty téren az Ervin asztala előtt araszoló jókora, s jobbára az aprónépet képviselő sorba. Kezemben a *Fehér tigris* című regénye, amelyet bármikor dedikáltathattam volna vele, de játéknak szántam a dolgot. Jó sokára értem elébe, felnézett, meglepődött, mert addig százával a

gyerekkönyveit (felnőttek által is kívülről fúj t gyerekkönyveit) hordták elébe. „Mondd a neved!” Én a szokásos ugratásnak fogtam fel a kérését. „Viccelsz?” – kérdeztem vissza. A tekintetéből láttam, hogy akkor egy pillanatra valóban rám haragudott, hogy a névmemóriája cserbenhagyta. Megmondtam, beleírta: „Példa-képemnek, Marafkó Lászlónak szeretettel, tisztelettel Lázár Ervin.”

Még a nyolcvanas évek közepén, a *Magyar Nemzet* irodalmi oldalainak szerkesztésekor tőle is kértem novellát. A *Lenttipentti Kauszko és Passzerputh Limadogon* című az 1986. augusztus 2-i, szombati számban jelent meg tőle. A nevemre szóló boríték címlapjára ráírta: „az anyag drága!!” Értettem a „gyengéd” célzást. Sajnos, a napilap elég fafejű elveket vallott honorügyben: máig szégyellem, hogy nem sikerült rendesen megfizetni.

Minden író meg van győződve a maga különlegességéről, így nem is árt, ha néha berzenkedik benne az elismerést hiányoló jogos elégedetlenség. E körmönfont érveléssel nyugtatgatom azóta is fel-felhorgadó lelkiismeretemet. Mivel végleges nyugalomra nem leltem, tehát utólag is elégtételt kell adnom:

Mi, szégyenkező szerkesztők, emlékezetül adjuk tehát mindenkinek, akit illet, hogy Őfelsége, Lázár Ervin, Isten kegyelméből a Négyszögletű Kerek Erdő apostoli királya, a Masoko köztársaság prezydentje, Pécs stb. nagyfejedelme, Pécel hercege, a Lónyay (előtte Szamuely, még előtte újfent Lónyay) utca és környéke örgrófja, Rácegrespuszta stb. bárója, uralkodásának áldásos évtizedei alatt aligha megfizethető opusokkal örvendeztette meg ma és mindörökké növekvő birodalmának minden rendű és életkorú híveit.

Lázár Zsófia emlékezik édesapjára, Lázár Ervinre 2007. április 12-én, a salgótarjáni Balassi Bálint Megyei Könyvtárban tartott *Emléknap* résztvevői előtt
(felvétel: Gyetvainé Szorcsik Angéla és Jakubovics Judit)

ÁRPÁS KÁROLY

Egy Madách-kutató Szegeden

Hétfő reggel háromnegyed nyolc. A főiskola szobájában ülünk Bene Kálmán főiskolai tanárral, tanszékvezetővel, aki most érkezett otthonából, Deszkről. A főiskola falai között csend, a folyosók csendesek.

– Kiskunhalason születél, Szegeden tanultál, Püspökszilágyiban és Tiszakécskén tanítottál, aztán ismét Szeged és Deszk: e településekhez kapcsolódnak az életút fontosabb állomásai; itt élted, éled napjaid. Hova tartozol?

– Ha meggondolom, szegedinek vallom magam, hiszen az általános iskola ötödik osztályától itt élek, a tizenkét éves kitérőtől eltekintve; itt dolgozom, legtöbb időt életemből itt töltöttem. Deszk a családi székhely.

– Tanár vagy – minden értelemben, hiszen tanítottál a régi, osztatlan és a „normális” általános iskolában, voltál könyvtáros és gimnáziumi tanár, s a főiskolán. Honnan az indítás?

– Első generációs értelmiségi vagyok; a tudós-pedagógus pálya felé tanárim irányítottak. Szegeden például Dobcsányi Ferenc volt az általános iskolás magyar-tanárom, később a főiskolán kollégám is.

– Ki volt az a középiskolás tanár, aki Madáchra irányította a figyelmed?

– Hálás vagyok a sorsnak, hogy taníthatott a Ságvári gyakorlóban Kordé Imre tanár úr. Őt az egyetemről helyezték a gimnáziumba az '56-os cselekedetei miatt (mint a filozófus Suki Bélát). Különleges egyéniségével hatott; meg tudta szólítani a tizenéves kamaszokat is. Ő volt a tanárom, amikor harmadikban Madáchból írtam a versenydolgozatomat, amellyel eljutottam az országos döntőbe. Sajnos fiatalon, 36 éves korában meghalt még annak az évnek a nyarán. A következő tanévben, az iránta érzett tisztelettől is hajtva, Brecht-dolgozattal indultam; országos hatodik lettem.

– Mikor láttad először a Tragédiát?

– Nehéz lesz rá válaszolni, mert amikor lehetőség adódik rá, akkor megnézem. Úgy emlékszem, még gimnazistaként láttam a szegedi szabadtérin.

– Hogyan kerültél kapcsolatba Horváth Károllyal, a híres Madách-kutatóval?

– Azt hiszem, hogy itt is szerencsém volt. Horváth Károly tanár úr akkoriban Szegeden tanított; az akkori oktatási rendszer alapján a kezdetektől gyakorlatvezetőnk volt. Tőle tanultuk a tudósi elhivatottságot, a filológusi felelősséget és a szorgalmas, napi munka igényét. Nem volt olyan színes előadó, mint amilyennek írásaiból tűnik, de nagyon odafigyelt tehetséges hallgatóira. Később is sokat dolgoztunk együtt, az Irodalomtudományi Intézetben, vagy a Madách-tanulmányok kiadásakor.

– Igen, a kiadások. Részt vettél, veszel a Vajda János kritikai kiadás munkálataiban, sőt az Osiris Kiadó Vajda Összesét (2004) is te gondoztad. Hogyan látod Vajda költészetét az általad összeállított Madách-versek, a Tragédia dalai (2000) felől? Milyen költő Madách?

– A „költői mesterség” felől nézve (ritmika, stilisztika, szókincs) Madách gyengébb, jobb verseiben legfeljebb Vörösmarty-epigon; sokszor túlírja műveit. Am a

gondolatiság felől nézve egyenrangú Vajdával. Különben készülget egy Madách-versekhez kapcsolódó olvasónapló. Ebben a filológiai észrevételeket ötvözöm az olvasói élménnyel.

– *Hogyan kerültél kapcsolatba a Madách Irodalmi Társasággal?*

– 1992-ben lehetett, hogy ott voltam Horváth professzor úr egyik utolsó felolvasásán, Arany János *Dante-ódáját* értelmezte (megéri elolvasni az *Irodalomtörténeti Közleményekben*). Utána találkoztam össze Andor Csabával, s beszélgetésünk során szóba került egy Madách Társaság terve. Andor Csaba megcsinálta, s én 1993-tól a tagja vagyok.

– *Hogyan lett Szeged a Társaság egyik bázisa?*

– Meséltem a kollégáimnak a társaság rendezvényeiről, a sokféle emberről, a nagyszerű helyszínekről. A nógrádi táj kevesebbet változott a 19. századhoz képest, mint az alföldi. Felhívtam figyelmüket erre az anakronisztikusnak is mondható, a 19. századi egyesületekre emlékeztető társaságra, ahol nincs különbség a tagok között, nem határolódnak el, nem önmagukkal foglalkoznak, hanem ki-ki annyit tesz Madách Imre teljesebb megismeréséért, amennyi tőle telik. Például Balga László, szlovákiai társam, vámtiszt, de minden ülésen ott van, és segít. A társaság hajtómotorja Andor Csaba, aki nélkül nem született volna meg annyi kiadványunk. A szegediek bekapcsolódásával pedig tudományos rangot is kapott a munka.

– *Mi vonz Madách drámáihoz? Gondolok itt az általad gondozott Csák végnapjaira, vagy a közelmúltban felfedezett s Madáchnak tulajdonított József császárra, illetve a szövegkiadás általad gondozott kötetekre?*

– Nem tudnám megmondani. A szakdolgozatomat, a doktorimat (1973) – ezt 1997-ben 100 %-kal PhD-nek is elfogadták – a *Tragédiából* írtam. 1977/78-ban külső ösztöndíjasként létrehoztam a *Tragédia* szövegváltozatait. A Csák gondozása közben kiderítettem, hogy az 1843-as első és az 1862-es utolsó változat között készült még egy közbülső kézirat is. Roppant érdekes Madách drámáival foglalkozni, mert az író nemcsak újra és újra átdolgozta műveit, hanem korábbi vagy más tárgyú írásait állandóan „újrahasznosította”, azaz beleírta műveibe. Így aztán annak, aki a drámákkal foglalkozik, az egész életművet ismernie kell. Emellett mindig vonzott a színház.

– *Mit gondolsz az elektronikus média és a digitális adatrögzítés korában a Madáchkiadásról?*

– Nem határolódom el a mai kor lehetőségeitől, magam is sokat dolgozom számítógéppel, de nagy a könyvkiadás adóssága, hiszen 1942, a nevezetes kétkötetes *Halász Gábor-féle Madách* óta nem jelent meg összkiadás. Megértem a kor szavát, a készülő *Madách Összes* felkerül majd a társaság honlapjára is. Ebben segítségünkre van Bene Zoltán, a fiam, akinek persze nem ez a foglalkozása, mert nemcsak művelődési házat irányít, hanem egyre jelentősebb író – de a társaságban éppen az a szép, hogy mindenki hoz áldozatot. Azt gondolom, a hagyományos könyvformátum még mindig rangot jelent (s áramkimaradáskor is olvasható).

– *Mit gondolsz a Madách-kutatásról? Beszélhetünk-e Madách-kultuszról?*

– Ha más „jegyzett” kultuszokkal hasonlítjuk össze, akkor nagyon nem. Igaz, vannak csoportok Vácson, Salgótarjánban, Balassagyarmaton. Jeles kutatókat is megemlíthetek: Kerényi Ferenc, Praznovszky Mihály vagy S. Varga Pál. De ez még nem kultusz, akkor sem, ha a különböző Madách-társaságokban folyó munka egy részét annak lehet tekinteni.

– Mit mond Madách a huszonegyedik század emberének; a harmadik évezred magyarjának?

– Nehéz erről beszélni, hiszen elfogult vagyok. Akárhányszor olvasom például a *Tragédiát*, mindannyiszor találok benne új gondolatot. Nem véletlen a sok szentencia, aforizma. És nemcsak a főműből! Ugyanakkor megdöbbenő, hogy milyen egyoldalú a befogadók reagálása: hol a vallásosságon vitatkoznak, hol a pesszimizmusról vagy másról.

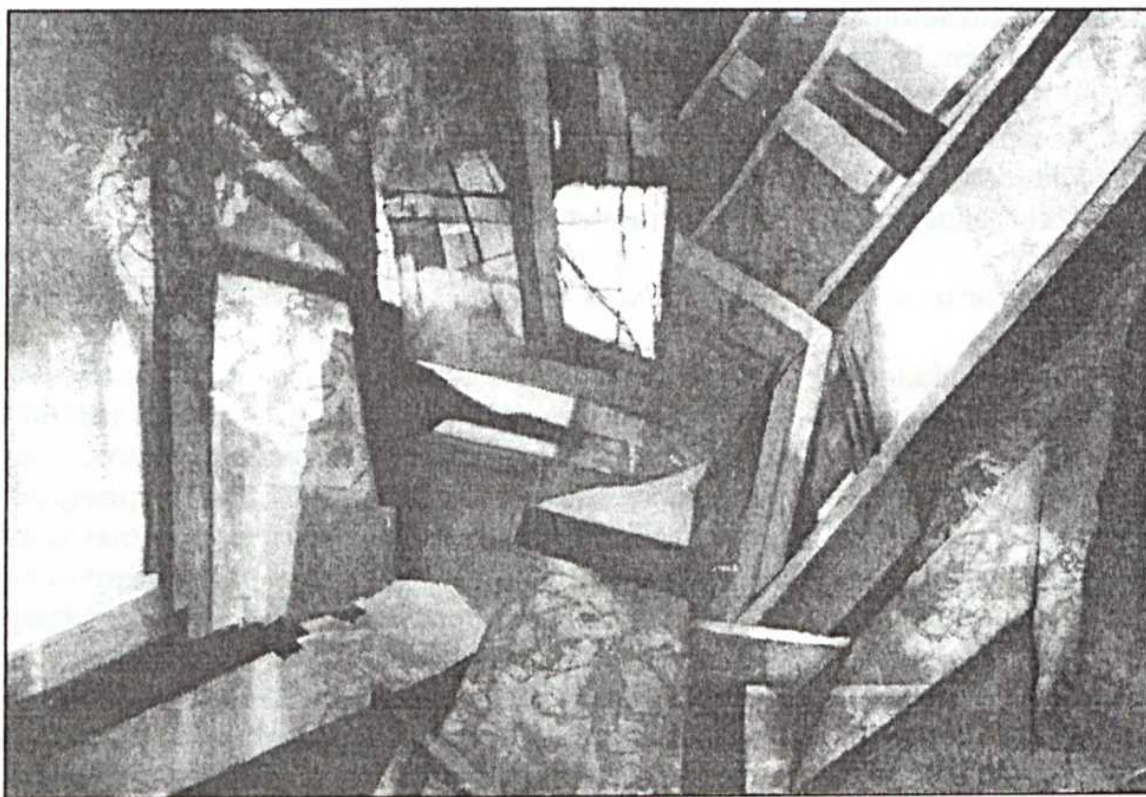
Én az útkereső ember képét látom a Madách teremtette figurákban, őbenne lehet napjainkban is önmagunkra ismerni. A polemizáló kettősség pedig az élet győzelmével ér véget, az Úr csak távolból kíséri Ádám és Éva eszmélését. Talán ez a legfontosabb. Kár, hogy mások kirekesztődnek ebből az élményből, gondolok az olvasás visszaszorulására. Félek attól a jövőtől, amely azért alakulhat ki, mert a „tudás alapú társadalom” csak a jelszavak egyike maradt.

– Mit gondolsz a Madách-díjról?

– Nagy megtiszteltetés volt. Igen örültem, hogy hozzáértő, civil szervezet ismer-te el munkámat, és terjesztettek fel a döntéshozókba. Remélem, a Madách Irodalmi Társaság más tagjait, de a többi alkotó közösséghez tartozókat is részesítik majd ebben az elismerésben. S bár a díj fontos, de még fontosabb a hasonlóan gondolkodó emberek egymásra találása!

– Nem fejezhetjük be a szokásos kérdés nélkül: mik a terveid?

– Hosszú távon anyagi támogatás és egészség kell hozzá: be szeretném fejezni a Madách Imre összkiadást, amelyet a Madách Irodalmi Társaság indított! Magam pedig szeretnék egy Madách-filológiai tanulmánykötetet megjelentetni, példának is, mert mintha a filológia tudománya visszaszorulóban volna.

Bakos Ferenc: *Műterem* (29. Salgótarjáni Tavaszi Tárlat)

Bakos Ferenc az alkotói felelősségről

A grafikus és festő, művész Bakos Ferenc munkásságát, 2007 januárjában Madách-díjjal ismerték el. A kitiüntetettet 25 éve él Szécsényben, negyedszázada alkot, sok önálló tárlata volt hazánkban és külföldön, számos díjat tudhat magáénak.

Amikor Olaszországban Piove di Sacco polgármesteri hivatalában a falon megláttam egy képet, hangosan megjegyeztem, Bakos Ferenc alkotása. Közelebb léptem, jobban szemügyre vettem, s ott volt rajta a szécsényi grafikusművész szignója. A polgármester megerősítette feltevésemet: „igen, az ő munkája, városunkban volt egy tárlata, így került hozzánk a kép.”

Bakos Ferencnek egyéni, senkivel össze nem téveszthető saját stílusa van. Erről így vall:

– Ez abból a szemléletből, folyamatos alkotómunkából adódik, amit 25 évvel ezelőtt kezdtem el. A munkám során mindig is a saját, az általam elképzelt alkotói úton jártam. Nem akartam megfelelni különböző irányzatoknak, stílusoknak, főleg olyanoknak nem, amelyekkel nem tudtam azonosulni. Soha nem kellett a művészetekből élnem, mindig is volt polgári állásom, amellyel a családom megélhetéséhez a biztos anyagi háttérrel meg tudtam teremteni. Ha visszagondolok az elmúlt 2 és fél évtizedre, nem tudom tetten érni, hogy mikor és hogyan alakul ki az a stílus, irányzat, ami csak az enyém. Biztos szerepe van benne, hogy Szécsényben lakom, viszonylag elszigetelten élek itt ebben a kisvárosban, a különböző irányzatok nehezebben hatnak rám.

– *Ahhoz, hogy az alkotó el tudja magát helyezni a világban, meg tudjon újulni, szüksége van a kitekintésre. Ez rád is jellemző...*

– Ez így van. Művésztelepekre járok, budapesti művészeti kapcsolatokkal rendelkezem. Külföldi szakmai utakon veszek részt.

– *Említetted a művésztelepet. Mit jelent számodra az azon való részvétel?*

– Röviden: sokat; kicsit bővebben: nagyon sokat. Az első, amelyen részt vettem, valamikor 25 évvel ezelőtt volt, a Hibó Tamás által vezetett bánki művésztelep. Azután következett a tokaji. Emlékszem, ott tanultam meg Joláthy Attilától a szitázás technikáját. A sorban Buják, Hédervár, majd Siklós következett, most pedig Cered. A művésztelepen technikailag sokat tanulunk egymástól, de számomra nem ez a legfontosabb. Egy olyan létformát ad az alkotó számára, amelyben egyfajta szabadságérzetet él át, nyitottá válik az ember, feltöltődik, alkotói muníciót kap, ami hosszú időn át ott munkálkodik az emberben, munkára motiválja, serkenti.

– *Hogyan alakult az elmúlt 25 év alatt a pályád, kik voltak azok, akik meghatározó szerepet játszottak munkásságodban?*

– Győrben voltam általános iskolás. Barabás László tanár úr biztatott, hogy komolyabban foglalkozzam a rajzolásal, festéssel. Tagja voltam az általa vezetett rajzsakkörnek. Huszonöt évvel ezelőtt, amikor Szécsénybe kerültem, volt itt egy intenzív képzőművészeti élet. Bekapcsolódtam a munkájukba. Nagy hatással volt rám Földi Péter, Czinke Feri bácsi. Egerben a főiskolára jártam, és keményen dolgoztam.

– *Számodra mit jelent az önálló alkotás?*

– Kötelezettséget, felelősséget. Van bennem egy belső kényszer, ami miatt muszáj tenni a dolgom, alkotni. Azt vallom, joga van a festőnek rossz képet is létrehozni, lehet, hogy a következő remek munkájának épp ez az első lépcsőfoka. Fejlődni csak folyamatos, rendszeres munkavégzés közben lehet. A fejlődést a technikai megvalósítástól kezdve, a látásmódon át, a kompozícióig értem. Egy magabiztos szakmai tudás segít a saját belső világunk megvalósításában. El kell jutni arra a szintre, hogy az ember ne a technikai megvalósítás hogyanjára figyeljen, az jöjjön magától, az energiáját a mondanivalójára összpontosítsa.

– *Felfedezni az alkotásaidon visszatérő motívumokat?*

– Az ember mindig visszatér ahhoz a témához, ami a világból érdekli, ami megfogja, nem hagyja nyugodni. Amikor tanulmányaim befejezése után elkezdtem komolyabban alkotni, a régi épületek felé fordult a figyelmem. Ezek a létesítmények a múltból közvetítenek felénk valamit. Foglalkoztatott az építmény és az ember kapcsolata. Izgalmas téma, hogy az elhanyagolt régi épületeket, hogyan próbálja a természet visszahódítani. Szécsény kincsesbánya volt a számomra. Nagyon sok épület felújításra várt. A természet, a régi épületek felé való fordulás gyermekkoromban gyökeredzik. Pannonhalmán, a család tulajdonában lévő malomban nőttem fel. Ismertem az épület zegzugát. Bármerre járok, mindenütt ez a téma izgat, ezt örökítem meg. Ahhoz, hogy egy alkotást létrehozzak, kell a közvetlen kapcsolat a természettel. Mindig valami konkrétumból indulok ki, úgy érzem, hogy ettől leszek hiteles, nem akarom elveszíteni a valóságot. A látványból kiindulva a belső világot, bonyolult összefüggéseit próbálom megteremtteni úgy, ahogyan azt én látom, érzem.

– *Műveidet nem fotószerűen tárod a látogatók elé.*

– Megcsinálom a grafikában azt, ami hasonlít a valóságra, de mégsem ugyanaz. Azzal, hogy egy-egy részt hangsúlyozok erősebben, fényt kap, más képrend alakul ki, ami nem fotószerű, mégis realista mű. A valóság átalakul bennem, ezt adom vissza. Mindig izgatott a fény. A papír egy részét üresen hagyom. A környezete kemény, megdolgozottsága miatt az üres folt egyre inkább átalakul egy varázslatos fénné.

– *Jó néhány munkádon, főleg amik az utóbbi időben készültek, erősebben dominálnak a színek, mediterrán hatásúak.*

– Olaszországban jártam, erősen hatott rám az ottani világ. Valóban, a grafikáim élénkebbek, színekkel telítődtek. Az utóbbi években nagy mértékű művészeti alkotásokban komplex módon fejezem ki érzelmeimet a világról.

– *Mennyire fontos a képeiden a látvány?*

– Meggyőződésem, egy kép akkor jó, ha a nézőnek, a befogadónak mindig képes újat mondani. Ha a látogató a negyedik, ötödik alkalommal is felfedez rajta valami új elemet. Nemcsak azért, mert mindenki másként nézi, látja a képet, mindenkinek mást mond. A szemlélőnek ma a kép egyik kis zuga tárul ki, holnap a másik része nyílik meg. Ezek csak akkor jöhetnek létre, ha az alkotást úgy tekintjük, mint egy komoly, intellektuális folyamatot, amely állandóan gondolkodásra készítet.

– *Egy alkalommal azt mondtad, hogy a képeid elvontan és ténylegesen is többretegűek.*

– Az elvontság alatt azt értem, amit az előbb is kifejtettem, elgondolkodtasson, több dimenziós legyen. A fizikai réteg pedig egyszerű technika, ahol többféle

anyag rétegezi egymást, s ezek a munkám során összhangba kerülnek. Képeim legtöbbször alá is ezt írom: Vegyes technika.

– *Pályafutásodnak több meghatározó állomása is volt, amelyek gondolom erőt, hitet adtak a további munkádhoz.*

– Valóban így van, több ilyen mozzanata is volt az életemnek. Az egyik, a római akvarell biennále. Amatőrként kezdtem, keményen dolgoztam, fontos eseményként tartom számon, amikor 10 évvel ezelőtt tagja lettem a képzőművészeti alapnak, ami szakmai elismerést, hivatásos képzőművész rangot jelentett. Tagja vagyok a Magyar Alkotók Országos Egyesületének. Számomra komoly belső feltöltést jelentett, amikor a budapesti Múcsarnokban láttam kiállítva a képeimet.

– *Ha összehasonlítod a mostani érett Bakos Ferencet a 25 évvel ezelőtti szárnypróbálgatóval, mi a legfontosabb különbség, amit észreveszel a munkádon?*

– Az érett bölcsesség jelenlétét.

– *Most mire készülsz?*

– Belgiumban jártam, ismét meghívtak egy nemzetközi művésztelepre, ahová pályázat útján lehet kijutni. Pályázom és reménykedem. Tervbe van véve egy olaszországi kiállítás. Körvonalazódik egy budapesti tárlat. Mindezek mellett alkotok és tanítok.

– *Életednek egy másik vonulata a tanítás...*

– Nem akartam tanár lenni, ahogy múltak az évek, egyre inkább megérett bennem, hogy a tudásomat átadjam az ifjú nemzedéknek. A tanítás sok időt elvesz tőlem, de örömmel teszem. A balassagyarmati Rózsavölgyi Márk Művészeti Iskola szécsényi tagintézményében vagyok főállású pedagógus. A tanár-tanítvány kapcsolatrendszerben nem csak én adok, a diákjaimtól is kapok. Végtelenül nagy örömmel tölt el a sikerük, amely az alkotó munkámra is áldásosan hat. Egy tanár számára nincs annál boldogabb érzés, mint az, amikor látja volt diákja sikerét, előmenetelét. Boldog vagyok, hogy Csábi Ádámot felvették a képzőművészeti egyetemre.

– *Említheted a lányodat, Tamarát, aki rajz-vizuális kultúra szakon tanul az egri főiskolán. Tavaly az őszi tárlat egyik díjazottja volt. Mit jelent számodra a család?*

– Túlzás nélkül mondhatom, mindent. Boldog, harmonikus, kiegyensúlyozott családi életem van. A feleségem, aki a legnagyobb kritikusom, egy megértő lélek, tudomásul veszi, ha művésztelepek miatt vagy egyéb más okokból távol vagyok a családomtól. Nagyobb lányunk, Blanka történelem–angol szakon végzett az egyetemen, egy nyelviskolában tanít Budapesten.

– *Ezek szerint boldog ember vagy?*

– Igen. Két okból is. Egyrészt, mindazok miatt, amiről eddig is szóltam. Másrészt, harmóniában élek önmagammal, a körülöttem lévő világgal. A nap szinte minden órájában megtalálom a magam boldogságát. Lehet, hogy ez abból adódik, hogy másképpen látom a világot, felfedezem benne a jót, a szépet, ami belém ívódik, s megteremti lelki nyugalmamat, belső harmóniámat. Hálás vagyok a jó Istennek ezért az adottságomért.

– *Mit jelent számodra a Madách-díj?*

– Egyszerűen boldog vagyok. Olyan ez, mint amikor az ember, úgy érkezik meg valahová, érzi befogadták, elismerik. Befogadott a megye, Szécsény. Nem tudom, ki hogy van vele, de engem a díj feltölt alkotói energiával, felerősíti a felelősségemet, még több munkára serkent, arra, hogy minél többet tegyek le a művészet

asztalára. Ha lehet, még komolyabban kell venni azt, amit csinálok, a tehetségemet, hogy meg szolgáljam a díjat. Boldog érzés jár át. A tanítványaim, a gyermekeim sikere alkalmából érzek valami hasonlót, most még nagyobb lelki boldogság tölt el, amiben jelen van a felelősség.

SZABÓ ANDREA

„A szellem a fontos...”

*Csemniczky Zoltán nem csak egyedi technikával készült, sajátos, egyéni világlátásról tanús-
kodó drótszobrai révén került be a megyei – és nyugodtan mondhatjuk, az országos – kor-
társ képzőművészeti élet élvonalába, de művészetszervezői munkássága is párját ritkítja.*

*A Művészeti Alap kiállítási díjában és Derkovits ösztöndíjában részesült, Pro Urbe-
díjjal kitüntetett, Olaszországot megjárta művészt e két, egymást kiegészítő, egymással szo-
rosan összefüggő tevékenységéről és életpályájáról kérdeztük.*

*– A Madách-díj átvételekor elhangzó laudációjában és az önről szóló életrajzokban a leg-
többször annyi áll: „Budapesten született és Szegeden járt főiskolára”. Említés sem esik
arról, hogy családja milyen mélyen kötődik Nógrád megyéhez...*

*– Apám nagyapja a balassagyarmati Balassi Bálint Gimnáziumban tanított
hosszú éveken át a „kezdőgárda” tagjaként. Schéhák Rezső volt az eredeti neve,
aztán az 1920-as években – a névmagyarosítási kényszer folytán – fölvette anyja
nevét, s Váli néven munkálkodott tovább. Természetrizot, földrajzot, latint,
matematikát oktatott, órarendet készített. A családi fáma szerint a múzeum-
igazgatóságra is fölkerült, de nem vállalta, mert be kellett volna költöznie a
félíg kész múzeumba. Hét lánya és egy fia született. Apai nagyanyám a harma-
dik gyermekként látta meg a napvilágot Ungváron. Érdekes, hogy akkoriban
még egy nyolcgyermekes tanár tudott házat építeni és el tudta tartani a fizeté-
séből a családját. Dédapám a csehkiverés napjaiban őrségben állt kint a diákok-
kal. Három éves voltam, amikor meghalt. Találkozni találkoztunk, de nem tu-
dom eldönteni, a valós lényére emlékszem-e vagy az őt megörökítő fényképek-
re. Szép laudációt írtak róla a gimnáziumi évkönyvben, amikor 1935-ben nyug-
díjba vonult. Németül, görögül, latinul tudott, a szláv nyelveket is bírta, s idős-
korában még olyannyira megtanult angolul, hogy magántanítványokat foga-
dott. Nagyanyámék itt maradtak Gyarmaton. 1936-ban meghalt a nagyapám,
nagyanyám elvégezte az óvónőképzőt és özvegyként nevelte a két életben ma-
radt gyereket: apámat és a nagynénémet. Nekem tulajdonképpen két anyám
van, mert az apám húga és az anyám szinte együtt neveltek.*

– Hogyan irányult az érdeklődése a képzőművészet felé?

*– Mint minden gyerek, már igen korán elkezdtem rajzolni. Ahogy említettem, a
pesti házban festőművészek laktak, és sokat vittek minket múzeumba is a szüleink. A
Zrínyi Ilona Gimnáziumban aztán akadt egy hasonló érdeklődésű osztálytársam,*

Czeizek György, aki később festőművész lett, de sajnos a főiskola elvégzése után nem sokkal meghalt. Az első kiállítását Szegeden, a kollégiumban rendeztük meg, s évek múlva Balassagyarmaton, a Horváth Endre Galériában is szerveztem a műveiből egy tárlatot, melyet Frank János mutatott be. Czeizekkel együtt jártunk Pesten a Dési Huber István Képzőművészeti Körbe. Kezdetől fogva szobrász akartam lenni. Mindketten felvételiztünk a Képzőművészeti Főiskolára, én párhuzamosan Szegedre is, ahová rögtön fölvettem biológia-rajz szakra. Szegedet ismertem, apám is végzett ott vérvizeléseket. Főiskolásként megnősültem, gyomai származású – szintén rajz szakos – csoporttársamat vettem el. Közben megszületett első fiam, Péter. Kötöttem egy tanulmányi szerződést Nógrád megyével, a családom nógrádi gyökerére való tekintettel. A Csemniczkyek egyébként Liptó megyében éltek. Bátyám kapott egy könyvet Liptó vármegye nemesi családjairól, melyben apámig le volt vezetve a családja.

– *Milyen érzés volt Szeged után Balassagyarmatra kerülni? Végül is hazai tájra érkezett...*

– Amikor visszakerültem Gyarmatra, nem ismertem senkit a városban. A szüleim nosztalgiával gondoltak Balassagyarmatra, de én jóformán csak temetői látogatásokra emlékeztem. Nagyapám is itt van eltemetve, dédanyám is, s most már sajnos a szüleim is Gyarmaton nyugszanak. Általános ismereteim voltak a városról. Például tudtam, hol a megyeháza, a múzeum, a fontosabb épületek. A „gyűttmentekkel” alakítottam ki először kapcsolatot. Szederkényi Attilák is akkortájt kerültek ide. Gyorsan sikerült művészeti téren kapcsolatokat teremtenem. Két általános iskolában is tanítottam, s akkor még a megyeházán működött a művelődési központ, ahol már vezettem szakköröket. Pedagógus- és amatőr kiállításokon rátaláltam azokra, akiknek hasonló volt az érdeklődése. Viszont sok időnek el kellett telnie ahhoz, hogy a város valamennyire elfogadjon. Másfelől nem panaszkodhatom. Előttem a művelődési házban Szederkényi Attila működtette a Horváth Endre Galériát és a Képtárat. Én 1978-ban jöttem át a művelődési házba, először mint dekoratőr. A rákövetkező évben már vizuális nevelési előadói státuszba kerültem, s átvettem a Horváth Endre Galéria vezetését is, mely addig a megyeházán működött évi 11–14 kiállítással. Olyan művészek mutatkoztak be ott előzőleg, mint Somogyi József, Tóth Menyhért, Csohány Kálmán vagy Földi Péter, s 1969-es Óváros téri megalapítását követően, még az első korszakban, id. Szabó István, Kő Pál, Kokas Ignác, Würtz Ádám, Vígh Tamás is kiállított a galériában. Nagy múltú intézmény volt tehát.

– *Ön milyen szempontok alapján választotta ki a kiállító művészeket?*

– Minden kiállítás megnyitón ott voltam, s láttam a munkákat, éreztem a művészi kvalitást. Ami mindig vezérelt: Balassagyarmat Európában van, s eszerint próbáltam munkálkodni. Az élvonalhoz tartozó fiatalabb generációt képviselő művészeket hívtam meg főként. Járt nálunk – az akkor még a Palóc Múzeum lapidáriumában, majd első emeletén működő galériában – el Kazovszkij, Péreli Zsuzsa, Török László, Muzsnay Ákos, Banga Ferenc, König Frigyes, Kicsiny Balázs, Jovián György – hogy csak néhány nevet említsek. A *Kortárs Magyar Művészeti Lexikon*ban szinte minden kiállítónk megjelölte – fontos állomásként – Balassagyarmatot. Erre büszke vagyok. 1989 augusztusától 1990 februárjáig két helyen működött a Horváth Endre Galéria: a mai oktatási-művelődési központban és a

szerb templomban. Tíz éves itteni működésem után a szerb templomban nyílt meg az első önálló kiállításom, miután felvettek az Alapba. Utána kaptam meg a Derkovits ösztöndíjat is, a Művészeti Alap nívódíját, a Salgótarjáni Tavasz Tárlat díjait, valamint a Horváth Endre díjat. 1989-ben a művelődési központban a Horváth Endre Galéria harminc éves évfordulója tiszteletére megrendeztük Farkas András, majd Réti Zoltán kiállítását, mert az ő közös kiállításukkal nyílt meg 1969-ben a galéria. 1990-től a Szerbtemplom Galéria is önálló kiállítóhely lett. A Mikszáth Kálmán Művelődési Központ által működtetett két galériában évi 12 megnyitót tartunk, a két-két hónapig megtekinthető tárlatok havonta nyílnak meg a HEG-ben, illetve a szerb templomban. Évente 11 önálló bemutatkozóra és egy Nyári Tárlatra kerül sor.

– *S akkor még nem is beszéltünk a Városi Képtárról...*

– Az 1974-ben létrehozott Képtár 1978-ig a volt megyeházán működött, majd 1991-ben a századelő Kaszinójába költözött. A sokáig raktárban lévő gyűjteményből válogattunk állandó kiállítást. A gyűjtemény egy időben gyarapítható volt, de a rendszerváltozás után már nemigen akadt pénz a gyarapításra. Bővül a Horváth Endre Alapítvány díjazottainak ellenértékként leadott munkáival is a gyűjtemény, valamint különböző adományokból, hagyatékokból. Volt olyan időszak, amikor a Horváth Endre Galériában kiállító művészekről tudtunk még képet vagy szobrot venni a gyűjteménybe.

– *A művészetszervező Csemniczky Zoltán után essék most szó a művészről. Mi az, ami a szobrászat felé sodorta, mondjuk, a festészettel, grafikával szemben?*

– A festmény sík felület, a szobor térben van. Mindig is izgatott a tér és térfogat kölcsönhatásának kérdésköre. A tér magába foglalja a különböző testeket és fokozatosan növekszik. Van kicsi tér, kicsi szerveződés, ami benne foglaltatik egy nagyobb szerveződésben. A makro- és a mikrokozmosz problematikája, s az ember viszonyulása a térhez jobban érdekel, mintha egy sík felületről van szó. Erről az oldalról ezt látom, a másikról teljesen mást. A gömb se látszik mindig tökéletesnek – lásd a holdat –, a kockáról nem is beszélve. Tökéletes forma nincsen. Minden torzul, módosul. Ugyanaz a szerkezet, felépítés, ugyanazok az elemek is más és más változatokat hoznak létre. A diplomamunkámat *Szobor és tér* címmel írtam meg. Az írás a kozmosz és a mikrokozmosz, a látható és láthatatlan világ szimultán sejtetésének, ábrázolásának problémáját feszegette. Kétféle gipszszobor volt a diplomamunkám másik része, egy tojást a kezében tartó filozófusról. Vajon a látható tojás a fontos vagy az, ami nem látható?

– *S miért éppen a drótra esett a választása? Hiszen 1988 óta főként ezzel az anyaggal dolgozik, s talán éppen ezzel talált rá egyéni – sokak szerint követők, utánozók nélküli – hangjára...*

– Kőből, fából, bronzból is készítettem szobrokat, de a drót foglalkoztat leginkább. Mi tagadás, ennek anyagi okai is vannak. A bronz szobrok kiöntése drága mulatság. A drótszobor ráadásul csendesen készíthető, követ faragni panelházban nem lehet. A gipsz szobrok vázát is drótból kell szerkeszteni, s ha beburkoljuk, létrejön egy térfogat, egy felszín, ami sokszor elfedi a mű üzenetét. A drót a térről az átláthatósága miatt viszont sokkal többet elárul. Ez jobban érdekel, mint a felszínen megjelenő dolgok. „Fecseg a felszín...”

– *Hogyan, mennyi idő alatt jön létre egy szobor? Melyek az alkotás folyamatának lépései?*

– Egy vizuális gondolatból indulok ki, aztán kitalálom, hogyan építem fel a gondolatot. Úgy működik ez, ahogyan Esterházy írta. Lejegyzi például, hogy 16 oldal lesz az első, 64 oldal a második, és 16 oldal a harmadik rész. Aztán a munka folyamán a rátevődő feleslegességeket lenyesegeti, ami kell, azt pedig hozzáteszi. Ez a jó metódus, mert mindig vannak csábítások, hogy ebbe meg abba az irányba el lehetne menni. Jobb, ha az ember kitart amellett, ami elindította az egész folyamatot és nem csábul el. Általában kis lépésekben haladok előre egy szobor elkészítésekor. Sokszor szünetel egy munkafolyamat, s hónapokon keresztül készül el egy alkotás. Néha reggel négytől este kilencig dolgozom. Az is munka, ha az ember figyel. Ellenőrizni kell jobbról, balról, előlről, hátulról, különböző elforgatási pontokból a művet, hogy a továbbépítéshez igazítsuk. Az alkotást elindító vizuális gondolatok olvasás, utazás közben, jóformán bármikor kipattannak. Az összefüggések, az elcsábulások is adhatnak ötleteket egy másról szóló szoborhoz.

– *Fontosnak tartja a tudás átadását, a tanítást is?*

– Igen. 1984-ben indítottam be a Képzőművészeti Szabadiskolát. Farkas Andrásnak, Szederkényi Attilának is volt annak előtte ilyen iskolája. Sok tanítványomból lett művész: elég, ha Párkányi Raab Pétert, Adorján Attilát, Telek Zoltánt említem, de a sor folytatható.

– *Végül is mi adja meg a szobrászat szépségét?*

– Borbás Tibor, a gyarmati Petőfi-szobor alkotója mondta egyszer: a szoborcsinálás nem fizikai munka, hanem szellemi. Természetesen van fizikai része is a munkának, de ez olyan, mintha azt mondanád: a hegedűművésznek milyen nagy munkát kell kifejtenie, hiszen állandóan „fűrészsel” a vonóval. Ez is igaz, de nem ez a lényeg. Nem az erőbefektetés, az izzadság a fontos, hanem a szellem, a gondolat.

Molnár Péter: *Ifjú*

(a 29. Salgótarjáni Tavaszi Tárlaton a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete díjazottja)

A raboskodó leánycsók

A raboskodó leánycsók mind-mind piros masnik, de őket csak a szeretők láthatják, s a levegő esténként piros masnikkal van tele a Moulin Rouge előtt, csak napközben ülnek fel a fákra pihenni. Az utca kövei mind-mind halott galambokból állnak, az egyik pad lábánál egy alma hever, s az őszi gyönyör fohásza hódol előtte halk, fehér ruhában. Arrébb egy szemetesláda; tavaszi tücskök hegedűjátéka visszhangzik még benne. A fiatal szeretők mind errefelé sétálnak, körülöttük a rózsabokrok folyton összekuszálódnak, s mellettük az úton, a gépkocsik zúgásából a csend gyakran kilép, s a rózsabimbókba bújik, azok meg a szeretőkre dobálják a csendet. Mert a szeretők olyan szépek mind, hogy ágyuk akár az ásításuk is lehetne.

Óh, azok a Zöld Pardonos esték!

Fátylakkal letakart dobokból volt a hangja,
sárgás tengerpart volt a homloka,
kis kacsaúsztató tó volt a lelke.

Jól állt volna neki,
ha egy rántott tonhalszelettel
finoman arcul üti valaki.

Borongós őszi erdő haja volt,
az igényei részegen táncoltak el az utcavéig,
mikor egy üveg barna sört rendelt,

s eleve, az egész fiú olyan volt,
mint egy megázott szürke nyúlnak a lógó,
semmittevő füle.

* Részletek a Szerző költészeti anyagából, amellyel a *Palócföld* 2006-os Mikszáth-pályázatán 2. helyezést ért el.

BEDEGI BERILL BARBARA

„...Petőfi eltűnt a ködben, én eltűnök a jelenben...”

„Aki csak hírből ismeri az elmebetegséget, úgy véli, hogy az »őrült« végletesen és véglegesen embertelen. [...]

Az elmebaj olyan elemi katasztrófa, amely mindnyájunkat érhet. [...]

Szánalom, tudásszomj, segíteni akarás vagy egyszerű szembenézés a valósággal, ez mind emberségesebb tanácsadó a félelemnél. Az okosodni vágyó társadalom nézzen szembe az elmebajok valóságával, ismerje meg az elmebetegek életét. Szabadítsa fel az elmebeteg rabságából és szabadítsa föl önmagát a mágikus iszony alól. Meglepetéssel fogja látni, hogy az elmeegógyintézetek lakói is emberek, akik megalázottságukban és kivetettségükben is szeretnének emberhez méltó életet élni.”

(Benedek István: Aranyketrec. Egy elmeosztály élete)

Oláh Péter 37 éves roma férfi, a Ludányhalászi Szociális Otthon lakója, ahová 1995-ben került be. Jelenleg a pszichiátriai osztályon kezelik. Ezt megelőzően nyolc éven keresztül ugyanezen intézmény zárt osztályán tartották, mivel ön- és közveszélyes rohamai egyre gyakoribbá váltak, dühöngése és agresszivitása fokozódott, számtalan öngyilkossági kísérlete volt. Végül magatartása olyannyira kezelhetetlenné vált, hogy rácsos ágyba kellett tenni. Majd – amint azt állítja – „elektrosokk kezelést” is kapott.

A nagy és mai napig élő plátói szerelem, amely Rékához fűzi, úgy véli, sohasem múlik el. A lány zaklatása miatt került az intézetbe. Több ízben is tanúsított hasonló jellegű magatartást. Többek között a rokonai is bevádolták azzal, hogy gyermekkorú unokahúgát szexuálisan molesztálta. Ezt tagadja, nem ismeri el, pusztán félreértésként magyarázza.

Kérdésekre, hogy véleménye szerint mi vezette el őt oda, hogy immár több mint egy évtizede kénytelen a pszichiátriai osztályon élni, azt válaszolta, hogy minden azért történt, mert „ököllel ablakokat zúzott” be.

Verseket ír. Ápolói és a nővérek ennek tulajdonítják, hogy ma már sokkal kezelhetőbb, elmaradtak az öngyilkossági kísérletei. Készségesen segítik és támogatják alkotó munkájában, gépelik a verseit és megpróbálják egyéb módon is elérni, hogy felfigyeljenek betegükre.

„Örülnék neki. (Annak, hogy verseket költ.) Nem mindennapos dolog. A segítséget megadjuk ahhoz, amihez tudjuk, amire lehetőségünk van” – nyilatkozta az osztályos főnővér.

Az intézmény, az osztály hangulata meleg és baráti. Mindenki szívesen vette a látogatásunkat és őszintén remélte, hogy talán sikerül publikálni, megjelentetni egy pár versét Oláh Péternek, mert az „nagyon sokat jelentene számára”.

Oláh Péter versei népies hangvételűek. Magát modern Petőfi Sándorként aposztrofálja. Úgy véli, sorsukban hasonlóságok és párhuzamok találhatók. Leginkább érzelmileg erősen túlfűtött szerelmes verseket ír, de alkalmi költeményekre is előszeretettel vállalkozik, amelyeket maga szaval el az intézmény rendezvényein. Ezek jellemzője a 20–30 versszakot is meghaladó hosszúság, a jelzőktől hemzsegő, ismétlésektől, ismételtetésektől tarkított stílus. A szerelem, szeretet és a biztonságra törekvés vágya, keresése az, amely leginkább jellemzi a

témaválasztását. S ez hatja át személyes életét is. Ugyanakkor tisztában van azzal, hogy a család ideájának elérése számára nagyon nehéz, és a helyzete szinte reménytelen...

Igen erős motivációja van, és roppant célirányos abban, hogy gondolatait, verseit nyomtatásban lássa. Ennek érdekében nagyon komoly lépéseket tesz. Verseivel személyesen is „házal” kiadóknál, szerkesztőségekben, kimenőket kér és kap ennek lebonyolítása érdekében.

A 2006. március–áprilisában készített interjúk alatt alanyom gyakran elkalandozó gondolatmenetén változtatnom kellett az időrendiség megtartása érdekében, de alapvetően arra törekedtem, hogy a szöveg megőrizze, visszaadja a diktafonnal rögzítettek sajátos jellegét. (A neveket a személyiségjogok védelme érdekében megváltoztattam.)

Oláh Péternek hívnak.

1970. június 28-án Balassagyarmaton születtem. Nevelőotthonban nőttem fel. A balassagyarmati csecsemőotthonba adtak. Onnan kerültem Szátokra, Felsőpeténybe, majd Bányaterenyre következett az intézetek sorában. Ekkor már 6–7 éves lehettem.

Van egy édesbátyám, de őt csak 18 évesen ismertem meg. Egészen addig a szüleimet sem ismertem.

Egy délután hívtak a portára:

– A szüleid keresnek.

– Nekem nincsenek szüleim – válaszoltam; de kíváncsi lettem és lementem.

Ősz hajú, vékony ember állt ott egy nénivel. Ők voltak a szüleim. Nem volt szimpatikus az arckifejezése az embernek. Az öltözéke... Egyszerűen nem volt szimpatikus. Arcon puszilt – italszagot árasztott. Éreztem, valami nincs rendben. Kérdezték:

– Hát a bátyád? A Jani?

Furcsa volt.

– Ismerek egy Oláh Jánost. Most épp focizik.

Aztán jött a Jani, akiről így tudtam meg, hogy a bátyám, testvérek vagyunk és vannak szüleink. A nő a mostohaanyukám volt.

A bátyámmal ettől kezdve szorosabbá vált a kapcsolatom, segítettük egymást. Ő sportolt, focizott, bokszolt, elég szép eredményeket ért el az SBTC-ben. Én is sportoltam. Pingpongoztam, fociztam, atletizáltam, de nem voltak eredményeim, mint neki.

Apám azt mondta, nem tudott arról, hogy mi hol vagyunk. Apám szakáli, anyukám csitári. Ők első unokatestvérek voltak. Az apám büntetett előéletű volt, és italozott. Nem voltak a szüleim megházasodva, mert a család nem nézte jó szemmel a dolgukat. Így mondták legalábbis. Az apám hazardjátékos volt és nem volt megbízható ember, nem adott anyámnak pénzt. Mai napig is az alkohol rabja. Ő is ide akar majd jönni az intézetbe, úgy tudom.

Édesanyámat én kerestem fel. Szobon lakik. Voltam nála, egy éjszakát aludtam ott, utána elküldtek. A polgármesteriben voltak bent és ott azt mondták, hogy nem maradhatok náluk.

Elvégeztem a 6. osztályt, Pomázon a 7–8-at. Szakmunkásképzőbe Tiszadobra mentem, bentlakásba. Fél évet, háromnegyed évet jártam. Szöktem. Hiányzott a bánásmód, haverok, ismerősök, a környék. Ez volt az otthonom. Salgótarjánba vagy Bányaterenyére jöttem vissza ilyenkor.

Kamaszkoromban, ha hazaszöktem, apámhoz mentem. Klári húgomat ekkor ismertem meg. Apámmal meg a mostohaanyámmal élt. Akkoriban 4–5 éves lehetett. Csitárban támogatásból éltek. Ott vettek házat.

Tizennégyen vagyunk apáról testvérek, de van, akit sohasem láttam és nem is ismerem.

A bátyám ebben az időben kezdett alkoholizálni. Én is megiszogattam, de nem lettem alkoholist. *Csőves ballada* című versemet is ekkor írtam.

Volt kisebb csínytevés is. Három hónapra Baracskán voltam. Szabálysértés. Nem tudtam kifizetni. Én soha nem bántottam másokat, nem verekedtem, meg agresszív sem voltam. Csak magam ellen fordultam, öngyilkossági kísérleteim voltak. Amikor Baracskára kerültem, az is biciklilopás volt.

Verset 20 éve írok. A Fővárosi Gázműveknél helyezkedtem el, s munkásszállón laktam. A *Serdülni szeretnék* című volt az első versem. Versírásban vezettem le a feszültséget, amelyet máshogyan nem tudtam. A választott nevem Petőfi Péter volt akkoriban. Petőfi kötetét forgattam. El akartam sajátítani valamit tőle. Úgy érzem, sikerült is.

Az ismerőseim „kis Petőfinek” gúnyoltak, de én nem bántam. Fel is vettem a nevet egy időben. Petőfi is szegény volt. Szerettem a *János vitézt*. Szerelem volt benne meg Iluskája is volt neki... Törődést is jelent e név. Most már nem használom a nevét, Oláh Péterként írok alá.

Semmi sem úgy alakult, ahogyan szerettem volna. Gyakran váltogattam a munkahelyeket is. 20-21 éves koromig fennállt a problémám, az ágybavizelés. Nem maradhattam emiatt sokáig egy helyen, szégyelltem. Orvoshoz is vittek – nem segített az sem. Megszűnt aztán magától. Sokat tapasztaltam. Volt jó is, rossz is. Magány és boldogság. A talaj olykor kifutott a lábam alól, egyik szigetről a másikra nem tudtam átjutni, akkor történtek az ágybavizelések. Félttem is sokat. Gonosz, rossz emberektől, erőszaktól, hangos szótól, villámlástól, és a dörgéstől. Mai napig fejemre húzott paplannal alszok, ne halljak, lássak semmit.

Amikor a zárt osztályon voltam, akkor is. Harmincvalahány szem gyógyszert kaptam. Annyira lettem tőle, hogy rácsos ágyba kerültem. 2005 júniusában megtagadtam, hogy bevegym a gyógyszereimet. Azóta 3 szemet szedek. Azt követően kerültem ide a pszichiátriai osztályra.

Ki akartam menni, úgy akartam, hogy albérletet szerzek, aztán mégsem adták ki azt nekem, így itt maradtam.

Hagy mondjam el, hogy a főnövékének, a Zsuzsikának, meg a volt főnövének a 6-oson, a Szilvikének nagyon sokat köszönhetek. Legépelik a verseimet és el is küldik újságokhoz, meg az interneten.

A gyógyszerek megtagadása után kerültem ide az 5-ösre. Ekkortól jobb verseket írok. Néha nappal írok, néha este, de inkább este.

Egy hónapig otthon voltam, akkor nem szedtem semmi gyógyszert. Nem vettem be őket.

Megrázó volt a kinti élet. Úgy mehettem el, hogy kikérő papíron vállaltak értem felelősséget. Bátonyterenyéről ismertem Gizit, aki ma már anyuka, 9 gyereke van és a férjével él. Azt mondták, hogy a rokonaim, így engedtek ki hozzájuk. Persze ez nem igaz. Szerettem volna megismerkedni egy lánnyal és családot alapítani. Ők azt mondták, segítenek ebben nekem. Lakjak náluk, a nyugdíjamból kellett volna letennem nekik, ingyen senkit sem tartanak. Nem igaz? De sajnos nem így lett. Leszálltam Tarjánban, az I. útra mentem és a sógorom kezén elúszott a nyugdíjam. A sógorom mondta, megüünk lemezelní faluról-falura. Nem lett belőle semmi. Odaadtam a

pénzt, elitta, elgépezte. Két hétre engedtek ki szabadságra. Én taligáztam, szedtem a vasakat, de azt a pénzt is elvette tőlem.

Voltam egyszer Janka húgomnál is. Ő szörnyű ocsmány dolgot talált ki. Helyeselnem kellett, nem volt más választásom. Nem akarom elmondani mi volt. Nem akarok emlékezni rá. A sógorom emiatt hajnalban elzavart a háztól. Ők is az I-ben laknak, többnyire. Csúnya dolog volt az... A lábam be nem teszem többé oda. A családdal való kapcsolatomat megszakítom. Nem jó hatással vannak rám. Csak a pénzem kell nekik. Kihaszználják.

Hajnalban – az után, hogy elzavartak – bementem a F. úti rokonokhoz, ahol buli volt. Végig vizet ittam. Hallgattam a zenét és vártam a csodát. Hogy olyasmi történik, ami soha nem jön el. Egy lányra vártam.

Nem jön el, csúnya vagyok, tudatlan, szegény...

Azt mondják az orvosok, nem mehetek ki, ha nem szedem a gyógyszereket, nem engednek ki...

G. Réka. Máig szerelmes vagyok belé és szerelmes is maradok. Elektrosokk kezelést kaptam, hogy felejtsek, de nem felejtettem el őt.

Hontalan és hajléktalan voltam, úgy próbáltam közeledni felé, ahogyan nem kellett volna. 1–2 üveg sör nekem megárt. Felmentem hozzá ittasan. Beteg voltam, születésem óta beteg vagyok, úgy közeledtem hozzá...

Önkritikátlan magatartású beteg vagyok – így mondták rólam Gyarmaton, az intézetben. Réka elment Tarjából. Ő szép és nagyon okos volt. Egyetemre ment Pestre. Én oda is utána mentem. Megkerestem volna, de nem találtam. Ezért aztán üzenetet hagytam neki a faliújságon, bent az egyetemen, hogy a Keletiben várom aznap. De nem csak aznap vártam. Egy hétig voltam ott. Harmonikával kerestem pénzt. Étlenszomjan csöveztem meg kukáztam is, de Réka nem jött el. Bánatomban ittam is.

Rékát a Családsegítő Központban ismertem meg, ott dolgozott. Hozzá tartoztam, oda kellett mennem mindenféle ügyekben.

Hazamentem és bejutottam Rékáék házába. Elektromos ajtó volt, de pont valaki kijött és én benyomultam mellette. Betolakodtam. Elkezdtem ordítózni, hogy kijöjjön, de nem jött. Felmentem és rugdostam az ajtót. Akkor sem jött ki. Betörtem a kezemmel a lépcsőházi nagy üveglakot. Csupa vér lettem. Kijött Réka anyukája, Mária néni és kihívta a rendőrséget. Onnan kerültem Gyarmatra. Pedig úgy érzem, az elején jól indult minden vele. Én rontottam el.

Volt több barátnőm is. Most is van. Nem tudom, majd hogyan lesz. Nem tudom, tudja-e majd viszonzni az érzelmeimet. Csilla csak barátnőm. Kihasznál. Én mégis abban bízom, hogy az érzelmeimet viszonzni fogja és a hálótársam lesz. Lakóotthonba mehetünk, vagy kettőágyas szobában – itt az intézetben – együtt élhetünk. Ő most kint van, lakóotthonban lakik. Azt mondta, írni fog nekem, de eddig még nem írt. Nem tudom, majd mit fog írni.

Kényszer itt benn élni...

Zsuzsi nővér azt mondta, hogy a Csilla megbízhatatlan és ne rohanjak olyan szekér után, ami nem vesz fel.

Bevonták a kilépőmet is, mert meglátogattam a Csillát. Megcsókoltam akkor, és megírtam versben. Felolvastam a nővérnek, hogy Csillánál voltam, és letiltották a kilépőmet emiatt. Meg amiatt, hogy eladtam a cuccaimat fillérekért és attól féltek, ha oda megyek, akkor ellopok onnan valamit és azt is eladom.

Csilláról azt beszéli a személyzet, hogy őt megerőszkolták. Lehet, hogy ez elkíséri majd élete végéig és emiatt nem lehet közöttünk az, amit én szeretnék elérni nála.

Csilla nem mondja, hogy szeret, pedig már ötödik éve... Lehet, hogy Csillácska csak egy illúzió...?

Én többször is szóba hoztam, hogy költözzünk össze. Ő nem akarja. Tanácstalan vagyok.

A jövőmben? – Tündért látok, aki átvarázsolná az életem. Boldoggá tenne és én is boldoggá tenném. Félek a csalódástól. Csilla is érezte velem a csalódást...

Verseim az érzelmekből táplálkoznak. Erőtlenné tesz, ha csalódás ér. Erőtlen leszek. Miért engem? Miért én? Ha fáj és gyöttrődöm emiatt, akkor megírom.

Magamtól is félek és a másokban sem hiszek. Úgy vélem, játszanak velem, csak addig leszek jó, amíg a pénzem tart.

Az ideális nő számomra szexi, karcsú, hosszú hajú, házias, talpraesett, bájos, értelmes, odaadó, szókimondó, tud engem irányítani, okos és megmondja, hogy mit kell tennem. Okosabb legyen, mint én, hogy tudjon engem irányítani. Olyan, aki úgy tud engem kezelni, mint kliensét. De legyen a házastársam, legyenek gyerekeink. 2–3 gyerek.

A helyzetem ezt nem engedi meg.

Roma vagyok. Kukáztam. Alacsonyabb rendű vagyok. Ő felsőbb rendű. Ha nem roma lány, vagy műveltebb, mint én, akkor úgy érzem, nem hozzám való. Nem oda való vagyok. Elítélnek, megítélnek, véleményyt alkotnak.

Lehet, hogy hibás vagyok, lehet, hogy nem. Egy pontig biztosan hibás vagyok benne.

Petőfi eltűnt a ködben. Én eltűnök a jelenben...

Az időközben eltelt egy év során sok minden történt Oláh Péter életében, jelentős, sorsfordító változás azonban nem következett be.

Több ízben is sikerült ilyen-olyan okkal-módon kikerülnie az intézeti felügyelet alól, de egyetlen alkalommal sem sikerült megtalálni, akárcsak időlegesen is, helyét a „normál” társadalomban.

A problémák és a visszakerülés okai séma szerinti ismétlődést mutatnak. Alkoholizálás, fedél nélküliség, a gyógyszerek nem szedése. Mindezek vezetnek el újfent ahhoz a „kritikátlan magatartás”-hoz, amelynek egyenes következményeként ismételten a gyógyintézeti ellátás válik szükségessé számára.

A versterápia működik, de csak megfelelő felügyelet mellett...

Fuldoklom

Az úgy történt, hogy be, vagy inkább kikattantam, szóval ledobtam az ékszíjat, besokalltam.

2005. október 18-án kerültem be a pszichiátriára. Önként jelentkeztem, hogy segítsenek, mert nem akarok beledögni még ebbe az egészbe.

Ez az iromány arról szól, hogy mi történt velem ott bent. Azt is tükrözi, hogy miképpen ment végbe a gyógyulásom. Meg azt is, hogy milyen az élet egy pszichiátrián, úgy natúran a mindennapokban az én saját, külön stílusomban.

Sok érdekes és értékes emberrel ismerkedtem meg. Megtanultam tisztelni az életet – minden örömével, buktatójával együtt.

Az itt szereplő személyek valóságok, de nevük nem mindig azonos az eredetivel. Ha mégis hasonlóság lenne felfedezhető – stb. bla-bla-bla –, az csupán a véletlen műve (ami ugye nincs).

Miért jó a pszichiátrián lenni? Mert senkinek sem tűnik fel, ha az udvaron fennhangon énekel az *Ohio folyó partját*, vagy az elhagyatott sportpályán magadban kézilabdázol labda és kapu nélkül. Itt megtehetsz olyasmit is, amit eddig szeretnél volna, de a kinti „normális” életben nem mertél, mert attól féltél, mit szólnak majd a többiek.

Meg az is jó duma, amikor a nővér osztályátadáskor azt mondja, hogy a mai napja tiszta diliház volt. Ha-ha-ha...

Amikor barátaim idehoztak és megláttam, hogyan vonulnak a geriátria újoncai a folyosón libasorban, fehér frottír egyenkéntösben, nem igazán sprinter tempóban, üres tekintettel, akkor azt gondoltam magamban, hogy, ha nem kötöznek az ágyhoz, én itt nem bírok megmaradni, belepusztulok.

Aztán mégis túléltem, itt vagyok közöttük. Már én is ugyanúgy várom a kaja, meg a gyógyszerosztás idejét, mint ők. Már tudom, kinek, hol van a helye, mikor lehet bekapcsolni a tévét, megnézem a faliórát, betartom a napi sétaidőmet, ha esik, ha süt a nap, akkor is. Az elején talán másfél napig nem gondoltam volna, hogy olyan leszek, mint a többiek, de mindent ki lehet és ki is kell bírni magamért és azokért akik szeretnek és számítanak rám.

Kaptam egy külön bejáratú pszichiátert is! Hogy milyen? Tök szimpi. Úgy velem egykorú csaj. Na jó, kicsit idősebb.

Első találkozásunkkor bevitt a vizsgálóba, kényelmesen leült velem szemben, papírral és tollal a kezében, és arra kért, hogy meséljek magamról. Csak úgy, hangulag. Nézett a szemembe lazán. Nem ám azt firtatta, hogy mi a panaszom, fáj-e valahol, meg miért vagyok itt. Semmi sietség, sürgetés, áradt belőle a nyugalom.

* A Szerző alábbi irodalmi naplójával a *Palócföld* 2006-os Mikszáth-pályázatán megosztott 3. helyezést ért el.

Csak ennyi. Meséljek. Na, igen. Egy frászt. Ilyen lelki állapotban mit mondjak neki? „Hogyan mondjam el neked, amit nem lehet...” – gondoltam.

Aztán hadarva összefüggéstelenül belekezdtem a nagy zagyvaságomba, miközben nyirkos kezeimet tördeltem, görcsösen a szék alá húztam keresztbe kulsolt lábaimat. Szakadt rólam a verejték. Ő meg csak nézett zavaróan szelíden, s ritkán kérdezett bele a mondókámba. Amikor látta, hogy befejeztem, az mondta, hogy OK, megcsináljuk. Először baromi szar lesz testileg-lelkileg, ezért a napom nagy részét az osztályon kell töltenem. Ha elmegyek valahová, azt jelentsem be, mert azt szeretné, hogy szem előtt legyek, ha mégis valami gikszer lenne (mondjuk a szesz elvonása miatti görcsroham), be tudjanak avatkozni, mert a szállásom nem itt lesz.

Az orvosi rész után a nővér vett pártfogásába. Elmondta, amiket illik tudni egy elmeógyógyintézetben, amiket kötelező betartani, és amiket nem árt, ha megfogad az ember, vagyis az ápolt. Saját érdekemben adjam le az értékeimet, amit leltárba vesznek, és biztonságos helyre zárnak. Ha valamire szükségem van, akkor nyugodtan kérjek, mondjuk pénzt, és ne érezzem úgy, hogy ez megalázó. Mindjárt el is mondta, hogy erre azért van szükség, mert, ha megneszelik, hogy van lóvéd, nem szállnak le rólad a kéregetők (lejmolósak), vagy egyszerűen lenyúlják és nemcsak a zset, hanem a személyes tárgyaidat is.

Így aztán megszabadultam az egyetlen ötezsreemtől, bankkártyáimtól, mindenféle személyazonosító iratomtól, teleföntöltőmtől. A mobilt azonban nem adtam, de gyári számát annak is felírták. Fő a precízesség, amit nem is bántam. Tisztára mezte-lennek éreztem magam.

Na, leltár rendben, dokumentáció rendben, még ott a kezelőben átöltözni valamilyen kórháziasabb cuccba. Mondjuk: melegítő, póló, sportcipő. Amíg ezeket intéztem, addig a főorvosnő lezsírozta a szobámat egy másik épületben, mert ott is voltak kórtermei. Barátaim kíséretében elzarándokoltam a kijelölt objektumba, amit még megtaláltunk, de a szobát már annál nehezebben. Mondjuk, nem is mi lettünk volna, ha simán megy. A III-as épület kb. két percre van az I-estől, szép füves parkon keresztül vezet az út közöttük. Az ottani nővér elvezetett a szobáig, amin az a felirat állt, hogy elkülönítő. Őcsém, hát ennyire veszélyes lennék! Azért nem volt olyan szörnyű. A kis előtérből nyílt két darab kétágyas szoba, mindegyikben külön WC, zuhanyzó. Tiszta Hilton. Az enyémben a másik ágy üres volt, a szobatársat kis időre hazavitték a gyerekei, így élvezhettem, vagy szenvedhettem a magány varázsát. Erre mondta a főorvosnőm, hogy itt már sok neves személyt „elrejtettek” rajtam kívül. Ekkor neveztem el a helyet VIP-nek. Most már stimm ugye? Ja, mert főleg, hogy kulcsot is adtak hozzá. Nyugis hely, de ritkán tartózkodom itt, csak néha pihenek le délután, meg este jövök ide aludni, amúgy az I-esen tartózkodom, vagy bóklászom az intézet parkjában.

A kaja egészen elfogadható, még ehető is, de a teától már toxikózist kapok, mert mindig azt adnak folyadék gyanánt. Naná, hiszen sört nem lehet.

Legutóbb spenót volt ebédre, amivel engem a világból lehetne kizavarni, de anynyira éhes voltam, hogy megettem. Kanalaztam, kanalaztam – nem érezve az ízét. Csak arra gondoltam, hogy ezzel is tele lesz a gyomrom, megszűnik az éhségem. Mondtam is a főnővér barátnőmnek, hogy akaratilag már jó úton vagyok, mert

csecsemőkorom óta most eszem meg életemben másodszor a spenótot. Ez érdekes, mert mindig válság helyzetben. Első esetben, amikor felvételizni készültem a főiskolára. Pont a balesetin ettem meg, amikor is egy rosszul irányzott vasvillaszúrás-tól staphylococcus fertőzést kaptam.

A főnővér nevetve megdicsért, ami nekem olyan jólesett, mint egy dedósnak.

Na, a vizsgálatok. Rögtön érkezésem napján, délután közlik velem, hogy irány a nőgyógyászat. Aggódva mondtam, hogy rohadtul büdös vagyok az utazástól, szeretnék megtisztálkodni előtte. Nem, most azonnal menjek, mert várnak. Megkerestem hát az egyetlen nőgyógyászati rendelést – ami, mint később kiderült, seperc alatt ultrahangos vizsgálóvá változtatható – leültem, és vártam. Vártam, vártam. Akasztják a hóhért szindróma. Szólítanak. A francba. Mondom a dokinak, hogy mi az ábra. Aztán nagy meglepi, mert még ő kér tőlem elnézést, hogy nem tudja elvégezni a vizsgálatot, mert elfogyott a citológiai mintavételi eszköz. Bang, kő a szívemről! Megköszönöm neki, hogy nem vizsgált meg.

Aztán másnap reggel éhgyomorral vérvétel, hasi ultrahang, mellkas röntgen. Éhgyomorral! Ha! Átizzadt, álmatlan, agyjárás, gyűrött éjszaka után. Hát, mit ne mondjak, nem élveztem el a gyönyörtől. De ha már ott voltam az ultrahangon, akkor EKG, kardiológia, azután a röntgen.

Holnap szombat. Kimenőt kaptam, meg vasárnapra is. Úgy volt, hogy hazamegyek, de erre a rövid időre felesleges, csak szívzaggatóbb lenne a visszaút és nem is biztos, hogy visszajönnék. Na, szóval holnap elmegyek shoppingolni. A vasárnapot még nem tudom. A nővérek előtte adnak „menetlevelet”, szóval kiléptöt, amit a doki ír alá. Azért kell bevásárolni, mert hétfőn átraknak a rehabilitációra, és onnan nem engednek ki hosszabb távra, két hétig.

Ja, volt itt az Orsi, akivel már a múltkor is dumáltam. Ő már a második hetét húzza. Szintén depis. Most a főorvos csajszihoz jött „beszélőre”. Vele konzultáltam, hogy milyen a rehab, mire számíthatok. Amit elmondott, nem hangzott valami biztatónak, de ez nekem most egy túlélési valóságshow. (Most alig tudok írni, mert kirajzottak körém a demenciák, meg ez a rohadt toll is kifogyott. Hogy a francba lehet így koncentrálni?!) Kunyiztam tollat. Itt van Gizi néni, aki 94 évesen is úgy fújja a cigifüstöt, mint a gyárkémény.

Már megint megnéztem a faliórát. Ajaj. Valaki azért hívhatna a mobilon. Az ápoltak állandóan üldözik valamelyik orvost, akik természetesen mindig elhajtják szegényeket egy másik orvoshoz. Tiszta ördögi kör.

Néha beesik valami újabb arc. Valami érdekes, mert már unom a mamikat, meg a papikat.

Most jött egy magas, szőke bige. Lehet olyan húsz körüli. Tisztára normálisnak látszik. Azt hinnénk, hogy csak szakmai gyakorlatra jött, de átöltözik kórházi hálóingbe meg köntösbe, és itt fog aludni az I-en. Tiszta örület. Nos igen, néha nem lehet megkülönböztetni, hogy ki az ápolat és ki az itt dolgozó. Mondjuk, gyakran van az, hogy az ápoltak közül kerülnek ki a dolgozók is. Nem rossz mi?

A múltkor meg egy állatira deliráló fazont hozott a mentő, tök lepukkanva. Ő tényleg idevaló volt.

Vele hoztak egy fiatal nagyon menő srácot is. Az felvette a kórházi mundért, majd bevonult a szobájába, ahonnan hamarosan kijött bagózni. Egymás után szívta a cigarettákat, 5-öt, 6-ot is. Majd ismét a szobájába ment, ahol tíz percnél nem tartózkodott tovább – ismét kint volt cigizni. Közben egy árva mukkot sem szólt. Csak egyetlen napig volt itt vendég, utána valahová elvitték, de az intézet területén nem találkoztam vele. Olyan narkós-félének néztem, a módosabbak közül. Szóval, aki nem ragasztózik vagy ilyesmi, hanem keményebben utazik.

Na ja, most jut eszembe, hogy még nem is írtam az elvonási tünetekről, pedig érdekes (már akinek).

Nos, az maga a pokol. Reszketsz minden porcikádban; fázol és meleged van egyszerre; ömlik rólad a hideg veríték. Próbálsz úgy viselkedni, ami nem kis energiát emészt föl, hogy ne vegyék észre rajtad. Habár a szakértő szemet nem tudod becsapni, mert az elfojtott remegés közben kilötytyinted a teádat, megzizzen kezeden az újság lapja. Éhes vagy, de már a kaja látványától is rád jön a hányinger, ha mégis lenyelsz néhány falatot, a gyomrod olyan hánykolódásba kezd, hogy rögtön be kell fejezned a tápolást. Veszettül szomjas vagy, iszol is mint az állat, azonban pisálni alig tudsz, az is kevés és koncentrált a folyadékvesztéstől, amit izzadással, meg az izommunka miatti lihegéssel járó fokozott párologtatással veszítesz.

Reggelre az átvergődött, rémálmokkal (ha egyáltalán alvásnak nevezhető) teli éjszaka után saját levedben fürdesz, úgyhogy kár is zuhanyozni. Vérnyomásod az egekben, a szíved meg szalad, mint az olimpiai sprinter, hogy aztán kiugorjon égő szemgolyódon. Már csak hab a tortán, amikor inogó alsó végtagokon ezredszer méssz a budira széket üriteni, mely a végére elveszíti abbéli formáját. A gyógyszer, amit adnak, baromi kevés. Amikor megemlítem a doki csajnak, hogy nem lehetne-e megemelni az adagot, mert piszkosul szarul vagyok, azt feleli, nem, hiszen azért vagyok itt, hogy szenvedjek, ő majd vigyáz rám, mert ő meg azért van itt. Különben is ki lehet, és ki is kell bírnom ezt a két-három napot, mert ugye abban egyeztünk meg, hogy megcsináljuk. Látjátok, ezt csípem benne, mert olyan piszok „kedves” tud lenni. Ja, csak hadd szenvedjek, följek saját levemben, mert megérdemlem, mint a testápolót. Mert ez a bige valahogy érti a dolgát. Tudja azt, ha most emelné a gyógyszeradagot, szépen alukálva átvészelném ezt a borzadályt, de azt elfelejteném, és jönne az újabb problémamegoldó ivászat, de ezt NEM FELEJTEM EL!!! Így a mocsár peremétől arrébb lehet kúszni a biztonságosabb, szilárd talajú szárazföldre, még mielőtt elnyelne a posvány, és semmilyen kéz sem nyúlna már utánad, hogy onnan kihúzzon. Nem akarok ott egyedül megrohadni 42 évesen. „Lenni, vagy nem lenni...” Döntöttem, ÉLNI AKAROK! Köszí, drága főorvosnő!

Más. Amikor olyan ramatyul voltam, még a cigaretta füstjétől is rám jött a hányinger, nem, hogy rágyújtsak. Brrr. Attól is lehet, hogy itt az ápoltak nem szívnak valami márkás cigiket, mert, az sokba kerül, így marad az olcsó bagó, amit sokan maguk sodornak. Számomra iszonyúan büdös. Elregélem a pszichiáteremnek, hogy mi a stájsz. Amire azt a választ kaptam, hogy majd, ha jó passzban leszek, testileg meg lelkileg, lehet, hogy rá fogok gyújtani. Ha úgy érzem, miért ne tehetném, ha ez nekem örömet okoz. Ezt még majd meglátjuk, de most még eléggé távolinak tűnik.

Orsi azt is csacsogta, hogy klassz programok vannak a rehabon, meg a benti pasizserű képződményekkel nem sokra megy az ember leánya, mert nagyon lerobbantak, meg szekálva vannak becsülettel. Pedig a kinti csajok mindig azzal húznak, ha felhívják, hogy összeszedtem-e már valami jó manust. Ha ez így megy, bevarratom magam ott alul.

(Közben itt a III-on olyan ordítás közepette regulázzák a csóri gerókat, mintha tengerészgyalogos kiképzésen lennének.)

Délután fél öt. Most veszem észre, hogy megközelítőleges időpontot írok. Fejlődés. A hegyek didergős ködzubbonyt vettek magukra, mert nem szeretik az őszi eső szeszínű nyáladzását. Az öregek összebalhéztak valami pizlicsáré ügyön. A III-ban nem tudtam ejtőzni, mert az egyik örült zenét szolgáltatott a folyosón – méghozzá hangszóróból – állati hangosan, mire egy másik hibás artikulálatlan hangon próbálta a dalt utána énekelni. Valahogy ez nem dobott fel. Inkább kimosattam a fejemet a köddel.

Új beteget hoztak a mentősek. Nagydarab, vörös arcú, vikingforma fazont. Rendesen beállítva, valahonnan a Duna partjáról szedték össze. Azt sem tudja, hogyan került oda. Deresedő haján látszott, hogy nem most lépett ki a fodrásztól. Nadrágja ürülékkel szennyezett, eléggé bűzlik. Mi van, csak nem nosztalgiázol, anyukám? Te sem rajongtál az ilyen fazonokért, hát most az itteni nővérek sem repesnek az örömtől. Sietős léptekkel érkezik egy fiatal, kezdőnek látszó barna, rövid hajú doktornő. Szokásos kérdések. Kicsoda, mikor született, hol lakik, hol van most, miért, honnan hozták be, mennyi alkoholt fogyasztott stb. Szerencsétlen (még megsajnálom), azt sem tudja, milyen nemű. Értékleltár, dokumentáció. Mintha csak otthon lennék. Teljesen izgatottá tesz a jelenet. Újraélem a személyzettel az egész melót, amit imádok csinálni, mert nélküle nem tudnék létezni, bármennyire szidom is, meg a pokolba kívánom sokszor. (Jó, a poklot inkább hagyjuk, abból volt, van, lesz még elég.)

Az ellátás azonban szuperül pörgött és férfi személyzet nélkül. Igaz, két mackós ápolónő vette kézbe az urat. De mintha a világ legtermészetesebb dolga lenne az egész eset, tök nyugisan társalogtak a benga állattal. Rávették, hogy fürödjön meg. Úgy ment velük a fürdőbe, mint a kezes bárány. Tiszta csíkos pizsamát adtak rá (ami szüknek bizonyult), ételt hoztak neki, majd a szobájában lefektették. Micsoda higgadtság.

Azért ez nem mindig van így. Láttam én más szitut is. Amikor a paciens még mindig nem értett a szép, nyugodt beszédből, akkor becsukódott a kórterem ajtaja, hallottam, hogy emelkedik bent a hangerő, majd a szíjbilincsek is előkerültek.

Közben a többi lakó izgatottan várja a vacsorát. Én is. A folyosón fekete fóliazsákban cipelik a szobájában békésen szunyáló új beteg ruházatát. Senkit nem izgat, csak a közelgő kajára koncentrálnak.

Esti váltás. Ismét új beteg. Naná, hogy pont váltáskor. A nővérek már nem olyan higgadtak. Sőt! Némelyiknek pont most megy el a busza, meg is értem a szentek verbális negatív minősítését. A Down-kóros beteget gondozói hozzák a közeli munkaterápiás helyről, mert kicsit bekattant. Megint lőttek az időbeni átmenetnek a VIP-re, csúszik a gyógyszerosztás az új fiú miatt.

Végre megérkezem, a kutya sem szól hozzám, azért bejelentkezem, hogy megjöttem. Letusolok, írogatok egy keveset, mert ébren akarom tartani magam, hogy

végigaludjam az éjszakát. Csörög a mobilom, főnökasszonyom hív. Hosszú lelki fröccsentés miatt lemerül a telefon, a töltöm meg leltárban az I-en. Basszuskulcs. Pedig reggel rendesen fel akarok ébredni, hiszen kimenőm van. Ha sikerül óra nélkül felébredni, még tölthetek is rajta annyit, hogy az útra elég legyen. Na, pá!

Vettem turistatérképet, és azt böngészgetem, hogy holnap hová menjek csatogni. Még egy nap a szabadságból.

Az I-en meglepi újabb arc. Otthoni kék köntösben vékony, magas fiatal nő vonzolta ki magát vacsorához. Úgy néztem, mintha a hazánkban lévő legnagyobb számban élő kisebbség közül való lenne. Persze tévedhetek. Vacsora után diszkrétén, úgy, hogy ne vegye tolakodásnak, beszédbe elegyedtem vele. Látszott rajta, hogy nagyon maga alatt van. Elmondta, hogy van 4, azaz négy(!) gyereke; ma délelőtt hozták be, mert besokallt és „idegösszeömlést” kapott, meg remegett is, de nem emlékszik a történetekre. Nem is akart itt maradni, meg ezt a helyet is borzalmasnak találta. Megnyugtattam, hogy én is majdnem elmenekültem, de hamar meg lehet szokni, meg a gyógyszerek is segítenek. Meg aztán, ha valaki meg akar gyógyulni...

Azért jó volt vele dumálni. Egész értelmes, ahhoz képest, hogy akutan ki van borulva. Azt is elmondta, hogy ismeri az egyik maminkat, aki nagyon szeretne hazamenni, s mindig a fiát várja. Valószínű, hogy a bűdös életbe senki sem viszi többé haza. A nénit a falujában rámpának csúfolják, mert olyan görbe, hogy kocsit lehetne róla ugrasztani. Ezen, tiszteletlenül jól röhögtünk. Mondtam is neki, hogy gyorsan halad, ha már az első nap így tud nevetni, mert nekem ez csak két nap múlva sikerült. Csodák csodájára a néni is megismerte, hogy falubélijé a lány. Megvártam, amíg ráér a műszakvezető nővér, hogy értékeimet visszaszolgáltathassam, hogy holnap reggel aztán újra átvegyem azokat. Remélem, ahová holnap túrázni megyek, lesz valami kifőzde, de legalább lángossütő, hogy rendesen zabálni tudjak, mert hétfőtől jön a böjt a rehabilitáción. Tudom, hogy lesz valamikor kontrollvérvétel a gyatra laborom miatt, ezért nem ártana, ha nem ennék mellé, de mindenről nem tudok lemondani, és remélem a koleszterinem is ment lejjebb. Iszok egy jó nagy pohárral a sűrű paradicsomléből. Naná, hogy tisztán. Jó, jó, régen azért vodkával másabb volt. Snitt, aztán most már kuss legyen!

Még egy hangyányi rejtvény. Utolsó nap a VIP-n. Csak tudnám, ezért mennyivel lógok majd a dokinak, meg egyáltalán meg merjem-e kockáztatni a paraszolvenciát. Vagyis miért ne merném, csak nekem lesz jó, ha nem fogadja el.

A mai napot az estével kezdem. Emlékeztek még a nagydarab, szennyezett férfira, akivel a személyzet olyan szelíden bánt. Nos, róla kiderült, hogy erdőmérnök, nagy természetjáró, a környék mindenestől a kisujjában van. Értelmes fazon, csak kicsit sokat beszél. Azért van itt, mert a vonata vakvágányra futott, és az alkohol segít neki felejtetni – nem igazán sikeresen. Ezzel megalakult a háromtagú spontán csoportunk, mert együtt remekül tudunk nagyokat beszélgetni mindenféléről. Erre már annyira ki voltam éhezve. Az öregekkel is lehet beszélgetni, de néha olyan blödségeket hablatyolnak össze, hogy elveszítem a fonalat, pedig bennem is van affinitás az elvont szöveg iránt, de ez már nekem is magas.

A rámpahátú mamit ma meglátogatta a fia. Hozott neki ételmezt, meg apróbb holmikat. Nagyon örült neki, és szerette volna, ha elviszi magával, erre azonban

nem került sor. Most azért tele van élménnyel a látogatás kapcsán. Csórikám. Az új lány már nem annyira depis, szeretne hazamenni a gyerekeihez. Lehet, hogy nem is az, akinek először gondoltam. Ne ítélj elsőre!

Éjszaka biztosan jól fogok aludni, de reggelre lesz olyan izomlázam, hogy a nyirkós kórházi ágyból gurulva tudok majd felkelni. Hogy miért? A túra. Túra a nagy hegyre, meg onnan vissza. Irtó jó volt!

Szóval reggel túraöltözék, rétegesen, meg bakancs, valamint kaja, térkép, kime-nő papír a nővérektől. Indulás. Útiterv: csak úgy lazán. Busszal föl a hegyre, kilátó, meg a környék bejárása, aztán meglátjuk. A völgyben szitált a hideg köd, reméltem, hogy a hegy kibújik belőle, de a felhő ezt is betakarta, tiszta nedves volt minden, de szerencsémre nem volt tömeg, alig lézengtek néhányan fönt. Megnéztem a térképet. Viszonylag rövid útvonalat választottam, de nehezet. A magassági ponton, a természetes kilátóból csak az alattam lévő nagy tejfölt láttam, így nekivágtam a kitűzött távnak. Az avar nyirkos volt, és marhára csúszott az alatta láthatatlanul megbújó kövekkel együtt. A köd miatt alig lehetett látni néhány métert, a terep lejtett, a fákról csepegett a víz. De ebben a magányos némaságban volt valami sejtelmesen gyönyörű. Bakancsommel alig tudtam megkapaszkodni, sietni nem lehetett, csak lépésről-lépésre, kőről-kőre araszolni. Itt keveredett a tölgyes a sima törzsű bükkössel. Szerencsére jól látszottak a turistajelzések. A homályból aztán elősejlettek a sziklák, amik csak úgy nőtek ki a földből, mint hatalmas szürke pöfetegek, mint valami mesebeli óriás gyülekezet – olyan szépek voltak. Félelmetes volt az egész. Ott a hatalmas fák közt, a derengő fényben, a sziklák között tők egyedül – hát, mit ne mondjak, épületes élmény volt. A hideg futkosott a hátamon. Lementem a jó egy kilométerre lévő forráshoz, és ittam a jéghideg, kristálytiszta vízből. Nagyboldogasszonynak nevezték el, és címeres nemzetiszínű lobogó volt kitűzve a forrás fölé. Visszakaptattam a sziklákhöz, amik most felülről tekintettek rám, de már barátok voltak. Megsimogattam puha, mohás testüket, mintha a földtörténet cirógattam volna. Mennyi mindenről tudnának ezek mesélni? Már nem féltém tőlük, úgy éreztem, vigyáznak rám. Le kellett vennem egy réteg kabátot, mert már nem csak a fákról pergett a víz, de rólam is. Ez az izzadás már más volt, egészséges, mert a szervezetem újra tudta, hogy mikor mit kell csinálnia. Visszaérve a kiindulási pontra, gyomrom már igencsak jelezte az idő múlását: követelőzött a belevalóért. A büfészerűben megnéztem a választékot, egész jó volt, meg persze az áruk is. Bableves meg forró tea mellett döntöttem. Ismét vétkezem, mert megérdemlem, de ezt Isten megbocsátja nekem. Benyomtam a babot tetemes kenyérmennyiséggel, amit leöblítettem egy jó pohár teával. A hangulatom akkor kezdett lanyhulni, amikor megérkeztek a hétvégi „turisták” autóval, családotól, hangosan, márkásabb-nál-márkásabb cuccokban, de semmi esetre sem túraszerkóban. Aki otthonról hozott ételmezt, az kirakodta a nedves asztalra, akik nem így érkeztek, megrohmozták a kajáldát, és lett nagy dínom-dánom. A szomorú erdő elsíratta a délelőtti csendjét, mert az szilánkokra tört ettől a zajos emberáradattól. Én sem bírtam sokáig. Gyors térképszemle, aztán tűz lefelé a hegyről, bele az erdőbe, ahol reméltem, már nem nagyon találkozom semmi emberformával (ami később jól jött volna).

A köd talán még sűrűbb lett. A Kék Túra vonalán szerettem volna lemenni a faluba. Az út kezdetén együtt volt mind a három jelzés, a piros, a sárga, a kék, de

néhány kilométer után eltűnt a kék. Mindegy, majd legközelebb. Maradt a piros meg a sárga jel. Egyszerre kiértem egy keskeny aszfaltos útra, de olyan hirtelen ott termett a ködből. Na, most elő a térképpel. Ha erre megyek tovább, nem messze lesz valami patak, ott kell lennie a kék jelzésnek is. Caplatás az aszfalton – patak még sehol. Hoppá, megvan! Kék jelzés sehol. Megint térkép. Egyáltalán, merre van észak? Az orromig nem látok ebben a fránya maszlagban. Legalább tájolólm lenne. Na, itt mohás a fák törzse, akkor sacc per kb.: erre kell északnak lennie. Úgy forgok a térképpel, mint a szélkakas. A francba: ez egy másik patak. Még jó, hogy nincs semmiféle jelzés. Szó szerint semmi. A kékre már kilométerekkel följebb – még az erdőben – rá kellett volna térni. Fú, de elcsesztem! Na, itt tévedtem el először. Tü-nés vissza az elágazásig. Találkoztam kerékpárosokkal, de büszkeségből már csak azért sem kérdeztem meg őket, hogy merre kéne mennem. Aha, innen jöttem. Rá az ösvényre, aztán igyekezni, mert az erdőben hamar sötétedik ilyen időben. Igaz, még korai a délután, de mintha alkonyati szürkesség lenne. Meresztgetni kell a szememet, hogy lássak is. Nem szeretném, ha rám esteledne, mert az tiszta öngyilkosság volna. De miért van még mindig csak sárga jelzés, és mintha az út is emelkedne, hol a fenébe van a piros? A térképet legszívesebben a sárba vágnám, mert megint elkavartam. Másodszor tévedtem el! Megint vissza az aszfaltos útig, de már futva. Kicsit pánikoltam. Ja, rohadtul betojtam. A telefonon semmi térerő, a bakancsom tocsog a sártól, meg töri is néhol a lábamat, levegőt már alig kapok, verejtékben fürdik az egész testem. Na, ezt nevezik adrenalin-fröccsnek. Ez azért jó, hogyha nagy gáz van, az élőlény ki tudja mászni belőle, megvédje magát. Ez stimmel is, ha csak néha jön, de amikor állandóan ott van a véredben az adrenalin, na, akkor van a gáz. Mindjárt kint vagyok a sűrűből. Megint ott kötök ki, ahonnan elindultam másodszor is. Balra ösvényszerűt fedezek föl, de olyan hirtelen lejt, hogy alig lehet észrevenni. Itt a piros! (Hol a piros?) Olyant káromkodok, hogy inkább nem fárasztanálak vele titeket. Elaraszolok néhány fáig, hogy biztos legyek a dolgomban. OK, ezek mind pirosak, semmi kétség. Változik a talaj szerkezete: itt már morzsalékos. Ha nem vigyázok, jön velem az út is, ami mint említettem baromira lejt, de ki nem szarja le: sínen, azaz úton vagyok, még hozzá most már a helyesen, és nem csak itt, az erdőben, hanem úgy egyébként is. Jaj, de szépen mondtam. Ritkul a köd, megnézem a telefonom: van térerő; és távolból már hallani lehet az autókat, meg a kutyák ugatását, de ami a legszebb, a harangszót is. Több mint egy hete nem hallottam harangszót. Legszívesebben a földre rognék, de helyette csak keresztet vetek, és elbögöm magam. Köszönöm, Istenem! Mindent köszönök!

Beesek az étterembe, ahol hatalmas épített kályhában lobog a tűz. Csak a bárpultnál van hely, de a magas székre felülni nincs erőm. Tapadós, nyál nélkülin vizet kérek. Próbálok magyarázni a csaposnak, hogy mennyire megszívott a köd. Nemsokára felszabadul egy asztal. Lerogyok sárosan, csapzottan. A kályha árasztja az áldó meleget, mert hiába izzadtam meg, most a nedves ruhában bizony nincs melegem. Rendelek még ásványvizet, meg citromot is bele. Lazulás és átmelegedés közben már a gondolataim is tisztábbak. A köd szívatott meg mi? Barom. Te szívatad meg saját magad! Elindulni ilyen szar időben, erre az útra, tájoló nélkül, október végén, ráadásul egyedül! Játszani akartad a hőst. Jól bekaptad. Ha eddig nem sikerült lassan kifingatnod magad, akkor miért éppen most kellett volna kinyiffanod?! Ha ilyen ütemben szidom magam, a következő lépés az lesz, hogy behúzok

egyét a saját pofámba, de meg is érdemelném. Inkább elmegyek a retyóra, kipisilem a feszültséget. Nagyon igényes a budi. Mindig is abból tudtam megítélni, hogy valaki mennyire pedáns, ha megszemléltem milyen a budija. Lehet, hogy ez is egy rossz szokás.

Fizetek. Persze, hogy nem olcsó. Üdülőövezet. A buszsofőr rendes, mert megvár, amikor futásnak nem nevezhető igyekezettel közeledek a buszhoz.

Beérve az intézetbe a park fűvében próbálom letisztogatni a nagyja sarat a bakancsomról. A VIP-ben – csak úgy – mindent ledobálok. Többszöri próbálkozásra a lábbelit is sikerül lekínlódnom, ami még mindig sáros, ezért úgy döntök, hogy ezzel kezdem a tisztogatást, a ruházatot meg beáztatom, ugyanis máshogy nem megy. Az előzőek éppen megszáradtak. Tényleg tiszta mosónő leszek, pedig kedvenc költőm szerint azok korán halnak. Azért ezzel várnék még egy csöppet, inkább tusolok, utána pihenek, meg megeszem a maradékokat. Mindjárt öt óra. Szedelőzködöm, és sajgó alsó végtagokkal elindulok az I-re.

Áthurcolkodtam a rehabilitációra. Ha eddig súlyosnak tartottam a helyzetemet, akkor ez most még rosszabb. A szobában, ahová beraktak, öten vagyunk. Hárman csak percnként pislognak a plafonnézés közben, szólni meg csak úgy évenként. Ezekből az egyik középkorú nő, aki teljes menettfelszerelésben fekszik az ágyon, a másik kettő nagymami-képződmény, rajtuk pelenka van. Bezzeg balomon a negyedik beteg, Raissza, aki ukrán, egy kukkot sem tud magyarul, valamicskét megért, de be nem áll a szája az idegen beszédétől, meg az énekléstől, csak amikor eszik, meg alszik, akkor csendesül el. Állandóan pakolászik, naponta legalább kétszer hajat mos, meg könyékig bemosakszik. Viszont oltárira büdös, mert valószínűleg a nagyobb mennyiségű víztől már irtózik; szóval nem fürdik. Orsi vizit után, délután szólt, hogy Józsi bácsinak van eladó pogácsája. Vettünk négyszázért egy nagy szatyorral, ketten Lizivel. Sajtos volt, friss leveles. Ja a Lizi. Olyan fiús forma. Úgy is öltözködik, meg mintha agresszívnek is tünne. Azt mondja, ír verseket. Még a déli gyógyszeremet sem kaptam meg, de már kezdem megtanulni, hogy ami lent van, az fönt van, ami egész óra, az plusz-mínusz tíz perc. Nem sietnek. Azért van csak hetente vizit is. Szerintem.

Az új pszichiáterem is érdekes fazon, az őszülő szőkés hajával, ami tüskére van nyírva. A fehér köpeny csak úgy lóg rajta a farmer meg a kockás ing fölött. Beszélget Raisszával. Azt mondják, ukrán. Amúgy itt is megvan mindennek a rendje. Holnap megkeres a pszichológusnő, azt mondta.

A holmim egy részét meg az értékeimet átviszem az I-re, csak némi aprót hagyok magamnál, mert egyrészt nem tudom hová pakolni, másrészt ott biztonságban tudom, elzárva a széfben, hiába van kulcsra zárható szekrényem. Azért mintha a VIP-s szoba valahogy más lett volna. De már az sem az igazi, mert visszaköltözött a néni, aki szabadságon volt.

Délelőtt nehezen, de sikerült elkapnom a főorvosnőt, hogy akkor most mi lesz velem, mikor megyek át a rehabra. Mondta, hogy intézi. Lehet, hogy már délben, de lehet, hogy csak délután, de az is lehet, hogy csak holnap. Na, most ki a bizonytalan? Meg azt is olyan lelkesen, örömmel közölte, hogy különben is mit aggódom, nem kések el sehonnan, meg kapok egy édes mamikát szobatársnak. Rohadtul örültem. Mondjuk, nem is tudom melyik lett volna jobb. Persze egyszor úgyis át

kellett volna költöznöm. Ezt is kibírom. Reggel el akarok menni futni, utána zuhany. A zuhany okádék, a budi dettó.

Ja, próbálkoztam a hálapénz dologgal, amikor megkaptam a zárómat és megköszöntem az ellátást a főorvos csajnak. Szóval, oda akartam adni neki a borítékot, de határozottan (mint az egy pszichiáterhez illik) visszautasította azzal, hogy kollégától semmit, örült, hogy segíteni tudott. Egész rendes. Meg azt is mondta, hogy szeretné, ha néha benézne hozzá, mert tudni akarja, mi van velem.

Kéne indulni az I-re, mert vállfát akarok szerezni. Tényleg, egyre jobban elhülyülök.

Leadtam megint minden értékemet a széfbe, vállfa is van. Orsi ebéd után megmutatta a „dobbantót”, ahol ki szoktak lógni piáért, meg más anyagért.

Szép, tiszta, napos idő van. Így, késő délután, az ablak előtti lucok szinte feketék a kék égbolt előtt. Megérkezett Raissa. És kér a pogácsából, de előtte bemosakszik. Lenyúl egy jó maréknyit. A meglassult szüléket gyakran kell itatni az ápolóknak, mert a sok gyagya szerektől még inni is elfelejtenek, oszt szép csendben kiszáradnak.

Töltőre tettem a telefont, de nem merem itt hagyni, most dekkolhatok mellette. Mennyi bajom van velem, de ez az egyetlen, ami összekapcsol a külvilággal, a szeretettel. Meg azt sem értem, miért mondták azt még a múlt héten, hogy itt olyan kórterembe fogok kerülni, ahol hasonló problémákkal küzdő, és értelmi szintű betegek lesznek. Akkor most mi van? Akkor most ki a hülye, a dokik vagy én?

Már másnap délelőtt írok egy padon a szomorúfűz alatt. Kissé párás, verőfényes a színes táj. A műúton túli almásban még rengeteg alma piroslik a fákon. Azt röhögtük az Orsival, ha szeretem az almát, miért nem lógok ki érte. Át a kerítésen, és már szedhetem is. Úgysem csinálnának velem semmit, mert a diliházból való vagyok. Erről ennyit.

De térjünk vissza a mai naphoz – ilyen királyi többesben –, illetve majd a tegnap estére.

Az altató természetesen csak fél négyig hatott. Persze teljesen mindegy lett volna, mert akkor kezdődik a rajzás. Drága betegtársaim ekkor indulnak zuhanyozni, elszívni az aznapi első cigarettájukat, meginni első kávéjukat. A többség ugyanis reggel fürdik. Már aki. Itt olyan jellegzetes pszichiátria szaga van mindenkinek és mindennek. Mondom én. De ha engem megszagolna valaki, rólam is ez érződne. Amikor átköltöztem, megkérdezte valamelyik szobatársam, hogy minek van ennyi cuccom. Akkor azt gondoltam, hogy ha itt van is az ember, attól még öltözhet tisztán, rendesen, ha nem is a legújabb trend szerint. De most már megértem, mert elég néhány váltás fehérnemű meg póló két szabadidőruhával, egy sportcipővel és papuccsal. Ezeket lehet variálni, meg kimosni, mert a mosásnak is van szertartása. Azzal is megy az idő, és jókat lehet beszélgetni a fürdőben mosás közben.

Van egy szobatársam, olyan lassan pislogó. Mindenhová jön velem, nem tudom lerázni, pedig néha jó egy kis magány (ha nem is száz év).

Na, szóval hajnalban vergődtem még egy kicsit, aztán úgy döntöttem, hogy indulás futni. Fél hat volt, amikor nekiindultam a parknak. Tiszta, csillagos volt az ég. A terasz első bagósai azért megnézték jól, hogy ki ez a nem normális. Jó három kört futottam az épületek körül, szerintem lehetett egy kilométer, utána repülöztem

hármat a fák között, ahol emelkedett szolidan az ösvény, ezt megmértem lépéssel, hetvennégyre jött ki. Lefelé lötyögtem, az emelkedőn behúztam. Lihegtem is piszkosul, de nagyon jólesett. Hatkor már a tus alatt álltam. A zuhanyzóban éppen Lizi mosott föl. Reméltem, nem fog megerőszkolni. Amíg fürödtem, beszédbe elegyedtünk. Dumáltunk könyvekről, versekről. Nem is olyan hülye. Egész értelmes, csak valahogy mégis zakkantnak tűnik. Időnként mintha konfabulálna, olyan meséket talál ki, ami valóságosnak tűnhet. Megtisztulva tértem vissza a szobába, ejtőzés közben elrágtam egy almát. Adtam Raisszának is, akinek mindenből kell, mert kikönyörgi. Egyébként mindig ad neki valaki kaját. Te vagy a király, ha van legalább egy szelet kenyered, de gondold meg, hogy kinek és mikor adsz, csak akkor válhatsz „uralkodóvá”.

Reggelire természetesen megint szalámi volt teával. Baromi változatos, mi? Utána gyógyszerosztás sorban állással, és kész is a reggeli menü. Orsi már úgy van vele, hogy ahol háromnál több ember van, ő oda beáll. Sor, sor, mindegy.

Néztem kicsit a TV-t, de elfogott a buzgóság, ledőltem, de csak alfélig jutottam, mert megjött Raissa, és molyolni kezdett. Amúgy rendes, csak olyan bűdös ne lenne. Már megint volt olyan sejtésem, hogy megéreztem valamit (a szagon kívül). Félálomban voltam, amikor úgy véltem, hogy valaki benéz a szobába. Felkeltem hát, és kimentem megkérdezni a nővéreket, hogy nem keresett-e a pszichológusnő. De keresett, csak látta, hogy alszom, ezért kérte őket, ha felébredek, küldjenek fel a szobájába. A pszichnő (ezentúl rövidítem) azt mondta, hogy ő nem nézett be a szobámba. Na, mindegy, én éreztem, hogy keres. Jött a megszokott szöveggel, hogy meséljek magamról. OK. Szövegeltem neki úgy tíz percig, lazán, nyugodtan, nem ám mint az első alkalommal, amikor tiszta zizi voltam. Mikor végeztünk, adott egy irtó sok kérdésből álló tesztet és egy könyvet, ami első belelapozásra eléggé érdekesnek tűnik, valamint várt vissza a délutáni autogén tréningre. (Most a szomszéd padra leült a „lejmolás”, szóval kéregetős, de nem kap semmit, majd jól elhajtom.)

Most jöttem vissza a relaxációról, szóval az autogén tréningről. Igazán felfrissített. Szép, napos a délután itt a fűz alatt. Vagy most megint rózsaszínűben látom a világot?

Másnap. Ismét délelőtt van, most is gyönyörű a vénasszonyok nyara. A padon ülök a fűzfa alatt. Reggel megint futottam.

Tegnap este balhé volt a szobánkban, mert váltás környékén Nünüke – mint kiderült, így becézik csigalassú mamikámat – nagyon beszart. Volt is kiképzés a nővérekétől, még Raissa is csöndben volt. Az ablakot természetesen nem lehet kinyitni a drága betegtársaim miatt, pedig most is sztereóban kapom a bűzt. Langyos volt az este, a teraszon jól dumáltunk. Kiderült, hogy Orsi a külügynek dolgozott, mint külsős, mindenféle repi dolgokat szervezett a csapatával – oltári nagy fejeseznek –, berepülte a világot, még Új Zélandon is volt valami veterán találkozó rendezni. Ezek hihetőek, tényleg valóságosak, de a felvevő orvosa annak idején nem hitt neki, igencsak furcsán nézett rá, amikor mesélni kezdett magáról.

A büfében meg felfedeztem, hogy van rendes táp, húsos és sonkás szenya, csak nyitásra már ott kell lenni, mert hamar elfogy. Elég drága, de a muszáj, meg az éhség nagy úr. Aztán mindig éhes, aki itt van. Lehet, a mikroklíma miatt is, mert körbe vagyunk véve hegyekkel, erdővel, éles a levegő, vagy az evés valami pótcselekvés,

hogy elfoglaljuk magunkat, de a gyógyszerek is befolyásolják az éhségérzetet pozitív irányba. Mert amíg becserkésszük az ételt, megszerezzük, aztán megesszük, azzal is szép lassan telik az idő. Valamint az sem utolsó szempont, hogy az átlagéletkor sem száz év.

Most vittem vissza a kitöltött tesztet a pszichonőnek, még tegnap délután megcsináltam. Halványan dereng, hogy ez már a felsőbb tanulmányi éveim alatti pszichológiából ismerős. Tényleg csodás az idő, enyhe szél fújdogál, csak az rontja el az idillt, hogy a fűz ágait állandóan a pofámba csapja.

Anikó – akiről senki sem mondaná, hogy beteg – SM-ben szenved és ettől állandóan parázik. Meg is értem. Ő sokat van itt is meg más ilyen intézményben. Tegnap este tízig kimenőt kapott, hogy elmehessen valami buddhista meditációs izére. Ha neki az esik jól, tegye. Úgy érzem, mintha kicsit felpörgettem volna magamat, de jól vagyok. Lehet, hogy azért is csapongok össze-vissza a papíron. Stop!

Délelőtt beültem egy motivációs csoportfoglalkozásra, ahol igazából nem sok minden történt, minthogy irányítottan beszélgettünk, amit mindig is szoktunk tenni csoporton kívül is. Voltak azonban olyan blőd beszélések, hogy fulladoztunk a nevetéstől.

Képzeljétek el, ma rendesen dolgoztam. Olyan jó volt. Segítettem áthúzni az ágyakat, de nem ám csak az ágyneműt cseréltük ki, hanem az összes cuccot – a matracokat, a takarókat, a párnákat – is, lefertőtlenítettünk mindent. Tisztára kimelegedtem a munkától, meg az izgalomtól, hogy olyant csinálhatok, amit régen is szerettem, a szakmámat. (Már megint pofán vágott a fűz.) A takarítás után még nagymosást is tartottam, majd meglátogattam az ismerőseimet az I-en. Nem csoda, hogy ilyen sok program felpörgetett. Vagy most kezdek újra a régi lenni?

Rosszul aludtam az éjszaka. Nem kértem altatót, mert most valamilyen megfontolásból este kilenckor kapom meg az egész esti gyógyszeradagomat. Gondoltam, elég lesz reggelig. A fenét. Egyik jobban horkolt, mint a másik, de már vacsora utántól. Fürdés: öne. Utána megkezdődik a mászkálás. Hajnali négykor Raissa a csapnál „megfürdik”. Fél ötkor Margitka, aki este hét óta alszik és hortyog, azt mondja nekem, hogy te úgy horkolsz. Na, ne ba... meg! Talán én is alhatok valamikor? Negyedhatig forgolódom, majd felöltözöm, és megcsinálom a napi futásomat, fürdök forró meg hideg vízzel, amiért is szintén hülyének tartanak, de a szobába nem megyek be, mert most természetesen mindenki szépen alszik, meg olyan szag van, mint egy borzlyukban. Inkább kiülök a TV-szobába, ide még nem jönnek.

Az este ismét dumcsiztunk a teraszon. Gábort még nem ismeritek. Tök úgy néz ki, mint valami csöves. Magas, szikár, hajlott hátú, ősz haja hátul varkocsba van összegumizva. Szakálla ápolatlan, szája fölött a bajsza sárga a nikotintól. Van két melegítője, egy piros meg egy fekete, azokat váltogatja, ha kimenője van, akkor farmert hűz. Amúgy roppant művelt, értelmes dolgokat tud szövegelni rekedt, agyoncigarettázott hangján. Valamikor volt valami fuvarozási vállalkozása is, de belebukott, majd jött a lecsúszás, meg az elmeegógyintézetek sora. Azt mondja, ha már az antidepresszívumok sem használnak, betép némi fűvel, de csak ritkán. Ő már ezer éve bent lakó.

Anikó – tudjátok a SM-s csaj – most azért van itt, mert meg akarta késelni a férjét. A zsaruk hozták be. Sokak szerint az meg is érdemelte volna.

Van itt még valaki, akit nem hagyhatok ki a felsorolásból, az Lüszi! Lüszi veleszületetten gyári hibás, régi motoros. Vékonyka, alacsony, madárcsontú, áttetsző bőrű. Úgy reszket, mint a nyárfalevél, még a nyála is csorog fogatlan szájából. Úgy negyven éves körül lehet. Amikor visszajön a kimenőről, mindig hoz néhány szatyor ruhaneműt, amit már nem tud hová pakolni. A nővérek ilyenkor kiborulnak, de a ruhák is a szatyrokból a szemébe. Szegényke nem árt senkinek, mégis irritáló egy idő után.

Most éppen Lizi segít neki mosni, mert Lüszi szereti, ha tiszta, rendszeresen fürdik, ruhát is naponta többször vált (mondjuk, teheti is, van miből válogatnia). Senki sem tudja, hogyan tud ennyi mindent összerakni, de mindig van nála több kiló tusfürdő, sampon, testápoló, nem beszélve ugye az említett ruhamennyiségről.

Aztán itt van Kati, Lüszi ellentéte. Nagydarab, felfúj, ödémás, olyan pasztózus nagy csecsemő huszonegynéhány éves kiadásban. Roppantul ápolatlan. Időnként, mikor a gyógyszerektől a teraszon, bagózás közben elszundít, simán rádől valakire. Anca (Anikó, Anna) mindig cseszteti, hogy menjen már fürödni. A küszöb kardiális problémát jelent számára, mert csoszogva jár. A múltkor is akkora lendülettel érkezett, hogy Janika ölében landolt, majdnem meghiúsítva annak aznapi hazame-netelét, hiszen testi épsége lett kockáztatva. Állandóan rágcsál valamit. Nagyon szereti a kukoricapehelyből készült kuki formájú kaját, de tegnap valahonnan szerzett egy nagy darab szalonnát, aminek a felét eladta Lizinek.

Az is nagy szám volt, amikor Lüszi el akart adni egy papucsot Orsinak, akinek persze nem kellett, ezért oltári hisztit levágott, végül dühében hozzánk vágta a papucsot, ami – mint később kiderült – a Lizié volt. Mert Lizi keresni kezdte a papucsát, ami a teraszon hevert. Oszkám még azt mondtam, hogy Lüszi ártatlan jelenség. Persze annak, aki nincs vele egy súlycsoportban, aztán úgysem tudnám megütni, meg minek is tenném. Csak jót röhögni szoktam rajta, amire betud pörögni.

Ma délelőtt rengeteg mindent csináltam. Többek között mandaláztam is. Az olyan kifestős-féle. Papíron van egy mintázott körszerű, amit ki kell színeznem saját kedvünk szerint. Sok szép munkát láttam, amit a többiek készítettek. Egész ügyesen ment. Utána irodalomcsoport volt, ami most – szerintem – elég gyengére sikeredett. Verseket „elemeztünk” a csoportvezetővel, de itt is akadt, aki nagy szakértelemmel oda nem illő dolgokkal szórakoztatta a társaságot. De nem várhattam azt, hogy az egész *Nyugat* szerkesztősége legyen jelen.

Ebéd előtt még elmentem „gyúrni” az egyik tornacsoporthoz. Azért kell csoporttal menni, mert a tornaterem csak akkor van nyitva. A szereket azonban csak finoman tudom használni, nehogy a foglalkozást zavarjam, ami nem is baj, mert a lassan visszaengedett súly jobban erősíti az izmokat. Itt is megnéznék maguknak az ápoltak, sőt még a gyógytornásznak is feltűnnek, mivel ritka az, aki magától akar mozogni. Ebéd után jön a relax. Ha minden igaz, a pszichnő most hozza a kiértékelt tesztet. A betegszobában már megint mindenki szunyál. Megvolt a relax, de én még maradtam a teszt miatt. Az értékelés azt igazolta, amit már eddig is tudtam magamról, hogy nem foglalkozom magammal eleget, a másik ügye mindig fontosabb, teljesítményhajszoló vagyok, másoknak akarok megfelelni, mindig a pontosságra törekszem, amúgy meg nagyon érzékeny lelkületű vagyok, meg frusztrált és feszült, nem tudok nemet mondani, meg egyébként is totálisan eltérek a „normális” átlagtól. Szóval ilyennek születtem, meg ilyené formálódottam, meg stb. Selejtes

kollekció vagyok. A szakembernek aztán magyarázhatom, hogy a munkám olyan, ahol nem lehet félvállról venni a dolgokat, mert itt nem szabad hibázni. Ha itt hiba történik, a beteg meghal, vagy egy életre szóló maradandó károsodást szenved, én meg mehetek a sittre. Erre azt mondja, ha nem változtatok az életfilozófiámon, hamarosan engem fognak temetni. Köszike. Lazábbra kell vennem a figurát, mindig arra van idő, amire szakítunk. Ezek szerint a munkahelyemen, aki pontosan, lelkiismeretesen végzi a munkáját, az vagy már most sem normális, vagy előbb-utóbb meghülyül, esetleg infarktust kap, vagy stroke-ot? Na, itt van egy kis ellentmondás. Hogyan lehetne megtalálni az arany középutat? Én erre még nem jöttem rá, mert nem vagyok elég okos, de majd megkérdezem a feletteseimet, hogy ők mit tudnak javasolni.

Na erről ennyit. Azért jót beszélgettünk, egészen felfrissültem. Nem felpörögtem, csak felfrissültem.

Anikó fölcsalt a kiállítóterembe, hogy nézzek szét. Ő éppen szalvétaképet csinált a fiának. Mit ne mondjak?! Állam leesett, hoppá. Gyönyörű, csodálatos alkotásokat láttam. Nincsenek rá szavak. Ennyi. Meg kell nézni! Nekem iszonyúan tetszett. Anikó olaját is láttam. Borzongató a kopasz fa, azzal a sötét tónusú háttérrel. Kicsit nyomasztó, de a fa fölött ott repül egy madár, ami szabaddá teszi a képet. Azt mondta Anca, hogy a madár, az ő, és tényleg a szabadságot, az életet jelképezi vele, ezért van ott minden művén a madár. Fura, de a kiállítóterembeli képeken is majd mindegyiken ott volt a kopasz fa. Ez valami lelki azonosság lehet, vagy a betegségből adódik?

Elfoglalták a padomat a szomorúfűz alatt. Már azt mondom, padomat. Már nekem is vannak tulajdonaim az intézetben: padom, fűzfám, reggel – a fél hatos futáskor – a park, a tornateremben a gépek, kajánál a székem, fürdésnél a zuhanyzóm. Katasztrófa.

Este már semmi extra nem történt. Néhányan a folyosón hatalmas zsuga-partyt rendeztek. Kata elmesélte, hogy nem jött össze neki a küszöb, mert megbotlott benne, és legurult a lépcsőn. Jót neveltünk. Ő is, pedig nagyobb baj is lehetett volna. Mondjuk cunami támad, vagy összedől néhány felhőkarcoló, végül, de nem utolsó sorban – esetleg ő maga – megsérülhet. Ja, Juditnak jött a barátja, Tibike. Eléggé lepukkant fazon, különben meg kerámikus művész. Judit szereti, az meg az ő dolga. Judit állandóan öngyilkos akar lenni. Megvolt már neki a metró, százhusz darab nyugtató, kés meg ilyenek, de mindig megmentik. Nem szabad előtte mutogatni szűrő-vágó eszközt, mert az rögtön izgalomba hozza. Mondtuk is, hogy azért nem sikerül neki az öngyilkosság, mert a Jó Istennek még dolga van vele a földi életben, úgyhogy jobb is, ha nem próbálkozik többet. Erre azt mondta, hogy egyszer az Isten is belefárad az ő megmentésébe, és csak sikerül végül. Most elmegyek aludni, hátha sikerül. Csá.

Teljesen elhanyagolom az írást, de mentségemre szóljon, hogy ma kétszer is voltam kondizni, és ez kimerített fizikailag, de szellemileg is.

Jaj, délelőtt kimentünk az itteni kis boltba! Negyedóra szabadság! Erre majdnem egy órát kellett várni, mert a kilépőt csak az orvos írhatja alá, aki természetesen megint nagyon elfoglalt volt. Megkaptuk a „K”-s kártyát, ami nem ad hosszú mozgási időt, csak két órát, de nekünk ebből elég volt az a negyedóra is. Hárman mentünk,

Lizi, Mari, akinek be van gipszelve a karja (meg depressziós, egyébként közgazdász-középiskolai tanár). A boltban valamivel nagyobb a választék a büféhez képest. Van gyümölcs is, meg zöldségféle. Vettem szalonnát, mert megkívántam, úgyhogy ma vacsorára hagymával ezt fogok enni, legalább kompenzálom a szobában levő görenyszagot.

Fölmentem az I-re, mert főnövér barátnőm is hozott tápot, kenyeret, konzerveket, ásványvizet. Most jól el vagyok látva kaja szempontjából. Az időjárás kegyes hozzánk, felhőtlen a kékség, gyönyörűen és melegen süt a napocska, bár a reggelek már hidegek. Az erdő csupa szín. Narancs, okker, vörös, citrom, zöld, meleg barna, fel nem tudom sorolni még milyen.

Reggel van, negyed hét, TV-szoba. Gábor is itt van, cigarettát tölt. Ő sem beszédes, de ez most így jó. Itt legalább fény van. Messzinéző, lassan pislogó szobatársam fürödni készült, én is a futás után. Ő belekezdett egy alma evésébe. Tudtam, hogy mire befejezi az evést, már rég végzek a zuhanyzással. Így történt. Ám jött a zuhanyba egy idős néni, akinek mindig mogorva az ábrázata, és amikor messzinéző belépett, hisztériás nagyrohamot kapott, mert ő szeretett volna előbb és egyedül fürödni. Csak azt hajtogatta, hogy „én fürdök, én fürdök...”. Erre az én drága szobatársam visszavonult a szobába, és begubózott az ágyába.

Amikor a nagy füves placcon futottam, éreztem lábam alatt, hogy a vastag dértől roppannak a fűszálak. A csillagok is rendszeren vacogtak a Hold sarlós ezüstjében. Olyanok voltak, mint a zizegő gyémántok – valahol Dél Afrikában – egy bányász kérges kezében.

Tegnap este Lizivel hatalmas zabálást rendeztünk itt, a társalgóban. Szalonna, kolbász, hagyma, paradicsom, paprika. A kést dugiban kellett használni. Úgy tömtük magunkba a kaját, mint egy napok óta nem evett, fáradt vándor. Ezután nagy-szerűen aludtam az éjszaka. Nem is értem, miért mondják, hogy lefekvés előtt ne együnk sokat, mert zavarni fogja az éjszakai nyugalunkat. Érdekes, ez nálam pont fordítva működik, ha nem eszem, és korog a bendőm, akkor nem tudok nyugodtan aludni. Ebben is különc lennék?

Még az intézeti vacsit követő séta után lefigyelhettem, ahogyan a Lizi dobbant. Egy gond volt a kapun átmászással, hogy az a dinka papucsban ment, ami nem igazán célszerű viselet ilyenkor. Természetesen le is esett a lábáról. Én azt figyeltem, milyen fura mozdulatokat végez, hogy összeszedje a papucsát. Visszafelé már a főbejáraton jött, ahol simán beengedték. Na igen, befelé könnyebb, mint kifelé. Amúgy, úgy vettem észre, hogy Lizikémnek csak a szája nagy. Ha valamit el kell intézni, vagy kérni kell, akkor már kisnyuszi. Mikor este kajáltunk, jött Anca, hogy hozasson magának kávé. Lizi már ugrott is, de rászóltunk, hogy majd megy, ha befejezte az evést.

Most délelőtt van, napos, de eléggé csípős. Mi a fenét fogunk csinálni szerdáig, mert négy napos ünnep jön a mindenszenteki variálás miatt. Semmi program, tök uncsi. Ki még nem mehetek hosszabb időre.

Anikó hyperaktív. Megint ápolónőset alakít. Ő sem tud magával mit kezdeni. Pátyolgatja az öreglányokat, de fortisszimóban. Már a kártyát is unja. Lizit kizavarom este a boltba, hozatok vele csokit, legyen legalább valami, ami a boldogsághormonomat emeli, meg, hogy dagadjak. Reggelinél beszélgettünk a gipszes kezű

Marival. Valami közgazdasági szakközépben tanít, ahol igazgatóhelyettes is. Külsőre ki sem nézné belőle az ember, hogy ilyen szuper koponya a csaj. Alacsony, kövér, zsíros bőrű és hajú, olyan igénytelen forma, szódásüveg lencsés szemüvegben. De ahogyan szövegel, abból azért látszik, hogy roppantul van neki íkúja. A Raisszával is beszélget oroszul. Csak ő is bekattant, besokallt. Nemhiába, pedagógus.

Itt olyan sok okos dilis van. A kinti világban meg annyira sok a hülye. Nem lehetne megfordítani? Persze mindez csak nézőpont kérdése, hogy a kerítésnek éppen melyik oldalán vagyunk.

Lüsziről kiderült, hogy nem is negyven körüli, hanem negyvennyolc. Mit szólnak, nem tudom meghatározni az emberek korát. Tegnap láttam, hogy van neki ilyen gumi játékbabája. Azzal alszik. Tisztára, mint valami kislány.

Anikó a folyosón rohangál, mint a mérgezett egér, teljesen be van sózva. Percenként pislogó betegtársnőm kivett a becsületkönyvtárból könyvet és most olvas. Őneki egyébként ingatlanközvetítő irodája van, valamelyik neves üdülőhelységben. Ez már haladás, hogy olvas. Lehet, hogy jó hatással vagyok rá?

A padomon, gipszessel sokáig beszélgettünk ebéd után. Dettó, mint én, betegséggileg.

Lizi megint bebizonyította, hogy csak gambázni tud. Nekem kellett pitkózni a kilépőért, amit természetesen nem adott a nővér, mert nincs itt a doktornő. Majd dobantatom a Lizit.

Ma hajnalban, pontosabban éjszaka kellett az órát visszaállítani a téli, rendes időszámításra. Mindenki a régi idő szerint mozgott. A gáz a kajaidővel lesz, mert egy órával későbbre tolódik. Futásnál rendszeren marta a torkomat a hideg. Ma egészen jól bírtam, még egy plusz repülőt is csináltam, szóval növeltem a teljesítményt. Majd kapok a pszichnőtől, hogy már megint a hajtás, többet, jobbat. Ami könyvet adott, abban azt írják, hogy az ösztökélők rossz hatással vannak az egóra. De könyörgöm, akkor hol van egy belső hajtóerő, ami előbbre visz? Most akkor csak arra figyeljek, hogy le van ejtve minden, ahogy lesz úgy lesz (mondja az ének is), vagy akkor most mi van? Ez nálam nem így működik. Vagy majd ebbe is beletanulok? De akkor hol marad az akarat? Az is valahol belső hajcsár, de kell. Olyan bizonytalan vagyok, vagy mégsem? (Vicc volt. Ha-ha.) Hagyjuk a kérdéseket a fenébe! Most, ha valamit nagyon meg akarok csinálni, és azt mondom magamnak, hogy igenis ezt véghez is viszem és megcsinálom, mert képes vagyok rá, az már pozitívum. Ez magam felé nem hajsolás, meg lecseszés, hanem dicséret, ami ösztönöz. Jó, persze úgy is tekinthetjük, mint újabb teljesítményfokozást, feladatközpontúságot, megfelelést valaki vagy valakiknek, de csak úgy érhetsz el valamit, ha ezt teszed, így lehetsz sikeres és boldog. Jaj, ezt nagyon megkutyultam magammal. Majd elmondom az analitikusnak, hátha neki sikerül velem dűlőre jutnia.

Vasárnap mindig kötelező ágyhúzás van. Persze rögtön cserélnek, ha szennyeződik az ágynemű. Igaz szerdán volt komplett csere, de a szabály az szabály. De nem árt, mert még a szoba levegője is tisztul valamicskét. Raisszát most sem bírom rábeszélni a fürdésre, még a tiszta ágy tiszteletére sem. Ilyenkor totál hülyének tettet magát, lefekszik, és olyan ártatlanul pislog, mint valami kiskutya. Az ágyazás különben önálló tevékenység, a nővérek csak a textíliát osztják ki. Ágyazás után elmentem évelő hajtásokat gyűjteni, mert sok olyan van itt, amit már rég szerettem

volna, ha a kertemet díszíti. Aztán meg időm is van bőven ilyenekkel bíbelődni, legalább azzal is lekötöm magam. A kést most is eldugtam a zsebembe. Sikerült szednem szépen. Elültettem őket műanyag poharakba, amiknek lyukat szúrtam az aljára, de később rájöttem, hogy ez hiba volt, mert az öntözővíz így kifolyik, és a szekrényen köt ki, mert a növényeket a szekrény tetejére raktam föl. Ezért üdítősfalomból szándékoztam alátétet készíteni, de ahhoz megfelelő méretű olló kellett, amit csak a nővérek adhattak. Kértem is, és ott előttük méretre szabtam az alátétnek valókat. Egész pofásan mutatnak a növénykéek a szekrény tetején. Feldobja a kórtermet. Lehet, hogy most először írom le azt a szót, hogy kórterem. Persze nem biztos, mert nem emlékszem sokmindenre, így az sem csoda, ha néha ismétlem önmagam.

A vérnyomásommal viszont meg vagyok elégedve, szépen beállt, meg a frekim is, szóval a pulzusom.

Nünüke, aki a jobboldali ágyszomszédom – azért becézik így, mert olyan furcsán hümmög, ha nem beszél – tusfürdővel akarta magát bekenni testápoló helyett, de időben észrevettem. Judithoz jött Tibike. Szörnyen nézett ki. Adott neki kefir, mert éhes volt, de a java része kicsorgott a szájából, és a nadrágján meg a kabátján kötött ki. Képzelmek. Amúgy kétszer késte le a buszt. Lizinek nem sikerült beállítani az óráját, pedig egyszerű szerkezet. Egyre valószínűbb, hogy konfabulál, mert ha valaki olyan népszerű kereskedelmi TV csatornánál hangtechnikus, ilyen kicsi kütyühöz értenie kéne. Azért ott bonyolultabb berendezések vannak.

Heuréka! Raisszáért jött a fia, és csak csütörtökön hozza vissza. Már csak Nünüket kell szagilag elviselni.

Reggeli után elsétáltam a főbejáráshoz, hogy megnézzem a távoli szürkés szikláimat, de vattás párában álltak. Amíg azon gondolkodtam, hogy miért potyognak le a falevelek dér után, ha rájuk süt a nap, még akkor is, ha áll a levegő, úgy éreztem, hogy csak vagyok, élek és semmi más. Nem érzek semmit, üresség van, ami nagyon jólesik. Lenni, itt és most. Nem tegnap, nem holnap. Ma, itt magammal. Ezt kéne majd odakint is érezni, ha innen elmegyek. Megcsinálom! Hülyébbnek már úgy sem néznek. Ilyen vagyok és kész. Nekem tetszik. Akinek meg nem, az tehet egy szívességet.

Van egy tábla a kijárat (vagy bejárat), szóval a főkapu előtt (vagy mögött). Egyik oldalán tájékoztató, hogy mi, hol található az intézmény területén. A másik oldalán szöveg, hogy köszönjük a látogatást (de kiét?), meg viszontlátásra (de kinek?). Ami engem megfogott, az a piktogram, amin egy férfi áll háttal, csapott vállakkal, rogyadozó lábakkal, lekonyuló karimájú kalapban egy „0 km” feliratú kilométerkő előtt. Erre varrjál gombot! Sok minden eszébe juthat a halandónak, mi? Egyébként ennek az eredetijét, egy olajfestményt láttam fönt a kiállító teremben.

Tegnap vacsoráig sétáltunk Orsival. Utána is történt sok érdekes. Például, hogy a lökött Kati totál betépett. Már említettem, hogy valahogy juttatnak be tudatmódosító anyagot, vagyis piát meg narkót, árulják is, de általában csak lájtos füves cigit. Na, szóval valami pasival elment az addiktról, bizonyos szexuális szolgáltatásokat nyújtani az este sötét bokrai közé, majd olyan támolyogva érkezett meg, mint egy szőnyeg, faltól falig. Az éjszakás nővér észrevette, naná, mert nem lehetett nem észrevenni, hogy cseppet rossz állapotban van a leány, aztán a kezelőben lecseszte,

hogy rohadtul viselkedik, és, hogy ő nem akarja kirúgatni magát miatta, ezért húz-
zon a szobájába, de sürgősen, mert balhé lesz. Kati, természetesen nem a szobájába
ment, mit ment, vánszorgott, hanem a teraszra cigizni, ami nem igazán sikerült
neki, a befelé út még kevésbé, mert zúgott egy hatalmasat az előtérben. Na, kispaj-
tás, innen kellett ezt a hatalmas testet összelapátolni a nővérnek meg jómagamnak,
hogy bevonszoljuk a szobájába, az ágynak nevezett alomra. De a kicsike innen is
kiszambázott, igaz, mentségére legyen mondva, a WC-re. Ezek után megkaptam a
gyógyszeremet, néztem a tyelevízort, és rohadtul leszartam, csak az éjszakás
csajszit sajnáltam, aki tiszta ideg volt miatta.

Most megint reggel van, a 14. nap. Aki itt ül mellettem a társalgóban, most nem
csacsog, olvas, de magában, halkán. Azt hiszem – mit hiszem, tudom –, hogy iszom
egy forró kapuccsínót. Mióta visszaállították az órát a rendes időre, fura, hogy
olyan hamar világosodik. A sötétzöld fű megszeldült a dértől, meg a sok színes
falevélről, ami vastagon takarja, és ami, ha futok benne, szétzizzenti a hajnali csen-
det, olyan, mintha én ébreszteném az intézetet.

Nünükét jöttek meglátogatni a gyerekei. Nekem bunkereknek tünnek. Látszott
rajtuk, hogy undorodnak a helytől (2 hete még én is), de legalább ne mutatták vol-
na ki ennyire. A maminál tettek kb. 10 perces álló látogatást, megtömték sütemény-
nyel, ezzel is letudva a lelkiismeretük szavát, majd a folyosón beszélgettek a dok-
tornővel, aki ma ügyeletes. A doktornő teljesen odavolt, hogy milyen szuperül
bevált az új terápia, milyen változásokon ment keresztül a mami, mióta ezeket a
gyógyszereket kapja. Mert ő olyan sokat látja, mi? Jó, persze a nővérek referálnak,
de az mégsem olyan. Azért amióta itt vagyok, elég sokat foglalkozom velük, min-
dig csesztetem őket valamiért, hogy menjenek fürödni, egyenek rendesen, sétálja-
nak, meg ilyenek. Azért ez sem semmi. A gyógyszer csak egy dolog, fontos a pszi-
choterápia is. Nünüke is még egy hete pelenkás volt, most meg önállóan öltözik,
kimossa a ruháit, meg kétnaponta elvihetem megfürdetni, amit mostanában már
maga kér, hogy segítsek neki. Egyedül csinálja, de szereti, ha ott vagyok vele a
fürdőben, mert azt mondja, úgy biztonságban érzi magát. Mondjuk, ezzel meg is
van az esti program, mert eléggé lassú szegénykém. Valamelyik este még a Szent-
írásba is beleolvastam. Gyógyszerek? Na persze.

Lassan pislogó szobatársam meg egész nap egy szemernyit sem aludt. Sétált, té-
vézett, olvasott, beszélgetett, és mintha már nem is pislogna olyan ritkán. Pedig
nálam tudtommal még gyógyszert sem váltottak.

Jut eszembe, ma van Mindenszentek. Kaptam Orsitól egy kicsi mécses, meg
szép festett üvegpoharat, amit a lánya csinált. Remélem, a nővérek megengedik,
hogy égessen gyertyát.

Holnap szerda, végre történik valami, zsúfolt nap lesz, tele programokkal, de az
a jó, legalább az ember nem pörgeti az agyát.

Nünükével lehet beszélgetni! Hurrá! Tudjátok, a gyógyszerek, de inkább nem is
mondok semmit.

Az ebéd elég tűrhető volt: zöldborsóleves, sárgaborsó főzelék, fasírt, alma. Azt
viszont kéne tudni, hogy zöld-sárga borsót egy menüben feltálalni nem lehet, de
ezt már rajtam kívül kifejtette egy híres író is a kedvenc regényemben, aki szin-
tén megjárta a pszichiátriát.

Reggel, több mint két hét. Borult ég, dér nélkül. Azt álmodtam, hogy havazik. Egy füstös falusi kocsmában vagyok, és ásványvizet kérek. Már az álmaim is kezdenek javulni. Nünüke is hóesésről álmodott, de ő fel is kelt, hogy megnézzze, naná, hogy bugyi nélkül. Úgy látszik, már álmomban is telepatikus vagyok.

A nyakamat rá, hogy a főorvos nem véletlenül tett ebbe a szobába. Egyrészt velem kapcsolatosan nevelő célzattal, és elrettentésül, hogy ne akarjak megint visszakerülni, másrészt, mert amikor azt mondta, hogy én leszek a szobaparancsnok, ezzel fel akarta dobni az egész hangulatot. Velem. Nem vagyok egoista. A pszichónő is azt mondta, hogy csak mi számítunk, itt és most.

Este kértem az éjszakást, hogy írja már le a gyógyszereket, amiket szedek. Erre ő helyesen elhárított azzal, hogy ez az orvos dolga, de volt olyan rendes és toleráns, hogy azért leírta (persze köztünk maradt, ez nem publikus). Ezt pont most mondom, amikor írom ezt az egészet, megint diskrepanc az egész. Azért arra is rákérdeztem, hogy egyáltalán cselekvőképes személy vagyok-e, amire heves fejbőlintgatás volt a válasz. Erről ennyit, nem vagyok hülye, hogy kidumáljam, vagy mégis(?). Jaj, már megint! A csajszi, szóval, az éjszakás tök ari, meg jó fej, tudnék vele mit kezdeni az osztályon. Persze, hogy szakmailag!!! Ilyen perverz bandát, mint az olvasó társadalom! Tényleg tudnék vele együtt dolgozni, mert szakmailag ott van a topon.

Orsival kimentünk almát szedni. Micsoda gyönyörűség! Hivatalosan, kilépővel. Isteni volt az alma. Nem hiába szeretem annyira. Már a nevem is mutatja: Éva vagyok. Degeszre faltam magam. Még jó, hogy engem nem mértek meg, csak a reklámszatyrokot, de azokat is csak mértékkel, mert látták, honnan jöttünk. Így többheti alma és C-vitamin készletünket is bebiztosítottuk.

Elhelyeztük az almákat biztos helyre. Jaj, ezzel kapcsolatban jut eszembe valami, amit majd lehet, hogy később is megemlítek. Szóval az almákat betettük az Orsi öreg autójának a csomagtartójába. A story onnan indul, hogy – egy nagy séta közben mondta nekem – ő kocsival van itt. Jó, eddig rendi, neki is sokminden meg van engedve. Aztán a dumálásokból kiérződött, hogy mindig is nagy autót vezetett, meg szerette ezt a márkát, ami most is van neki. Azt is elmondta, hogy valami jóismerősétől kapott egy öreg járgányt. Nahát ez az öreg járgány ott terpeszkedett méltóságteljesen az épületünk előtt, dacolva a faggyal, az esővel. Sokat megnéztem a vén dögöt, amikor futottam, vagy elsétáltam előtte. De amikor beraktuk a kocsiba az almákat, rákérdeztem, hogy ugye övé a kocsi – mert az egyéniségéhez csak ez illenék –, igennel felelt.

Felmentem a volt kezelőorvosomhoz dumcsizni. Azt mondta, lesz belőlem valami (na mi?) meg, hogy ügyes vagyok, mármint az egész dolog kezelésével kapcsolatban. (Fú, de jól megasszondtam!) Ezért imádom, mert mindig olyan pozitív, és tökre felvidít. Utána a pszichónővel is beszélgettünk fél órát. Szerinte nincs semmi változás. Tesztelget engem, de rendesen. Most pacáztunk. Az olyan, hogy festékekkel leöntünk egy papírlapot, majd félbe hajtjuk, és ami ábra kirajzolódik, arról kell beszélni, de gyorsan, azt, ami éppen az eszünkbe jut. Ezt elemzi ki a pszichológus. Na, ma is jót beszélgettem vele, mert ő ért hozzá.

De amikor a pszichológus is mondott néhány mementót az életéből, szépen végighallgattam, akkor megkérdeztem, hogy most ki is ül az asztal melyik oldalán? Azért ezek a beszélgetések szuperjét tesznek.

Ilyen demens nem lehetek! Már rég akartam írni a háziállatainkról. Van egy kutyánk és három macskánk. A kutyus kb. három hete került hozzánk, akkor amikor én is jöttem, (nem véletlen!) nagyon rossz bőrben volt szegény. Olyan németjuhászforma. Na, most látnátok! Fényes a bundája, csillog a szeme, mindig vidám, csak az a baj, hogy kapun kívül kell tartani, mert nem engedik, hogy bejöjjön, de azért így is jól elvagyunk vele. A macskák itt lehetnek, mert ki is tilthatná meg egy macskának, hogy ne oda menjen, ahová akar. Ezek már egyenesen dagadt disznók. Van két fekete-fehér tarka, ebből az egyik lány, meg egy tigris csíkos nagyfejű kan, akit Bercinek hívunk. Berci legtöbbször a III-as környékén tanyázik, de nasizni átjön hozzánk is. Van hivatalos etetőjük is, neki kell leadni a kaját, de azért lehet őket szabadon etetni, saját örömére a betegnek is.

Ma megint új beteg érkezett, Anikóékat a Beával átették a VIP-re, ami nagyon tetszik nekik. Anca így nyugodtan tud festeni. Csapongás!!!

Felszaladt a vérnyomásom a frekimmal együtt, érzem is, mert lüktet a fejem. Lehet, hogy túl zsúfolt volt a mai délelőtt? Sok volt az adrenalin? Vagy kevés a lassító? Ráadásul az ebéd is nagyon fincsi volt. Gyümi leves, sült csirke káposztasalival. Maaáá..

Mielőtt elmegyek edzeni, visszamérem a tenziómat. Azért hívhatnának a kolégák. Elfelejtettek volna? Mi a franc ez a negatív gondolkodás? Keménykedik a felesleges én? Tünés!

Gondolnak rád, de tudod, hogy milyen elfoglaltak, szeretnek, és visszavárnak. Maradj nyugton a seggeden, ne spannold magad! Kint is csináld meg! Emlékezz, mit mondott a pszichónő! Jó fej vagy, okos, érzékeny lelkű, jól nevelt, pontos, intelligens, megbízható, kitartó. Na, ennyit az egoizmusomról. Azért jólesik elismételni azokat a dolgokat, amiket mondott, jót tesz a lelkemnek.

Tünés sétálni, kifújni a gőzt! Ah, jó a vérnyomásom, irány a tornaterem!

A gyógytornász kiscsaj, aki természetesen 23 éves, ötven kiló, egy szál bél, egyébként rendes (itt nekem mindenki rendes), csináltatott velem olyan spéci hasizom erősítő gyakorlatot, hogy este majd csak a mimikai izmaimat használhatom a nevetéshez. Ezt a gyakorlatot a betegágyon is lehet végezni unalmában is az embernek. Hiába, ő a szakember, ehhez ért.

Ahogy az imént mostam, arra gondoltam, hogy a munkahelyem menedzsmentjét le tudnám cserélni az itteni ápoló diliseknek nevezett emberekkel, de úgy, hogy azok kihúznák a céget a szarból. Szóval, megint jön a kerítés effektus. Ki melyik oldalon is van?

Hóbogyóval megdörzsöltem a körmeimet, mert azt hallottam, hogy attól szép fényesek lesznek.

Ismerek sok olyan embert, aki rengeteget beszél, de a Zsuzsa, az a csúcs! Néha én is tudok pofázni, de ennek be nem áll a szája a szófosástól. Régi sch-s beteg, nagyon kattog, bizarrul is öltözködik, pozitív fázisban van. Az egészségügy van neki becsípődve, valamikor nővér akart lenni, de ez nem jött össze neki (szerencséjére). Szemét módon voltam most etikátlan, mert fuldokoltam az elfojtott röhögéstől. Fúj, utálatos dolog!

Raissa helyére kaptunk egy itt, a cégnél dolgozó beteget. Dettó flúg, régi motoros. Les ki a fejéből. Úgy vettem észre, zavarom a jelenlétemmel, mert mikor bemegek a szobába, ő azonnal kijön. Leszarom. Légy happy!

Ebéd után. Reggel futás, mandala, irodalom, kondi náne, mert tömeg volt (csoda). Be akartam jutni a nagyfőnökhöz, de szintén tömeg. A pszichónő betuszkolt a szobájába (nem félreérteni!), adott anyagot a parapszichológiáról, ugyanis tanít ott, ahol ezt oktatják. Eléggé meredek dolgok vannak benne, de engem mindig is foglalkoztatott. Tudom, hogy rendelkezem olyan képességekkel, amivel mások nem, és tessék, már van is rá bizonyíték, hogy nem elmebetegség, hanem komoly, elfogadott tudomány, amit már tanítanak is.

Ismét, még mindig, egy darabig itt vagyok, leszek. Puff. Bementem a főorvoshoz. Abszolúte nem volt képbem. Mondtam neki, hogy jövök vizitálni, ha már Mohamed nem megy a hegyhez. Megkérdeztem, mikor lesznek meg a beígért kontroll laborok. Mondta, hogy a jövő héten, meg akkor akarja megcsináltatni a vizelet baktertenyésztését is. Időben, mi. Na, ja, az a hangyányi baci kb. több mint kettő hete volt a nem steril vizeletemben, ami nem okoz semmi panaszt. Meg azt is mondta, hogy majd az urológián leveszik katéterrel. Nekem! Na ne. Ebbe nem egyeztem bele, nem akartam neki ecsetelni, hogy hogyan kell levenni katéter nélkül is a bakterre a vizeletet. Amihez jogom is van, mármint megtagadni a beavatkozást, ha már eddig nem nyilvánítottak cselekvőképtelennek. Na, én meg a katéter, gondoltam, dugja a... mindegy hová. Kedves kollégám (tesó) tudna mesélni a női katéterezési akcióimról. Amikor áll feletted a team, és neked kéne bejuttatni azt a rohadt gumüzet a fiatal női beteg húgycsővébe, a teremben eleve ötven fok van, a köpeny már ráragadt a hátadra az izzadságtól, száz szempár figyel. Akkor a tesó megszólal, hogy feljebb. Én dugom is. Erre ő, nem úgy, hanem egy lyukkal. Kész, itt vége van mindennek, tök égő, gáz, mit ecseteljem a továbbiakat. Ezért azt határoztam el magamban, ha államvizsgán belből kirántom a női katéterezést, simán visszaadom a tételt. Na, ez nem történt meg, mert Isten velem volt, de ez nem ide tartozik.

Szóval, ha már ott voltam, kértem a főnöktől kimenőt, amit meg is adott, mert majd az Orsival csavargunk valamerre. Neki ugye itt van az autója, eléggé viharvert, öreg járgány (ezt már lehet, hogy leírtam). A főnök megengedte neki, de ez amúgy titok! OK, kimenő rendben, tartom a súlyomat, vérnyomásomat is.

A kedvenc nővérem volt az éjszakás, kitöltötte a kimenőket, ide is adta, majd a földoki aláírja, meg lepecsételi. Délután voltam relaxon, utána szalvétákat ragasztottunk gipsz keretbe. Nem is olyan könnyű, a kéz nem remeghet. Este beszéltem a fiammal, mondta, hogy ma jönnek a kollégák látogatni. Meg azt is kérdezte, mikor megyek már haza, mert mindig a boltba kell menni vásárolni, meg kutyát etetni. Na, erre mondtam neki, hogy én ezt hány évig is csináltam kicsim? Akkor mikor is sokall be az ember agya? Na, itt van a határ. De nagyon szeretem ŐT!!!

A kollégák meg olyan édesek, meglepinek szánták. Felhívtam a cégemet, a „gyámom” azt mondta, hogy jön a fiam is, ezt meg ő árulta el. Persze, hogy meglepi, meg örülök is rohadtul!

Éjszaka kaptam egy SMS-t, hogy a fiam inkább kihagyja a látogatást. Megértem. Szerintem is trauma lett volna számára látni az anyját a diliházban. Azért várom a tizenegy órát. Ekkorra ígérték, hogy jönnek, és ha azt mondták, itt is lesznek akkorra.

Szép verőfényes idő lesz ma is, jót tesz a hangulatomnak, csak ne pörgessem túl magam. Majd a zenehallgatáson lazítok. Marinak tegnap levették a gipszet a

karjáról. A helyretétel nem sikerült valami fényesen, mert eléggé deformált a csuklója.

Itt voltak a barátaim (legalábbis az mondják magukról)! Olyan édik! Imádom őket! Robinak rögtön a nyakába ugrottam, de szó szerint, Annust meg a Dekát én emeltem föl. Katussal ez már kicsit nehezen ment. Ő a tiszteletemre Mahalia Jacsonosra vágatta a haját. Annyira jó volt őket látni, megérinteni, hallani a hangjukat, a nevetésüket. Jobb, mint az antidepi gyógyszerek! Nagyot dumáltunk. Dekának tetszett a hely, mondta, hogy ő is eljönne ide pihizni. Szóval, ilyen elvont a csajszi, de nagyon csípem. Ja, ő a „gyámom”. Mert amikor bekerültem, és felvették a dokumentációkat, meg kellett adni valakit, akit lehet értesíteni, ha valami gáz van, mondjuk, ha meghal az ápolott. Na, akkor adtam meg az ő adatait, persze a tudta nélkül, amibe, természetesen beleegyezett utólag is.

Aztán elmentek, én meg maradtam. Ennyi.

Megint szombat, harmadik hete itt bent. Szürke a reggel, lejön, sőt rohan a köd. Amikor futottam még láttam a csillagokat, most a napot is bajosan fogjuk. Gábor cigarettát tölt. Rendes, kávéval kínál. Nem kérek. Tegnap este megjött a kimenőjéről, mintha be lett volna állítva, hogy mitől, azt nem tudom, fűtől, vagy piától, vagy csak attól, hogy kint volt, de hozott kaját, ami nagy dolog. Lizivel a társalgóban zabáltunk. Halat ettünk, pácolt heringet, vagyis ruszlit, utána olajos, füstölt spronit. Baromira belaktam, majdnem a rosszulléig.

Mostanában alig történik valami érdekes. Egészen unalmas lett itt, mióta elmentek az érdekesebb személyek. Anca néha átnéz a VIP-ről. Most nyugodtan alkothat. Majd én is szeretnék tőle egy képet. Kérdezte, hogy mi legyen a téma. Nem mindegy, csak magát adja. Olyan szörnyű, amikor az alkotónak meghatározzák, hogy mit csináljon.

Jut eszembe, itt van ez az írás is. Majd nem mondják meg, hogy mit, hogyan írhat sz meg? Dehogynem, kisanyám!

Nagyon sok ember fog még ebbe beleszólni, és te nem sokat tehetsz ellene, ha azt akarod, hogy kiadják a könyvet, mert ennek így kell lennie. Ez van. De van amikor a művész pénzért alkot, mert neki is meg kell élnie valamiből. Ez is egy tény, és el kell fogadnunk, bármily szomorú is.

Oszt még arról írok, hogy nincs miről írni! Mindig van, meg lenne is.

Délután ötórányi szabadság!!!

Délelőtt próbáltam kicsit relaxálni, ami csak részben sikerült. Olvasgattam a parapszichológiás jegyzetet, közben kezdtem lemenni alfába, ami csak részben sikerült, mert a kedves nővérek fürdetni kezdték a betegeket. A férfi ápoló, aki nagyon ügyes, meg jó arc, mindezt akkora orgánummal tette, hogy a szobában lévő maradék, melegedő legyek inkább kimenekültek az ablakon a fagyhalált választva. Hasonlóságot véltem felfedezni ő és az egyik kollégám között. A szundításnak lőttek, ezért az ágyon hasizom-erősítő gyakorlatokat végeztem, majd elkezdtem írni.

Kimegyek sétálni. Megéreztem a közelgő tél illatát. Ugyan még belevegyül az őszi avar illat, de az orromat már csípi a hó szaga. Jó volna, ha a karácsony fehér lenne, mert akkor az igazi, ha havazik.

Orsi öreg autója alig akart indulni, de egy ilyen járgány nem hagy cserben.

Vasárnap. Az idő csípős, habár nem esik. Kezd összefolyni az ég a tájjal, már a fák sem színesek, kopaszak. Ilyen fákat szokott festeni Anikó.

Szóval tegnap sok embert akartam látni, nyüzsgést, csúcsforgalmat. Nos, ezt megkaptam. Bementünk a fővárosba kocsival. Orsi kirakott egy bevásárló központnál, addig ő elment az anyukájához. A tömeg hömpölygött. Alig érzékeltem az időt, olyan hamar eltelt másfél óra. Zsongott a fejem. Majdnem egy órába telt míg visszaértünk az intézetbe. Kivettem azért a vacsorámat, és odaadtam Lizinek. Orsi szobájában elosztottuk a vásároltakat, majd kajáltunk grillcsirkét zöldségekkel, közben bizniszeltünk is egy kicsit. Elpakoltam mindent, remélem a hétre elég lesz a kaja, tovább meg úgy sem maradok.

Az este már megint sokat telefonáltam. Hívott a gyerekkori barátnőm az ABBA-s, akivel kb. öt éve nem találkoztam. Azzal kezdte, hogy bejátszotta a Fernandót. Valami ABBA-műsor ment valamilyen kábeles csatornán, éppen azt nézte, amikor eszébe jutottam. Kérdezte, hogy vagyok, én meg csak hümmögtem, meg bugyuta dolgokkal intéztem el a válaszádat. Ha tudná, hogy nem messze voltam tőle a nagyvárosban.

Később a kolléganőm telefonált a munkahelyről. A telefon már forró volt, a fülem dettó, nem csodálkozom, hogy szegényke lemerült.

Lassanpislogót hazavitték. Legalább tudok szellőztetni, meg nem császkál állandóan a nyomomban, mert már nagyon idegesített, ami – ugye itt – nem igazán illendő. A baloldali szomszédom, az új lány, aki itt dolgozik valahol, egész éjjel nem tudott aludni, pedig rendszeren lövik bogyókkal. Amúgy nem sok vizet zavar, folyton a nővéreknél dekkol.

Este tízig néztem a tévét egyedül, az éjszakás megengedte. Ha ez a csajszi van reggel, a futás után megmérhetem magamnak a vérnyomásomat, ami azért kiváltságos dolog, hogy ezt megengedik a betegnek. Egyébként jók az értékeim. Ma a főnök ügyel. Pont, amikor vérnyomásmérés volt, a kezelőben tartózkodott. Elmeséltem neki a tegnapi tömegszemlémet, hogy estére már altatót sem kértem, mégis átaludtam az éjszakát. Közben a nővérke leint, hogy ne beszéljek, mert méri a nyomomat. Ja, az automata, annak meg mindegy, hogy közben dumálok-e. A kisaranyst magunk (a betegek) között csak Törppillának nevezzük; szellemi szinten is ott van. Anca hajára tettünk citromot, mivel pakolás gyanánt csak ez van nálunk, ugyanis az interferon-kezeléstől nagyon hullik. Ártani nem árt, ha nem is hasnyál (na jó, használ). Erre Törppilla azt mondja, hogy ez nem jó, mert elmegy tőle a haja. Na, ettől jobban úgy sem fog. Anca meg mondta, hogy inkább járjál parókában, mint tolókocsival bénán, szép hajkoronával. Szerintem igaza van. Ha már kerekesszékekben lesz, lehet, hogy festeni sem fog tudni. Olyan szörnyű. Nem tudom őt elképzelni ágyhoz kötötten, pelenkázva.

Ja, a főnök csökkentette a gyógyszeradagomat, levette a lassítóm mennyiségét.

Helyzetjelentés. Hétfő. Az időjárás olyan, mint tegnap reggel: szürke.

Azért este még voltak fejlemények, amik kicsit feldobták az unalmas vasárnapot. Nünükének segítettem megfürödni, ami nem nagy durranás, de időtöltésnek jó. Mert Nünüke iszonyúan lassan fürdik. Na, de ami utána volt, azért az már valami.

Szóval az egyik szülét elkapta a hasmenés, ami nem egészen a WC-be sikeredett. Semmi gond, mert két klotyó van. Egy darabig reménykedtünk, hogy jön valaki és

eltakarítja a szart, de senki. Közben a mami a folyosón kidobta a rókabórt, de tisztességesen, hogy a kijött parizert a kutyák még megették volna, annyira nem volt megrágva. A hányást aztán szétcsozogták az öregek. Ekkor Anikó már nem bírta cérnával, és összetakarította. Ez nagy hőstett volt tőle, mert éppen kártyázott. Mentségemre legyen szólva, hogy én nem segítettem neki, de éppen tápoltam. Ezek után megyek a retyóra, azaz csak mennék arra, amit tisztának hittem, hát az is össze volt hányva. Na, ekkor már felment bennem a pumpa. Kértem a nővérektől gumikesztyűt, meg valami fertőtlenítő szert. Nagyon készségesen adtak, mert ha használni akarom a budit, hát előtte tegyem rendbe. Önkiszolgálás. De utána jó volt leülni a tiszta, fertőtlenítő szagú budira! A hányós mami kint kóválygott a folyosón. Fogtam, visszatereltem a szobájába, lefektettem, és láttam, hogy nincs valami jól. Verejtékes volt, a pulzusa szapora, elnyomható, hideg a keze. Értesítettem a személyzetet a fejleményekről. Először nem igazán pattogtak. Visszamentem tévézni. Majd arra lettünk figyelmesek, hogy élénk forgalom van a folyosón a kezelő meg a néni szobája között. Még a főorvos is gyorsabbra vette a tempót. Végül is mentőt hívtak, és elvitették egy másik kórházba. Másnap mondták, hogy stroke-ot kapott.

Megint voltam a pszichnőnél, megint adott egy könyvet.

Story! Dumcsi a terasz előtt. Jól süt a nap, nálam van a parapszichológiás jegyzet. Mondja az Orsi, hogy szeretne belenézni, milyen, még mielőtt visszavinném. Lapozza, lapozza, egyszer csak a 37. oldalon ott díszlik egy tízezres bankó, szépen lesimítva a lapra. Döbbenet a képünkön. Anca rögtön rávágja, hogy direkt lett beletéve. Utána gondolkodok a dolognak. Verziók:

– Ez egy újabb teszt, hogy visszaadom-e?

– Ha visszaadom, mit gondolok erről az egésze-ről?

– Gondoljam, hogy nem bízik meg bennem a terapeutám?

– Vagy majd beindul a fantáziám, és elkezdek parázni, ahogy teszem is? Már csak mosolygok magamban. Mondtam én, hogy nem hülye az a nő. De az is lehet, hogy a pénzt valaki csak benne felejtette. Még szerencse, hogy a szél ki nem fújta belőle.

Mindenesetre, amikor bejutottam a pszichnőhöz, elmondtam neki ezeket a gondolataimat, de előtte közöltem vele, hogy szép könyvjelzőt találtam a 37. oldalon, és a könyvet kinyitottam, majd kivettem a tízezrest. Meglepett arcot vágott, hogy ő erről nem tud semmit, meg biztosan a parapszichológiai előadó felejtette benne. De láttam a zavarát. Akkor most mit gondoljak? Témát lezártuk, utána még fél órát beszélgettünk. Szerinte is jól vagyok. Úgy véli, hogy a hét közepén, de a hét végén biztosan hazaenged a főnök.

Vizit lefűjva. Mivel vasárnap ügyelt a főorvos, ma hazamegy, mert „kikattant az ügyelettől”. Ezt így mondta a nővér. Már három hete nem vizitelt. Nem egy sietős típus. Az szent, hogy nem fog infarktust kapni a rohanástól sem ő, sem a beosztottjai. Anikónak megint megemlítettem, hogy el ne felejtse a képet megfesteni nekem. Azt kérdezte, hogy lehet-e olyan elvont, mint amilyeneket fest? Csak olyan lehet. Harsányan nevetett, de a szemében volt valami mély szomorúság, ami miatt a nevetése inkább sírásnak hatott. Ez már a hattyúdala lenne?

Jó a könyv, amit kaptam. A feltárandó, elfojtott érzelmekről, érzésekről szól, amiket még gyermekként értünk meg, és amik tudattalan is irányítanak bennünket.

Segít felszínre hozni igazi énünket. Csak az a baj, hogy olvasás közben mindig rám tör a rágcsálhatnék. Szerencsés esetben csak nasizok, és nem zabálok. Most eléggé nyugis a szobánk, pihenni is tudok.

Zsúfolt volt a délelőttöm. Szokásos reggeli program, amit már nem is részletezek. Nagy örömmre hívott a főnöknőm, akkor még úgy volt, hogy lesz vizit, és tudok valami biztosat mondani, de természetesen megint elmaradt. Ők ráérnek, én nem! Na, már megint hová rohanok? Szóval, vizit nem volt, de volt relax, amin Anca megint kifejtette véleményét arról, hogy ez neki így nem tetszik, mert neki senki ne mondja meg, mire gondoljon lazítás alatt. Nekem tetszik ez az irányított tréning, kellemes a hangja a pszichnőnek, megnyugtató. Tényleg jól tudok vele lazítani. Most fura élményben volt részem. Ott tartottunk, hogy látunk egy ablakot, nézzünk át rajta. Én befelé néztem rajta. Ez az ablak a munkahelyemen volt. Ott álltam azzal, aki érzelmileg nagyon közel állt hozzám. Érdekes bizsergés járta át a testemet: puha, meleg érintés. Az az érzés, amit akkor még magamnak sem mertem őszintén bevallani, hogy itt van, létezik, most mintha lelkem börtönéből szabadult volna ki. Szabad lettem, már nem félek tőle. Itt van, bátran tudom már megérinteni. A csoportos beszélgetésen én mondtam, hogy most ezt nem szeretném megosztani a társaimmal, de az analitikusom látta, hogy valami történt, olyan átszellemülten réveteg voltam. Mondta, hogy majd keressem fel.

Mielőtt most elkezdtem írni, jót szövegeltem Gáborral mindenféléről: irodalomról, zenéről, utazásról, szerelemről. Vett magának szemüveget, egészen értelmiségi feje van benne. Tényleg egy nagy hobó a fazon.

Most a többiek szalvétáznak, de szóltam Katának, hogy mondja meg a csoportvezetőnek, hogy nem megyek, mert rám jött az írhatnék.

Ebéd előtt próbálkoztam kiülni a padra, hátha nem fagyok oda. Két lejmolós ült ott, de amikor meglátták, hogy közeledek – kezemben könyvvel –, odébb cuccoltak. Már tudják, hogy ez a törzshelyem, meg hogy engem ilyenkor nem illik zavarni. Hoppá-hoppá, már itt tartunk! Tiszta király vagyok, mi? Tényleg kóros. Már engem kínálnak kajával, kikérik a véleményemet, imádják, ha beszélgetek velük. Igazi bentlakó vagyok már.

Tegnap kö(e)d(d) volt, ma is, no meg szerda is, szürke szerda. Este visszajött, vagyis hozták Lüszikét. Majdnem dobtam egy hátast. Már az I-esről hozta a beteghordó. Visszakerült az ágyára, Mari legnagyobb örömére.

Lizi tegnap alkotott, nagyon formában volt a hülyeséggel. Valahogy rá van kattanva arra a főorvosnőre, aki nekem is volt az orvosom. De ezt már lehet, hogy említettem. A kocsija általában ott parkol az osztályunk előtt, valami nagy monstrum, és mindig olyan piszkos, hogy alig láthat ki az ablakán. Na, a Lizi az ujjával mindenféle infantilis szöveget írt a piszokba, a kocsi ablakára, körbe. Nem voltak durvák, csak bugyuták. Amikor a dokinő ment haza, már erősen sötétedett. Pont arra sétáltam az egyik betegársammal. Szóval, a doki kulcsot az ajtóba, nyitja a kocsit, és akkor észreveszi a firkálmányt. Ajaj, ebből baj lesz! Kezdi körbejárni az autóját, nézegeti. Stikában figyelem a reakcióját. Nemhiába pszichiáter. Amikor végez a mustrával, jót nevet rajta, beszáll a kocsijába, majd elhajt vele. Az volt a szar, hogy éppen akkor jártam arra, meg figyelgettem is, ezért hihette azt is, hogy

én csináltam. Persze, azért gondolhatja, hogy ennyire azért gyagyás nem vagyok, még ha itt is vagyok. Akkor azt gondoltam, hogy azonnal megfojtom a Lizit, de legalábbis hamarosan, azonban mire beértem az épületbe, már elszállt a mérgelem, ami nem is volt komoly. Elmondtam neki a történeteket, amin baromi jól röhögünk. Azért a nyakát kicsit megszorogattam.

De ha ma sem lesz vizit, a főorvost tényleg megfojtom.

Ma a nagypofájú, szőke Barbi nővér a nappalos. „Agyam semmi, de arra büszke vagyok”-stílus. Szerinte ma kell, hogy legyen vizit.

Tényleg hőszerű ez a reggeli köd, másfél hónap és itt a karácsony. Futás közben úgy döntöttem, hogy a kapucnis szürke mellényemet mégis Gábornak adom, pedig először nem akartam. Meg azon is gondolkodtam, hogy Anikónak mit adjak a festményért.

Tiszta oldal. Reggel. Ez az utolsó teljes napom itt! Holnap megyek haza! Annyi leírni valóm lenne, mert sok minden történt tegnap, és írni sem volt időm, meg hangulatom sem, annyira tele voltam élménnyel.

A kondizás után beugrottam a pszichnőhöz, mert hívatott. Tudtam, hogy kíváncsi arra, ami a múltkor volt a relaxon. Elmondtam neki. Olyan megkönnyebbülés volt. Szabadnak, és súlytalannak éreztem magam. Úgy véltem, hogy tényleg bármit megtehetek, ami jólesik. Annak is örülök, hogy találtam egy olyan szakembert, akihez bármikor fordulhatok, ha kínom van. Tényleg vérbeli profi a csaj. Csak rád néz, és tud mindent, anélkül, hogy megszólaltál volna. Jó, ha tart az ember egy pszichológust is a háziállatai mellett. Ezt neki is megmondtam. Tetszett a poén.

A nap csúcspontja mégis csak a vizit volt! Nagyon izgultam, hogy mit mond a fődoki az elmenetelemmel kapcsolatban. Azt hiszem, akkor jobb is, hogy nem mértek vérnyomást, mert a belgyógyászatra kellett volna áthelyezni. Amikor odaértek az én ágyamhoz, megkérdezte: hogy vagyok. Mondtam: remekül érzem magamat a bőrömben. Erre azt mondta: nekem kell eldöntenem, mikor megyek haza; vagy örökké itt akarok maradni?! A másodperc tört része alatt döntöttem. Közöltem, hogy pénteken! Azért kicsit megdöbbsent a gyors és határozott válaszon. Nem hiszem, hanem tudom, hogy megdöbbsent. Áldását adta rá! Hurrá! De a zárójelentést csak hétfőn csinálja meg. Azt mondta, bármi gond van, visszajöhetek. Szóval a hétvége csak olyan adaptációs szabadságnak volt még adva. Ez a pasi sem hülye. Kösz doki, de inkább a visszajövetelt halasszuk jóval későbbre. Ha ezt itt megcsináltam, kint is meg tudom csinálni. Muszáj! Kell! Vizit után lázas telefonálás, mert már a fülemben folyt ki az endorfin, annyi összegyűlt belőle. Szervezni kellett a holnapi napot.

A délután további része azzal telt, hogy csoportfoglalkozáson az üvegfestéssel ismerkedtünk meg. Nagyon szép, de nem is olyan könnyű. A fólián – amire festettünk – baromira csúszott a festék, és hamar rászáradt, ezért igyekezni kellett, mert az egész művet, még a teljes száradás előtt az ablaküvegre kellett felragasztani. Állati jól mutat.

Közben az élet nem állt meg itt a rehabon sem, mert érkeztek újabb betegek. Az egyik lány nagyon szépen rajzol graffittal. Egyébként már nem tudnak annyira lázba hozni az új arcok, mint az elején. Jönnek és kész. Teljesen fel vagyok dobódva! Most meg még ráadásul elmegyek valami koffein tartalmú italért, tényleg elrepülök.

VÉGE! Utolsó fél napom az intézetben. A tegnapi éjszakát azért még megszívtam. Délután az üres ágyakra jött két új szobatárs. Balomra került egy fiatal kövér lány, aki azért került be, mert nem tud aludni. Nem új a szakmában, többször kezelték már. Előzőleg nyolc hónapot húzott le itt. Napközben őt is sebességbe kell tenni, hogy beinduljon, meg olyan lassan beszél, hogy elfelejtem a mondat elejét, mire végez vele. Egyébként rendes. Már sétáltunk is a parkban és beszélgettünk.

De a másik! Na, az nem pite. Már régen ismerik, rettegnek is, amikor visszakerül, mert olyan borzasztó. Már a teraszon megismerkedtünk vele délután, mert ott dohányzott. Az egyik betegársam, aki mindig nyáladzik, és mindenért elnézést kér (mondjuk ezzel az agyamra megy), véletlenül feléje fújta a füstöt, de rögtön bocsánatot is kért. Erre az új bige felháborodva közölte, nem bírja a füstöt, és különben is tüdőgyulladása van, majd szájába vette a félig szívott cigarettáját. Ez tényleg teljesen hülye! Na de erre hová került? Persze, hogy a mi szobánkba! Gondoltam, nekem már mindegy, mert ezt az éjszakát hason csúszva is kibírom. Ez majdnem így is sikerült.

Hajnali – vagy inkább éjjel – fél háromkor kezdte a tevékenységét. Előjátékként köhögni kezdett, olyan igazi jó bagós slájmósan, a trutyi meg jojózott a torkában, a takony meg az orrában. Természetesen az egésztest bele a szoba levegőjébe. Ha ezt az én drága kolléganőm hallotta volna, azt hiszem, már nem harákolna. Utána jött a csúcspont: a pakolás a reklámszatyrokba. Először szappant keresett, mert a tusfürdőt nem szereti, majd ugyanezt végigjátszotta a zokniért. A pszichológusomra hallgatva, kiadtam az elfojtott dühömet, mert nem érdekelt, hogy defektes, irtóra leugattam. De a szomszédomat sem kellett féltetni. Szerencsétlen azért jött ide, hogy aludjon. Ez jól sikerült eddig, de most még altatóval sem tudott pihenni. Sajnálom szegényt, meg a nyanyákat is, hogy itt maradnak. Még Nünüke is úgy vélekedett, hogy ez borzasztó. De ezt is túléltem! Jó, hogy délelőttre magához hívatott a pszichnő.

A délelőtt gyorsan telt. Csomagolás, búcsúzkodások, még egy kicsi edzés a torateremben, és már itt is voltak értem a barátaim.

Azt már tudom, hogy hiányozni fog ez az egész. Jó kis csapat voltunk.

Utószószzerű

A harmadik napom otthon. Ma megvettem annak a médiás csajnak a könyvét, aki nyíltan mert írni saját depressziójáról, meg a pszichiátrián eltöltött időszakáról. Jó könyv. Azért neki könnyű volt kiadni, mert ismert személy, felkapott „árú”. Tudtam erről a könyvről, de szándékosan nem hajtottam fel előre, mert ha elolvasom, lehet, hogy nem is kezdek bele az írásba, hiszen ha már van ilyen, akkor minek írjak én még egyet, aki még híres sem vagyok? Mire mennék vele? Tisztára mintha rólam szólna az egész, csak más a stílusa.

Ja, ma voltam bent a munkahelyemen. Nem szorongtam, semmi izgalom, szívdobogás meg ilyesmi. Lazaság van, öregem! Még lébecolok egy kicsit ebben a hónapban. Az viszont oltárira jólesett, hogy mindenki örült, hogy újra köztük vagyok. De tényleg, ezt észre lehet venni, ezek szívből örültek. Vagy örültek? Á, az csak én lehetek. Felhívtam a fődokit, hogy megírhatja a zárómat, mert még élek, és köszi szépen, jól vagyok. De már megint ez a rohanás.

Mi lesz a péntekkel, amikor eljöttél az intézetből? Arról még nem is írtál, anyukám!

Szóval pénteken tizenegy körül jöttem értem. Addigra már összecsomagoltam, sőt becuccoltam az egyik betegársam szobájába, mert kellett a hely az új betegnek. Sétáltam még egy nagyot, elköszöntem a parktól, a padomtól, a szomorúfűzfától, az egész komplexumtól. Köszönöm. Mindennek és mindenkinek. Örökké hálás leszek ezért az elszenvedett négy hétért! Belevésődtetek az agyamba kitörülhetetlenül. Még egyszer, köszönöm.

Gyors zuhany. A csomagok lehurcolása a kocsiba. Ha nem is szó szerint, de könnyes búcsú a hozzám közelálló társaktól. Nem akarok neveket felsorolni. Próbáljatok meg életben maradni, vagy tegyétek azt, ami nektek fontos, ami boldoggá tesz! Szevasztok nővérek, takarítók, dokik, és minden más személyzet, akiket megismertem! Csá mindenkinek!

Már túl voltam, és vagyok az ömlengésen, nekivágtam a régi-új életemnek, száguldva az országúton. Elrohanunk a kopasz fák mellett, amiről eszembe jut valaki és valami. Jó, hogy itt ül mellettem Vera, megérintem a kezét. Már azt sem tudtam, mikor voltam igazán szabad, itt kint, vagy ott bent. Ugye ez megint a kerítés effektus.

Aztán megint egy hipermarketi bevásárlás. Szédítően nagy, és tömeg. Kóválygok, de élvezem. Már alkonyodik, mire hazaérünk. A kutyáim megismernek, – a fiam is – és összeugrálnak. A két kölyökkutya is megnőtt. Az éjszakám nyugodt. Alszom álmatlanul. Persze álmodom én, csak nem emlékszem rá. Szombaton piacozás. Itthon vagyok. Sötét a reggel, ködös, és nem csak az emberek miatt. Ilyen itt az éghajlat, a táj. Hegyben áll a szemét. Majd megint megszokott lesz, de most még zavar, szokatlan. Már is hiányzik a diliház tiszta, békés nyugalma? Na, ne. Otthon aztán hatalmas főzést rendezek, olyan „mindent belé”-t. Tiszta élvezet. Azt gondolom, hogy irtó nagy zabálás következik, de rá kell döbbernem, hogy a gyomrom nem bírja, már elszokott tőle, rögtön tele vagyok. Lelkiismeret-furdalásom van, mert amit ott bent leadtam, nem szeretném újra fölszedni. Ezért is nem megy a kaja, ami ugye nem baj. Közben lakásganajozás, csak úgy lájgtosan, semmi rohanás, ráérek. Tévézés. Ha beveszem az esti gyógyszereket, hamar elpilledek.

Megint átaludtam az éjszakát, és már hétfő van.

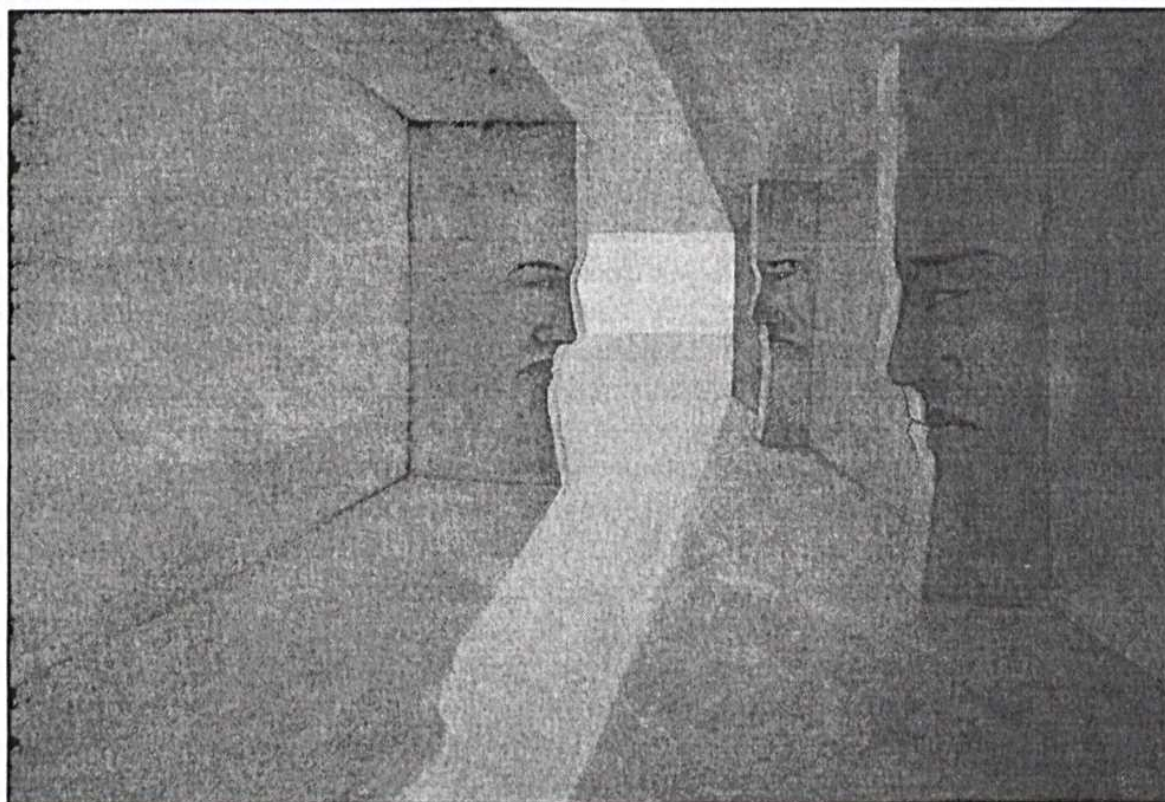
Harmadik napom otthon. Ha megkapom, megveszem azt a bizonyos könyvet, amit a médiás csaj írt saját..., de ezt már leírtam.

Meddig írok még kézzel? Gépbe kéne már vinni ezt a macskakaparást. Biztosan fogok rajta változtatni. Pedig eltökéltem, hogy egy betűt sem! De tudom, hogy ez nem így működik.

Amikor a főorvos úgy engedett el, hogy a zárót csak hétfőn írja meg, volt valami jóindulatú hátsó szándéka. Tudja a dolgát, az biztos. Elenged pénteken, de hétfő estig még kórházi állományban vagyok. Hétfőn hívjam fel, hogy élek, jól vagyok. Na, miért? Mert elenged három napi gyógyszeradaggal, mert tudja, hogy nem is olyan könnyű hirtelen megszokni a kinti világot, bármikor megcsúszhatok, egyszerre beveszem az egészséget, vagy rápiálok, betépek, esetleg csak úgy spontán kiborulok. Szóval próba. Mert bármikor visszaroohanhatok, ha úgy érzem, nem vagyok felkészülve, vagy közbejött valami baki. Kint sokkal nehezebb, újra meg kell szokni a sok buzerálást. Vannak kapaszkodók, a barátok, az intézeti háttér, a szakemberek, de van rengeteg buktató, kísértés, amikor nem jönnek össze a dolgok, vagy zavar-nak a körülöttem lévő események, amikor úgy érzed, hogy nem tudsz megoldást

találni. Ott az „anyag,” csak a kezdetet kell kinyújtani. Csak egy pici korty, aztán, mint a folyam. Vagy a nagyágyú nyugtatók. Van belőle éppen elég ahhoz, hogy kilavírozz ebből a földi világból. De kombinálni is lehet a kettőt, úgy betéphetsz, hogy utána semmire sem fogsz emlékezni. Csak tessék, tessék! Lehet választani az alternatívák között!

Nem akarom! Élni kell és lehet! Muszáj!

Szurcsik József: Kijárat

(a 29. Salgótarjáni Tavaszi Tárlaton a Nógrád Megyei Önkormányzat díjazottja)

Ágyhoz szíjazva*

– Pisilni kell, pisilni kell – nyöszörög a fehér kényszerzubbonnyal az ágy lábrácsához kötözött fekete hajú, tizenhat éves forma lány. Egy stokin ül, karjai keresztben a mellére szorítva, emiatt a fejét sem tudja teljesen fölemelni. A lábai iksz alakban ki vannak fordulva, hosszú, fekete szőrszálak borítják a combjait, a könyöktől csupasz alkarját. Nyöszörög és folyik a nyála. A francba, dünnyögöm magamban, miközben anyám zokniját keresem a besüppedt szivacsmatracú ágyban, és próbálok úgy tenni, mintha nem látnék, nem hallanék.

Anyám a folyosón ül egy ugyanolyan fehér stokin, mint a lány, hátával az avasvajszínű falnak dőlve, és a semmibe mered. Előző nap éjszaka hoztam be a mentővel, mert nekiment az apámnak, ökölrel ütötte az arcát, fejét, összekarmolta a kezét, amikor le akarta fogni. Apám ilyenkor igyekszik leszorítani az ágyra vagy a szőnyegre, anyám meg torka szakadtából üvölt, de apám nem engedi el, mert tudja a kifárasztás (ezt a kifejezést használja), az egyetlen mód a dühroham lecsillapítására. Mindketten elmúltak már nyolcvan évesek, több mint ötven éve házasodtak össze. Anyámnak tizenöt éve agyérgörcse volt, részlegesen elvesztette beszédképességét, elfelejtett főzni, késsel akar fésülni, és aminek nem tudja a nevét, azt vagy babnak vagy disznónak mondja. Például a minden reggel pontban fél nyolckor a szomszédos négyemeletes ház tetején helyet foglaló varjakat.

– Miért volt ennyire sürgős? Nem bírták volna reggel behozni? – érdeklődik nem is palástolt cinizmussal az ügyeletes doki. Kopaszodó, pirospozsgás arcú fiatalember, talán még harminc sincs. – Megáll az ész, antidepresszánsokat adtak a maga anyjának az idegosztályon azok a... – fakad ki a számítógép képernyőjét vizslatva az orvos. – Nem csoda, hogy felpörgött a mama – teszi hozzá fejét csóválva. De szerinte anyám baja megfelelő gyógyszerekkel jól kezelhető, fölösleges kórházban tartani. – Ha dühöng, hát dühöng, majd abba hagyja – így a doki.

– Ezt most komolyan mondja? – kérdezem tőle. – Közelről kellene nézmem, hogy a begőzölt anyám, akinek ilyenkor ringlispílként forognak a szemei, meg a szívbeteg apám megölik egymást?! Vagy taglózzam le anyámat, mint egy nyulat?

Az előző alkalommal, amikor apámra támadt az anyám, mesélem a pszichiáternek, mire megérkezett a mentő, anyám egy szál hálóingben, mezítláb kiszökött a lakásból. A mínusz öt fokban a mentősök találták meg a lakótelep játszóterén.

Anyám képtelen megbocsátani apámnak, hogy ő a betegebb, hogy ő az, aki ápolásra szorul, és nem fordítva. Paranoiásan féltékeny rá, aki szerinte a kurvákhoz viszi az ő pénzét. A „gyanút” anyám agyába még betegsége elején ültette el a házukban lakó özvegy, rosszindulatú varrónő, akihez korábban át szokott menni beszélgetni. Apám szívbeteg, kurvákhoz nem jár, ellenben főz, mos, takarít, megméri anyám vérnyomását, beadja neki a gyógyszereket. Felesége kedvéért egyetlen

* A Szerző az alábbi elbeszélésével a 2006-os Mikszáth-pályázaton könyvjutalomban részesült.

szórakozásáról, a péntek délutáni nyugdíjas ultipartiról is lemondott. A háziorvosnő és asszisztensnője csodálják, hogy milyen szép rendet tart a lakásban. Anyám meg akarja ölni azt a kurvát, vagyis a háziorvosnőt, mert az a bolondok házába akarja őt vitetni. Apám persze el van keseredve, és hiába tudja, hogy anyám beteg, képtelen elviselni, ahogy mondani szokta, az ellene folytatott *rágalomhadjáratot*. Ha már nem bírja tovább, akkor hív föl engem. Ilyenkor autóba vágom magam vagy vonatra szálllok és meg sem állok hazáig, aztán én viszem be anyámnak az ételt és a gyógyszert, amit az apámtól nem fogad el. Amikor anyám velem is szembe fordul, nem hajlandó enni, bevenni a gyógyszereket, akkor következik a kórház. A női pszichiátria zárt osztálya. A Zárt Elme, ahol csöngetés után kulccsal nyitják az ápolónők a szivaccsal kipárnázott fekete műbőr ajtót.

– Pisilni kell, pisilni kell – nyöszörög a fekete hajú kényszerzubbonyos.

– A kurva életbe – csúszik ki halkan a számon, amikor látom, ahogy a kikötött lány vizelete a műanyag padlóra csorog, tócsává gyűlik. Az előbb már szóltam a nővéreknek az ügyeleti szoba intenzívre néző üvegablakán át. A szőke, telt keblű, harmincas ápolónő, éppen írt valamit és szemével intett, hogy vette az adást. Aztán hosszú percek teltek el, a lány már nyüszített, mint egy csapdába szorult állat, de nem segített rajta senki. Fogalmam sincs, mit kéne csinálni. Nézem az ablak melletti ágyon a keresztre szögelt Krisztus pózában fekvő, fejét ide-oda dobáló nőt, akit a csuklóira csatolt szíjjal rögzítettek az ágyhoz.

– Engedjenek el! Engedjenek el! Rohadt gyilkosok! – üvölti olykor torka szakadtából a kifeszített. Anyám váltig állította, amikor délután bejöttem hozzá, hogy ez a nő, akit most bőrkarpereccel bilincseltek fekvőhelyéhez, reggel megverte, igaz, ő is behúzott neki a gyomrába egyet. Közben bejön a nagy mellű nővér, feltörli a vizeletet, és kicseréli a bugyit a lányon. Minden hiába, a kényszerzubbonyos teremtés tovább nyöszörög, lecsuklik a feje és a szájából, mint az ökörnyal, hosszú, vékony váladékszál indul a padló felé, ám mielőtt leérne, néhány centiméterre a földtől imbolyogva megáll.

– Bácsi, maga ennek a néninek az apukája? – áll meg mellettünk, miközben anyám lábára húzom a zoknit, egy rövidre nyírt, gesztenyebarna hajú, szelíd szemű, lila szabadidőruhás cigánylány. Arra kér, hogy ha Vértesacsa felé megyek, legyenek szíves, vigyem haza, ha addig nem jönne érte az apukája.

– Itt mindig kiabálnak, nagyon beteg vagyok – válaszolja anyám, amikor azt kérdezem tőle, hogy érzi magát.

A folyosón egy hosszú barna hajú hálóinges asszony csigalassúsággal jön-megy fel-alá, akár egy kísértet. Nem szól senkihez, nem néz senkire. Annál sebesebben rója a hosszakat egy mezítlábasszony. Farmer ingje hasig kigombolva, kirojtosodott, csöppnyi farmershortjából kétoldalt elő göndörödik dús fanszőrzete.

– Én egy amerikai színésznő vagyok meg pszichiáter, de van sebész szakvizsgám is – mondogatja elszántan.

– Nővére, nővére, menstruálok, adjon vattát! – veri az ápolói szoba ajtaját egy majd kétméteres óriásnő. Szétnyílt fürdőköpenye láttatni engedi hatalmas, alácsüngő melleit, nemi szervét. Félelmetesen viaszfehér arcával, vállát verdeső zsíros, festett fekete hajával úgy néz ki, mint Alice Cooper, csak a boa constrictor hiányzik a nyakából. Az ápolónők persze a fülük botját sem mozgatják.

Az óriásnő odasétál hozzánk, cigarettát kér tőlem, mire én sokadszorra ismétlem el, hogy sajnos nem tudok adni, mert nem dohányzom. El is határozom, hogy legközelebb

hozok magammal egy pakli cigit. Kérdés persze, hogy mit szólnak majd ehhez a nővérek, ha észreveszik. Megfigyeltem, hogy a cigaretta itt kiváltságnak számít, a betegeknek hosszasan kell könyörögniük egy-egy szál spangliért. Ofélia is elcsoszog előttünk, a derékig érő hajú mindig mosolygó alvajáró, akit úgy szoktak fésülgetni a többiek, mint egy hajasbabát. Még a nyáron egyszer odaadtam neki az apró kockákra vágott görögdinnyét, amit anyám nem volt hajlandó megenni, de mire közbeléphettem volna, társnői elhappolták Ofélia elől a csemegét.

Anyám a WC-papírt, a szappant, a fogkefét, fogkrémet, fésűt, sőt még a vizes törülközőt is a párnája alatt őrzi. Mindannyiszor magyarázza, hogy ne hagyjak az éjjeliszekrényen enni vagy innivalót, amikor elmegeyek, mert ellopják.

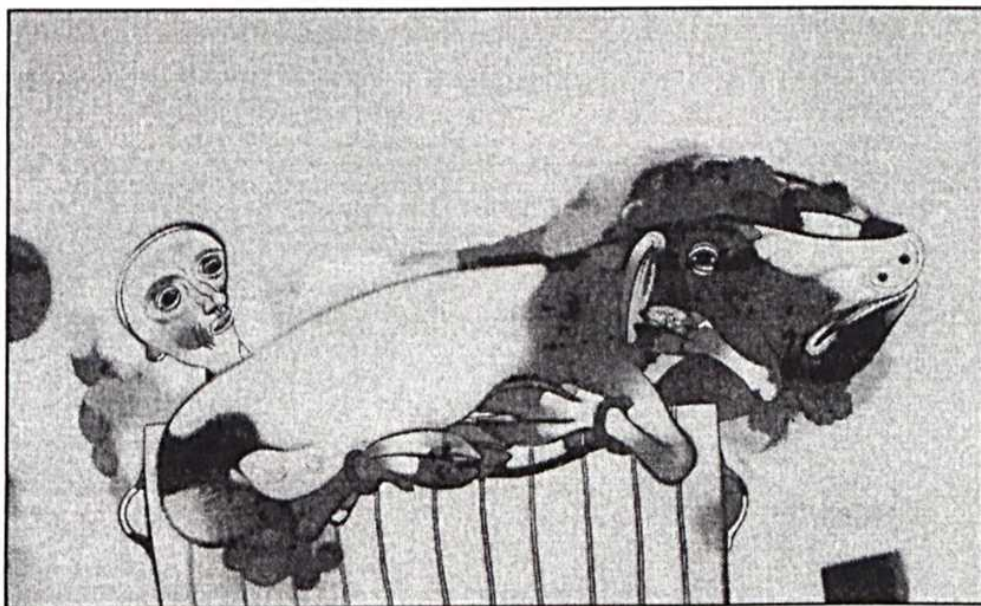
– Nem azért hordom a mutternek a banánt meg a narancsot, hogy mások zabálják meg! – fakadt ki pár napja a jelenlétemben az ügyeletes nővérnek egy kopott, bordó munkaoverallos férfi.

– Ketten vagyunk az egész osztályon, nem tudunk mindenki ágya mellett őrt állni – replikázott sértődötten az ápolónő.

– Tömik őket, mint a libákat, ha nem akarnak enni – mesélem otthon az apámnak.

Az anyám melletti ágyon egy, az anyámnál valamivel fiatalabb néni feküdt, nyitott szemmel bámulta a plafont, nem beszélt, semmire nem reagált. A férje meg a lánya járt be hozzá, többször találkoztam velük. Ültek az ágyán, kiskanállal krémest vagy pépesre összetört banánt próbáltak óvatosan a szájába erőltetni. A nővérek nem szoktak ennyit vacakolni. Egyszer, amikor ebédidőben mentem be a kórházba, láttam, ahogy az egyik ápolónő etette a néma nénit. Bal keze ujjáival szétfeszítette a száját, a másikban lévő krumplipürétől púpos kanalat pedig úgy nyomta bele, hogy csak a kanál nyele látszott ki. Anyámat hiába ijesztgettem, hogy egyen, mert ha nem, őt is megtömi valamelyik főnéni, ő csak a vállát vonogatta és egyre csak azt ismételte, hogy nem tud enni, úgyhogy most infúzióval táplálják.

– Bácsi, van már négy óra? – kérdezi öt percenként a lila dzsoggingos cigánylány. – Négy órakor jön értem az apukám. Tudja, miért nem sétálok a folyosón? – vigyorog rám őzike szemével. – Mert akkor azt hiszik rólam, hogy bolond vagyok.

Földi Péter: *Disznó a mázsán* (a 29. Salgótarjáni Tavaszi Tárlaton a Salgótarján Megyei Jogú Város Önkormányzata nagydíjazottja)

Pszichiátriai tepsik

A kórtermek lakói – főként, akikben már nem dolgozik az altató – nyugtalanul mocorognak és nyögdécselnek. Tepsik zörögnek a folyosón. Felriadnak a még alvók; tökéletes ébresztő. Néhányan a mosdóba tartanak, félreállnak szédelegve, sosem tudják, hogy épp kit visznek.

A halál diagnosztizálása után még két órát szokás helyén hagyni a testet. Stojka főorvos méla undorral jár-ke. Felügyel, hogy a szobatársak rá ne nyissanak a halott-ra. A bent rekedt uzsonnáért, vagy bármi egyébért már késő bemenni. Végül Laktósi, a téglalakú adjunktus kaviárszagú szájjal megállapítja a halál tényleges beálltát.

A 9-es kórteremben már lassan egy hónapja tartják bent Zsuzsát. Ő fedezte fel a fonográfot, és fejlesztette ki a sugárhajtású-repülőgépet. A világ rosszul tudja; azok a senkiháziak éjszaka ellopták a terveit. Az új gyógyszerkúra óta nyugodt, már csak kétszer sétál ki a folyosóra kávézni és cigarettázni.

Sarokházi Imre bácsi, a krónikus személyiségzavarral küszködő Dezsővel gyógyulgat együtt. Dezső megkérdi a fejét szüntelenül mozgató, több világban élő Imre bácsitól:

- Maga nem beretválkozik soha?
- Jaj!
- Maga tudja. És mit szólnak majd a látogatók?
- Ahhh, jahhhhh.

Imre bácsi most lehelte ki a lelkét. Kezdődhet a *két óra esély a feléledésre* program. Dezső kénytelen a többiekkel kártyázni, közben káromkodik, eldobja a kártyát, egyre jobban káromkodik, feje ide-oda rángatózik. Két ápoló lefogja, és az ügyeletes Stojka injekciót nyom belé.

– A hatosból valaki már megint eltüntette a hőmérőt! – nyafog az egyik tanuló-nővér.

Teás főnővér ezt már tényleg nem akarja elhinni, nézegeti a földön, a polcon, de sehol nem leli. Hát ki más, mint Kaktusz Dóra. Sikertelenül próbálja visszavarázsolni. Mocskosul benyelte.

- Te, Dóra! Hova tetted?
- A lány kerek szemével lába közé néz, büntudatosan ismételteti:
- Ebtűnt! Ebtűnt!
- Ajjaj lányom, szedd össze magad, és gyerünk!

Karon fogva totyognak a mélyzöld, alagútfolyosón, majd lifttel le a nőgyógyászati rendelőbe. A zárt ajtó mögül is hallani Kaktusz Dóra apró, éles rikkantásait: „Ebtűnt! Ebtűnt!”

Matula Zsóka, a hetvenkét éves járó beteg otthon lett rosszul. Fia és ura ülteti a kocsiba, Zsóka közben elalélt. Befektetik a hátsó ülésre. Férje szól hozzá:

– Nyugalom mama, kitartás! Mindjárt ott vagyunk! Pihenj szépen!

A neurológia bejáratánál kétfelől támogatják a váróba. Zsóka feje lóg, mint a vágott tyúk nyaka. Hátradöntik. Fia suttog neki:

– Rögtön mehetünk, már bejelentkeztünk.

Egy ferdeszemű nővérke szól ki:

– Jehetnek kerem!

Felfektetik a kezelőágyra. A doki megállapítja, hogy Zsóka másfél órája elhunyt. Feltételezhetően miután otthon elájult.

Zsuzsa ma reggel nem vizelt be. Értetlenül nézi és tapogatja lepedőjét. Szól az ápolónőnek:

– Na már jól nézünk ki! Ittam én tegnap valamit?

Teás főnővér:

– Ittál, de minek... Fogd a paksamétádat, és eredj Laktósi doktorhoz.

Zsuzsa elolvassa kórlapja első oldalát: „... 2005. 12. 23-án, kilenc óra húszkor csendesen elhalálozott az osztályunkon.” Eldobja a papírokat, körbe-körbe futkározik a folyosón, és artikulálatlan hangon üvöltözi:

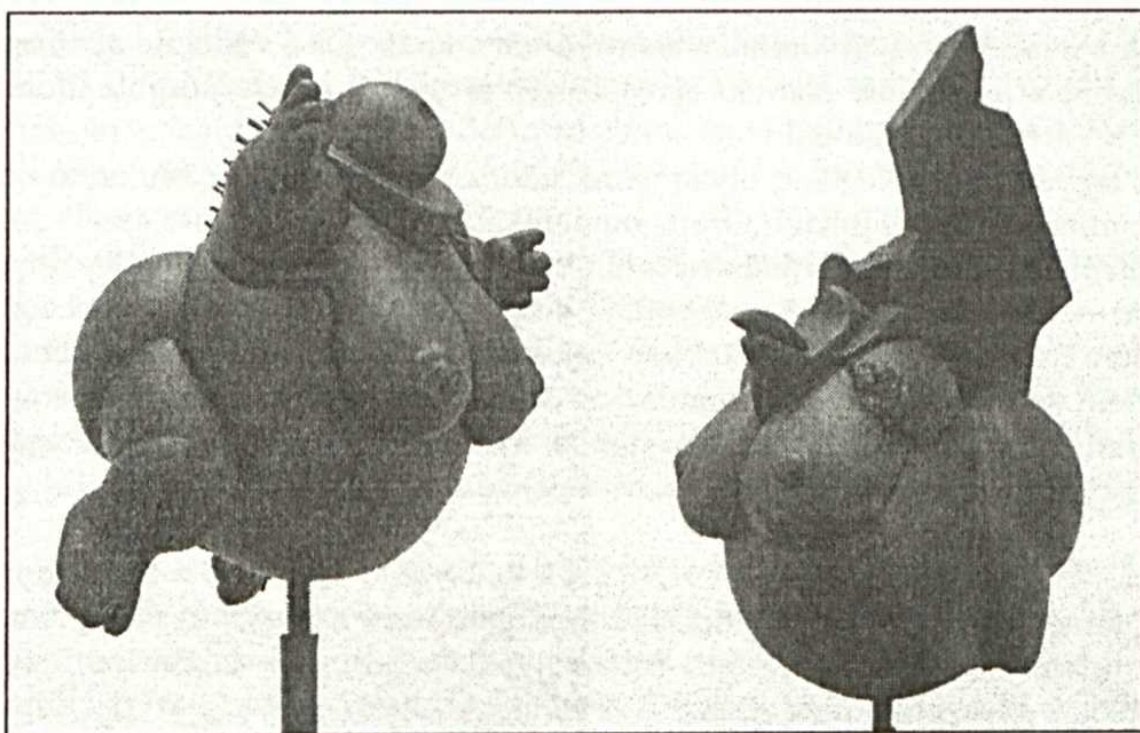
– Még élek! Élek!

Laktósi, mintha lepkét hajkurászna, cikkcakkozik utána, igyekszik nyugtatni:

– Csillapodj, picinyem! Ne félj! Nálad jobban aligha él valaki! Virágom, állj már meg! Hozzád keverték Sarokházi Imre bácsi zárópapírjait.

Az este beálltával egyre több tepsi zörög tompán. A kihalt folyosón zötykölődnek prosectura-remízük felé. Az ablakon bevilágít a holdfény. Hatni kezdenek az altatók. Senki sem mocorog.

Az éjszakás nővér közönyös köhintése hallik.

Petró György: *Entrópia; Hárpia* (a 29. Salgótarjáni Tavaszi Tárlaton a Balassagyarmat Város Önkormányzata díjazottja)

A rendszerváltás nehézségei

1.

Apám miatt lettem orvos. Semmi másért. Nem az elhívás miatt, nem azért, hogy gyógyítsak, meg hogy kihúzzam a szerencsétleneket a bajból. Nem.

Gyerekkoromban, még jócskán az átkosban, láttam apámat hazajönni ügyeletből, vagy ki tudja honnan. Nem ivott. Ez volt az ő részegsége. Sehogy se lehetett rávenni, hogy igyon egy korty alkoholt, hogy könnyítsen a helyzetén. De a fátyolos, mély fájdalmat világba szóró tekintete mindent elárult. Szörnyű élete lehetett.

Csak keveset mesélt. „Jobb, ha nem tudod” – mondta csendesen. Nem értettem, hogy miért, de a tekintetével nem mertem vitatkozni.

Valójában remekül kijöttünk egymással, jókat beszélgettünk erről-arról, ami nem fontos, s én ugyan nem tudtam, de legalábbis sejtettem, hogy szörnyű titkokat őriz, melyeket én soha sem tudhatok meg, ő pedig, érezte a kíváncsiságomat, mégis tudta, hogy az én érdekemben jobb, ha nem beszél.

Rossz volt ennek a titoknak az árnyékában élni, rossz volt, hogy nem vehettem le apám válláról a terhet, így minden, amit tehettem, hogy osztottam az ő problémáiban, és összes ellenérzésének dacára, orvosnak tanultam.

Azért megéreztem, hogy szíve mélyén örül neki. Hosszú generációkra visszatekintve ismert orvos-dinasztia volt a miénk. „A Szapáryak” – mondták össze nem téveszthető hangsúllyal a közösség tagjai, ahová tartoztak. Dédapám az első világháborúban volt híres katonaeorvos, a nagyapám a második világháború alatt itthon maradt, mint a János Kórház szív és érsebészetének főorvosa. Túl nagy kockázat lett volna ilyen koponyát kitenni a szörnyű harcoknak. Az ő védelme alatt cseperegett apám, s lett belőle szintén szívspecialista, ugyan kanyargósabb úton, mint elődei, a Városmajori klinikán.

„Ne legyél orvos! Ne akarj olyan lenni, mint én!” – mondta apám, és én nem értettem, miért. És minél inkább tiltott, annál inkább vágytam rá.

A felvételin, az első pillanatban furcsállottam, hogy ismerik a Szapáry nevet, aztán már nem. Azt meg ők furcsállották, hogy nem voltam akkora tehetség, mint amilyen a Szapáry névhez illik. Jobban érdekelt az irodalom, de úgy éreztem, apám miatt nem tehetem meg, hogy nem leszek orvos. Mikor a diplomaosztón soha nem tapasztalt bensőségességgel ölelt magához, s a szeme furcsán csillogott, már tudtam, hogy miatta, csak miatta, helyesen cselekedtem.

2.

Apám temetésén nem bírtam türtőztetni magam, úgy zokogtam. Pedig bevettem két nyugtatót is, mégsem segített. Persze ilyenkor nem kell szégyellnie magát az embernek, a gyászoló tömeg elnéző.

Miután, a halotti tor is lezajlott, a következő reggelen tiszta fejjel ébredtem. Világosan tudtam gondolkodni, s én ezt értékelem a legtöbbre.

Apám főorvos apjától örökölte a belvárosi lakást itt a nyolcadik kerületben, melyet nagyszüleim halálakor foglalhattak el a szüleim. Hármunknak is túl nagy volt a lakás, de anyám halála után szinte végtelennek tűnt. Anyám rákban halt meg, mikor hét éves voltam. Szegény apámnak még ezek szerint ez is kijárt. Hajnali misékre titokban besurranva próbálta kitudakolni az Úristen akaratát, de nem tudtak egyességre jutni. Maradt a kőkemény valóság.

Szóval, azon a reggelen, szinte törni lehetett a csendet. Az ablakon tódult be a novemberi szürkeség. Én az ablaküveg előtt álltam, és láttam, ahogy a köztisztasági dolgozók világító ruháikban rakták fel a szeméttel telt kukákat a kocsikra. Mellettük, a hajnali nedvességtől fényes járdákon, nagykabátba burkolózott férfiak és nők siettek komor arccal a Rákóczi út felé.

Még egy hétig nem kell dolgoznom – gondoltam. Eljöttem az ablaktól és végigfuttattam a szemem a reggeli szürkeséggel beitatott szoba berendezésén. Rengeteg minden maradt apám után. Minden szinte ragacsos volt a kényes emlékek miatt. Ő sem tudott szabadulni anyámtól, nem volt ereje semmit kidobni.

A falak tele könyvvel a plafonig, kétezer is meglehet. Még nagyapám könyvtára ez, bár már dédapámnál kezdett gyűlni a rengeteg kötet. Apám régen szerette az irodalmat, sokat olvasott. Aztán jött ötvenhat, a megtorlás, meg anyám is meghalt, s utána leszokott az olvasásról. Valami ismeretlen betegség keríthette hatalmába. A tekintetén látszott.

Egy hét ebben a hodályban – gondoltam a hétévesen elment anyám ruháit, apám dolgait fogdosva. Lehet, hogy ki se bírom. Az is eszembe jutott, hogy el kellene költözni, és hagyni az egészet. De valahogy ez ekkor, emberfeletti tettnek tűnt.

Jól van, hát maradok. Ittam egy kávé, és nekiálltam. Szereztem kék zsákokat a ruháknak, azokat tömtem tele. A megbolygatott ruhákból előtörő illatok keserűbbek voltak a kávé utóízénél. Keserves munka – gondoltam.

3.

Másnap szörnyű fejfájásra ébredtem. Nem sokat aludtam. Hogyan fogom ezt kibírni – gondoltam, miközben a tarkómat masszíroztam a még szürkébb reggeli fényben. – Maholnap karácsony – mondtam magamban félhangosan. – Ki a fasznak beszélek – emeltem meg a hangom. A Márai-kötetek felsőbbrendűen és közönyösen néztek vissza rám.

Kávé, káromkodás, ruhászsák. Andrea vidéken, messze. Talán jobb is, ha most, az egy hét alatt nem zavar. Nekem kell az emlékekkel kiegyezni, egyedül.

Az idő fogyott. A zsákok is, de a ruha kimeríthetetlennek bizonyult. Ahogy ott kutatok szórakozottan az egyik kiürített szekrény aljában, egy furcsa kis rekeszre lettem figyelmes. Valami kis titkos hely – mondtam magamban. Végül is, nem rossz – gondoltam. Ide, a szekrény aljába senki be nem nézett, amíg telve volt ruhákkal.

Leporoltam a felső részt és kiemeltem a borító fadarabot. Tényleg egy kis rekesz volt, benne egy bőrkötéses könyvecske. Kivettem a kötetet és leporoltam. Megforgattam. Nem mai darab – gondoltam. Kinyitottam, s az utolsó lapok kiestek a földre. Az elsárgult lapok üresek voltak. Lehajoltam a földre és visszatettem a helyére, majd az első oldalra lapoztam. Ezerkilencszázhatvanegy, kötőjel – olvastam. Ez csak apám naplója lehet – villant a fejembe a gondolat. Az ablak melletti régi fotelről

a szőnyegre dobáltam a kiválogatandó ruhákat, és helyet foglaltam. A lapok úgy nyikorogtak, mint a rozsdás vasak egy elhagyott házba nyíló ajtón.

4.

1961. szeptember 20.

Már egy hete itthon vagyok, de ma kezdem a feljegyzéseket. Azért határoztam el, hogy írni fogok, mert egyszer, ha talán vége lesz ennek a szörnyűségnek, akkor lesz egy dokumentum a kezemben. Vagy máséban. Mindegy.

A harisnyagyárban kaptam munkát, mint végzett szívgyógyász. Persze én ellenforradalmárnak számítok, az ő retorikájuk szerint, úgyhogy örülhetek, hogy megúsztam. A börtön rosszabb volt.

Csak az aggaszt, hogy alá kellett írnom a papírt, ... hogy kapcsolatban maradok velük. Szóval jelentenem kell. Nem tudom, még hogyan fogom kibírni.

Tehát apám is... Lapoztam pár oldalt.

1963. április 5.

Valahonnan előszedték, hogy én az egyetemen, apám mellett a szív kutatás legspeciálisabb részeibe is betekintést nyertem. Apám ötvennyolcban elhunyt, s tudását elvitte a sírba. De valamennyit azért átadott nekem. Tulajdonképpen én számítok Szapáry professzor szellemi örökösének. Lehet, hogy rájöttek, hogy velem könnyebb lenne előrevinni a kutatást? Nem tudom. Holnap megyek be a pártbizottságra az idézés értelmében.

1963. április 7.

Jogosak voltak a fenntartásaim a látogatást illetően. Közölték, hogy kapok egy utolsó lehetőséget. K. elvtársat kell kezelnem, aki szívproblémákkal küszködik, és aki természetesen nélkülözhetetlen a Magyar Népköztársaság számára. Ha elvállalom, akkor akár az egyetemi katedrát is visszakaphatom.

Feleségem óva intett attól, hogy túl nagy reményeket fűzzek az üggyhöz. Ebben igaza van. Eddig semmi jót nem kaptam a rendszertől.

1963. április 20.

A Városmajori kórház. Istenem. Mint mikor az ember a régi szerelmével találkozik, s mindketten úgy érzik, hogy kaptak egy utolsó esélyt. Itt, hál Istennek, nem változott semmi. Már ami a berendezést illeti. Van pár új orvos, akikkel megismertettek. Majd meglátjuk.

K. elvtárs elég válságos állapotban van. Szívinfarktusa volt egy hete, nem kétséges. És már a második. Bivalyerős ember. Hozzá kell fognom, mert a börtönben csak megbüdosödök. Aztán olyan leszek, mint ezek. Bár ez, ostobaság. Olyan nem lehetek. A börtönszag és a belső rothadás egészen másképp büdös.

Elmosolyodtam. Apám kesernyés stílusa...

1963. május 2.

Tegnap volt a felvonulás. Szerencsére nem kellett kimennem a térre, mert ügyeletes voltam. Az öreg K. elvtárs már éledezik. Szeretett volna kimenni a felvonulásra. Persze erről szó sem lehetett.

Egy hét múlva találkozom az Egyetemen a tanszékvezető professzorral. Lehet, hogy állásajánlat?

1963. május 10.

Nem olyan egyszerű a helyzet. Nem állásajánlat, csak félig. Schlieffen professzor nagyon kedves volt. Egy tíz évvel idősebb jólszituált férfi. Mondta, hogy Szapáry professzor eredményei elvesztek, de anélkül lehet, hogy tíz évet is késne a szív kutatás fejlődése. Szeretné, ha heti kétszer találkoznánk és megvitátnánk az eddigieket és elmondanám a véleményemet. Akár a publikáció lehetőségét is felcsillantották. Természetesen elvállaltam. Csak azt furcsállottam, hogy végig elvtársozott. Miért kellett? Hisz egymás között voltunk. Vagy fél, hogy lehallgatják?

1963. szeptember 25.

Nem, hogy publikáció, hanem örüljek, hogy ilyen múlttal megtűrnek az orvosi társadalomban, mondta Schlieffen. Ez nem ember! Nem tartja a szavát. Ellopja az eredményeimet és még ki is rúg. És nem tehetek semmit. A kezükben vagyok.

1963. október 23.

A tartótiszttal találkoztam egy kávézóban. Elégedetlenek a jelentéseimmel. Semmi konkrétum nincs benne. Tényleg nem volt semmi egyéb, mondtam. A feleségemmel vagyunk ketten, sehova nem megyünk. Ő meg nem fogja megdönteni a rendszert. Azt hiszem, hogy megúszhatom a jelentést, mondta. Már nem hiszek semmit, mondtam. Majd meglátjuk ki az erősebb, mondta. Megveregette az arcomat viccesen, hogy lássam, ki hány kilós. Aztán otthagyt. Ittam két szilvát.

Kinézttem az ablakon. Már kezdett sötétedni és én még semmit sem pakoltam. Gyorsan letettem a könyvet és este tízig meg se álltam. Éjfélkor zuhantam az ágyba.

5.

A gyors reggeli után, megint rakodni kezdtem. Már vagy fél órája ürítettem a szekrényeket, mikor megtaláltam apám és anyám közös képét. Valahol délen készülhetett a tengernél. Emlékszem, apám röviden mesélt is erről az útról, ami éppen megelőzte a születésemet. Néztam a fényképet. Mosolyognak, de a mosoly mögött ott a megtörtség, a megnyomorítottság.

Mondtam anyádnak, hogy lépünk le – hallom most is a keserűségtől reszelős hangját. – De ő nem. Ő nem akart jönni. Otthon az édesanyja, őt nem hagyhatja ott. Sokáig tipródtam, hogy mit tegyek. Erről szólt sajnos nekem az út. Aztán visszajöttünk. Borzalmas volt ide visszajönni.

Vettem a naplót remegő kézzel, mint egy narkós. Ma sem volt naposabb idő, mint tegnap.

1970. december 21.

Istenem. Ma megszületett a fiam. Négy kiló harminc deka. Az én vérem. Köszönöm. Nem is tudok többet írni...

Meg is könnyeztem ezt a bejegyzést.

1974. november 7.

Ma volt a napja. Ez volt a százhuszonhetedik. Hála Istennek. Elég könnyen ment.

Mi ment könnyen? – nyögtem fel hangosan. Lázasan kerestem a további részekben a kérdésemre a választ, de nem találtam semmit. Mi lehetett ez a valami, ami könnyen ment és a százhuszonhetedik? Jártattam az agyam kétségbeesetten, mint a csapdába esett vadállat.

Kinéztem az ablakon. A szomszéd házban, a szemben lévő ablakban tisztán látszott, amint egy fiatal férfi ököllel oldalról szájba veri partnernőjét. A nő arcát fogva leguggolt és eltűnt a képből. Összerándult az arcom. A férfi talán megérezhette, hogy figyelem őket, mert egyenesen rám tekintett. Alattunk az utca. Nem vehetett revánsot, hogy rajtakaptam. Dühösen húzta be a függönyt.

Ismét magamra maradtam. Csóváltam a fejem, de már a saját megoldatlan problémámon rágódtam. „Előrébb kell lennie a megoldásnak” – gondoltam lázas aggyal. Elkezdtem visszafelé lapozni, szinte tépve a lapokat. „Hatvanháromban még nem volt semmi. Mondjuk hatvanötben...” Lapozgattam hatvanöt február és március között. Semmi. Aztán november és december tájékán. Semmi. „Na jó, legyen hatvanhét. Mondjuk január.” És akkor megtaláltam.

1967. január 28.

Ma volt a tizenötödik. Úgy aludt el, mint régen, anyja kebelén. Volt két gyereke. Nem érdekes. Legalább kevesebb hülyeséget hallanak az apjuktól.

„Mi a lófasz ez?” – majd kiugrott a szemem az idegességtől. Alább semmit nem találtam. Elkezdtem visszafelé lapozni. Közben eszelősen számoltam, nem is néztem az írást, csak a kezem járt. Hatvanhat január előtt nem volt semmi... Akkor egy év alatt tizenöt... Szóval háromszázhatvanöt osztva tizenötöt, öö... az... huszon... huszonnégy... Szóval havonta volt egy... valami...

Kinéztem az ablakon. Mindenütt lefüggönyözött ablakok látszottak csupán. Az utcán a szokásos mozgás.

A fejem csóváltam. Aztán lesz, ami lesz: kinyitottam a könyvet hatvanhat januárjánál.

1966. január 20.

Még mindig fáj a fejem. Biztos a tegnapi miatt.

Szinte eszelősen ugrott a szemem az előző napra.

1966. január 19.

Ma végre megtettem. Nem mondom, hogy most jól vagyok, de megtettem. Ahogy elterveztem. Anyag az infúzióba. Két perc alatt vége lett. Rohantak be Máriaássyék, meg a nővérek, de már nem tehettek semmit. Hiába az újraélesztés. Persze én tudtam.

Apám gyilkolt. Néztem a félelmetes ürességet, ami vibrált a szemem előtt. A szoba falai megindultak felém, és egyre zsugorodott a tér körülöttem. Levegőért kapkodtam. A szívem úgy vert, mint még soha. A csaphoz támoledtem, megnyitottam és ittam egy kortyot, aztán még kettőt. Visszavánszorogtam a fotelba és behullottam, mint a pusztuló falevél.

Így ültem percekig, de nem lett jobb. Feltápászkodtam, hogy elérjem a kilincset és kitártam az ablakot. A hideg késként hatolt az arcomba. Egy jó öt percet szellőztettem, majd becsuktam, mert kimegy a meleg, aztán baszhatom.

„Na jó! Nézzünk szembe vele!” Vettem a könyvet és fellapoztam hatvanöt december elejét. Megtaláltam, amit kerestem.

1965. december 2.

Ma elvégeztem a kísérletet a patkányokkal. Két perc alatt megdöglöttek. Aztán fel is boncoltam őket. Semmi nem látszott. Tehát megvan a szer! Apám szívgyógyszere átalakítva. Apám módosított öröksége.

Csak hüledeztem magamban. „Szóval sorozatgyilkos. Profi sorozatgyilkos.” Apám kilencvenötben ment nyugdíjba, mint osztályos orvos. Ez az. Gyorsan a kilencvenötös évhez lapoztam. Pörgettem a lapokat veszettül. Kilencvenöt március. „Igen... Igen!”

1995. március 15.

Ezen a szép ünnepen küldtem a túloldalra az utolsó patkányt. Mindig került valami ismert ember is közéjük. Ez volt a bosszú a rendszeren, s a rendszer kiszolgálóin.

Összeszámoltam. Négyszáznégy embert tettem el láb alól. Négyszáznégy ember, négyszáznégy élet. Férfiak és nők, vegyesen. Az Isten talán megbocsátja nekem, hogy többet tettem az istentelen rend kipusztításáért, mint ő maga.

Itt ért véget az írás. Becsuktam a könyvet. De nem tudtam csak úgy lerakni az asztalra, vagy akárhová. Csak fogtam a kezemben, mint apám síron túli borzalmas üzenetét. Megsimogattam a borítót. Szegény apám! „Mi van, ha mégis tud erről valaki?” – hasított a tudatomba az égető kérdés. „Tíz éve nem történt semmi” – jött a válasz odaátról.

– Mit tegyek ezzel? Elégessem?

– Áh, nem vagy elég ügyes. Megmaradnának a foszlányok – hallottam a lélek hangját.

– Vállaljam fel?

Buta kérdés volt. Ezt azonnal elvettem.

– Tedd vissza a helyére. Nem fogja keresni senki.

6.

Mikorra lejárt a szabadságom, be is fejeztem a pakolást. Nem volt kocsim, így nem tudtam elvinni olyan helyre, ahol használt ruhákat fogadnak. Letettem hát a kuka mellé, hogy vigyék el ezt a borzalmas korszakot, a kesernyés illatával úgy, hogy soha többé ne is lássam. Mikor az utolsó zsákkal is végeztem, láttam, hogy egy hajléktalan kotorász a zsákok között.

– Hagyja a fenébe!

– Miért hagynám?

– A régi rendszer göncei. Nem akarom, hogy más viselje.

– Akkor vitte volna máshová!

Nem volt kedvem vitatkozni. Otthagytam, hogy keveredjen a hűgyszag a penészszel.

Másnap, mikor újra felvettem a szolgálatot, hívatott az igazgató. Találkoztunk néha a kórházban, köszöntünk is kedvesen, de hivatalosan még nem beszélünk. A nagyvizit előtt mentem be hozzá.

– Áh, Szapáry doktor. Ül le kérlek.

– Parancsolj velem, igazgató úr.

– Nos, rögtön a tárgyra térnék, ha nem haragszol.

Intettem, hogy nem.

– Tudod, hogy ez Pesten a legjobb szív-kórház. Néha érkeznek hozzánk különleges betegek. Politikusok is.

Felállt a székéből és járkálni kezdett.

– Biztos ideges – gondoltam. – Lehet, hogy előbb szállt ki az ágyból a nője, mint kellett volna.

– Persze tudom, hogy te nem politizálsz – legyintett lendületesen a kezével a levegőbe.

– Azt te honnan tudod – gondoltam.

– Szóval, ma érkezett K. úr a kórházba. Nem biztos, hogy ismered.

– Hogyne ismerném azt a szart, te szar – gondoltam. – Az apját még apám nyírta ki, te szar.

– Tegnap szóltak ide, hogy figyeljünk rá, és ha lehet, kapjon külön szobát.

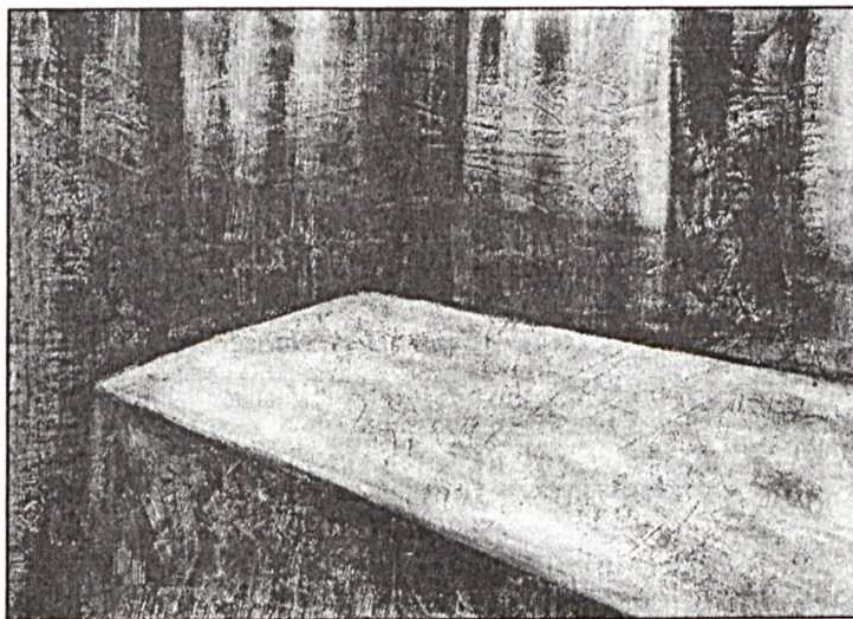
Bólintottam.

– Infúziós kezelés?

Bólintott.

A nagyviziten tízkor láthattam is szemtől-szembe. Elég ramatyul nézett ki. Piszkosfehér volt, mint a magánszoba fala.

–Nővér! – szóltam, s csodálkozva hallgattam a hangomat, hogy milyen reszelős valamitől. – Kössék be K. úrnak a kettes magánszobába az infúziót. Ezt, ami a kezemen van.

Tolnay Imre: Adott helyek – asztal (a 29. Salgótarjáni Tavaszi Tárlaton a Nógrádi Történeti Múzeum díjazottja)

BARÁTHI OTTÓ

Palóccország fölött borús az ég

Nógrád megye gazdasága, 1990–2005

Dolgozatomban Nógrád megye gazdaságának főbb jellemzőit igyekszem bemutatni – jobbára statisztikai mutatók elemzése alapján. Az utóbbiak közé ékelt szociográfiai jellegű betéteim és szubjektív kitételeim az olvasó ébrentartását szolgálják. A vizsgált időszak 1990–2005, különös tekintettel a 2000–2005 közötti évekre, amelyektől esetenként csak adathiány miatt térek el. A hosszabb időszakkal tendenciákat jelzek, a rövidebbel a jelenhez igyekszem közelebb kerülni, hogy a közeljövőt is vizionálhassam. Vizsgálati módszerem idő- és térbeli összehasonlítás, amivel Nógrád megyét az észak-magyarországi régióban és az országban, mint „részt” az „egészben” kívánom elhelyezni, figyelve a mind nagyobb szerephez jutó kistérségekre is. A gazdaság egészét nem foghatom át, csak kiemelésekre szorítkozhatok. Az egzaktságra törekvés mellett hűvösen tárgyilagos sem maradhattam, hiszen következtetéseket vonok le és a véleményemet is kifejezem, a tévedés kockázatát is vállalva, jogát is fenntartva, de nem vindikálva.

Nógrád megye dióhéjban

Északról a Szlovák Köztársaság által határolt, az észak-magyarországi régióba tartozó Nógrád megye az ország második legkisebb területű és egyben legalacsonyabb lélekszámú középfokú közigazgatási egysége. 2546 km²-es területén – az ország 2,74%-án – 2005. év végén 214,8 ezer fő élt, az ország lakónépességének 2,14%-a. A népsűrűség 85 fő/km², alacsonyabb az országos (109) és a régió (94) átlagánál, míg a településsűrűség nagyobb annál: 100 km²-re Nógrádban 5,1, míg hazai viszonylatban 3,4 település jut.

A megyében 131 település található, ebből 6 város. A települések átlagos lakosságszáma 1678 fő, alig több mint fele az országos átlagnak. A megye székhelyvárosa, legnagyobb települése Salgótarján, megyei jogú város, lakóinak száma 2005 végén 42 609 fő volt, Somoskőújfalu 2007. január 1-ei önállóvá válásával 40 ezer fő körül lehet. Az egykori iparváros ma inkább közigazgatási, kereskedelmi és kulturális központ. A megye további 5 városa (Salgótarjánhoz hasonlóan kistérségi központ is): Balassagyarmat (17 705 fő) Bányásztereny (13 898), Pásztó (10 132), Szécsény (6 186) és Rétság (3 001), amelynél kisebb város mindössze 10 van az országban. A Palócföldnek is titulált Nógrád megye az ország egyik legváltozatosabb tájegysége. Erdősültsége több mint duplája az országosnak, természeti kincsekben – miután barnakőszén-vagyona kimerült – viszonylag szegény. Növényvilága sokszínű, állatvilága gazdag. A táj éghajlati jellegét a Börzsöny és a Mátra befolyásolja, a Cserhát hegység dominálja.

A megye közúthálózatának kiépítettsége elfogadható, minősége kevésbé megfelelő. A kommunális ellátottság differenciált, az utóbbi évtizedben jelentős fejlesztésekre

került sor. A megye idegenforgalmában rejlő lehetőségek még kevésbé kiaknázot-
tak. A humán infrastruktúra – amely itt és most nem tárgya dolgozatomnak – a
közoktatás, kultúra, egészségügy szférájában megfelel a megye fejlettségi színvona-
lának, egyes mutatói régió-közelben vannak, az országos átlag körül szóródnak.

Az átalakulás vesztese: Nógrád

A térszerkezeti szintű elemző munka a '90-es évek második felében kezdődött meg,
először a kistérségi,¹ majd a regionális² rendszer szintjén. Magyarországon 1998-tól
7 tervezési-statisztikai régió került kijelölésre, köztük az észak-magyarországi,
amelybe Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves és Nógrád megye soroltatott be. Ezt köve-
tően írták alá a megyei közgyűlés és a megyei jogú városok elnökei a régióhoz való
„önkéntes” csatlakozást kimondó szándéknyilatkozatot – bár ne tették volna!
Ugyanis ezzel jóváhagyták az ország – három szegény megyéből álló – legszegé-
nyebb régióját, még ha akkor „csak” tervezési-statisztikai – és nem önkormányzati
– régiókról volt is szó.

Am jött a régiószervezés szele és vihart kavart, azonnal fölmerült: meddig ma-
radhatnak még meg a megyék? „...mai gondolkodásunk szerint a megye az a szel-
lemi és kulturális egység, amelyre egy adminisztratív térszerkezet, a megyéket
integráló – de nem megszüntető – régió épül...”³ – válaszolta kérdéseimre – még
2001-ben – Nógrád megye főjegyzője. Csakhogy a közigazgatás hezitálós – szerin-
tem át nem gondolt – reformja is magával hozta a korábbi megyei intézmények
(KSH-, APEH- stb. igazgatóságok) régióba szervezését, ami egy-egy szervezet ese-
tében jószerivel a leépítéssel, és – helyi tapasztalataim szerint – fennakadásokkal,
feszültségekkel jár együtt. Ettől függetlenül magam (is) úgy vélem, a régióalakítás
vesztesei – gyenge érdekérvényesítő képességük miatt is – a kisebb és szegényebb
megyék lesznek. Pedig Nógrád szegényebb már alig lehet, amint az alább látható.

Az egy lakosra jutó bruttó hazai termék (GDP) alakulása

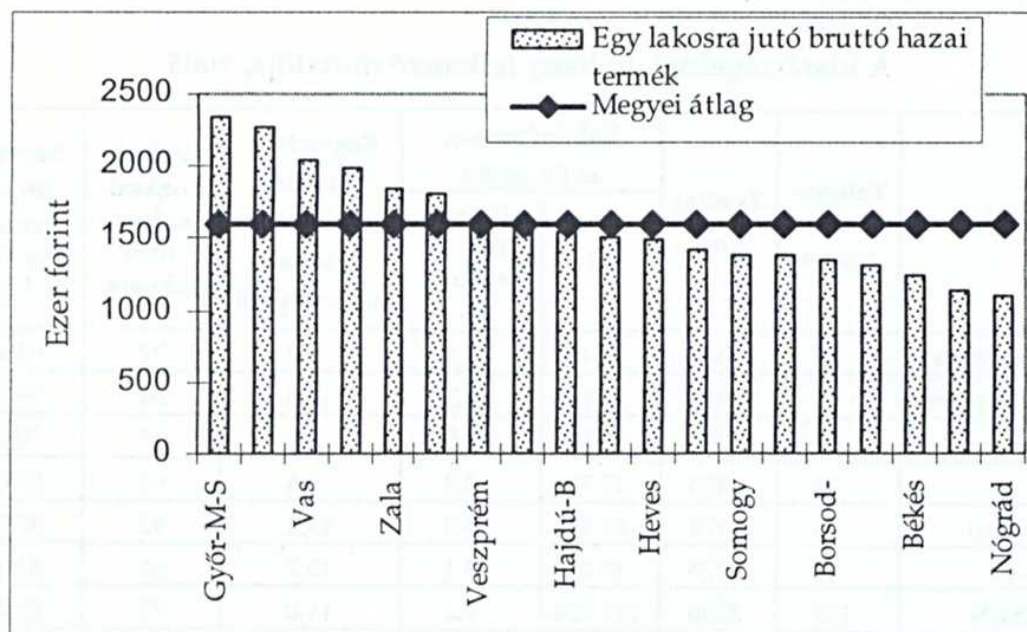
MEGNEVEZÉS	Egy lakosra jutó bruttó hazai termék, 1000 Ft 2004	Az országos átlag százalékában		
		1995	2002	2004
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1355	75	62	67
Heves megye	1482	74	74	73
Nógrád megye	1094	59	55	54
Észak-magyarországi régió	1343	72	64	66
ORSZÁG ÖSSZESEN	2021	100	100	100
Ebből: megyék összesen	1590	...	77	79

*Forrás: Az 1995. évi adatok: TERÜLETI STATISZTIKAI ÉVKÖNYV (2003). A 2002. és a
2004. évi adatok: NÓGRÁD MEGYE STATISZTIKAI ÉVKÖNYV, 2005 (KSH Miskolci
Igazgatósága, salgótarjáni képviselet), saját szerkesztés*

A gazdasági fejlettséget (gazdagságot, szegénységet) leginkább kifejező bruttó
hazai termék (GDP) egy főre jutó értéke 2004-ben régióinkban 1343 ezer forint, az
országos átlag (2021 ezer forint) mindössze 66%-a, (1995-ben még 72%) valamennyi
régió közül a legalacsonyabb. Ugyanakkor a közép-magyarországi régió egy főre
jutó GDP-je 3210 ezer forint, a mi régiónk 2,4-szerese.

A GDP egy főre jutó értéke a megyék között 2004. évben is jelentősen szóródott. A főváros után a nyugati országrész megyéiben (Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom és Vas) a legnagyobb a fajlagos mutató értéke. A sor másik végén a keleti országrész megyéi találhatók.

Az egy főre jutó GDP megyénkénti alakulása, 2004

Forrás: NÓGRÁD MEGYE TÁRSADALMI-GAZDASÁGI JELLEMZŐI (KSH, Miskolci Igazgatóság, www.ksh.hu)

No, de nézzük Nógrádot! Nálunk ez a mutató 2004. évben 1094 ezer Ft/fő, az országos átlag 54%-a (1995-ben még 59%-a), aminek alapján az ország – legfejletlenebb régiójának – legszegényebb megyéje voltunk 2004-ben. Győr-Moson-Sopron megye ugyanezen mutatója 2336 ezer Ft/fő, a Nógrád megyeinek valamivel több, mint a duplája. 1994 óta (ettől kezdve közli a KSH a GDP mutatóit) mindig is Szabolcs megyével váltottuk egymást a két utolsó helyen. Gazdaságunk és versenyképességünk 10 éve nem javult olyan mértékben, hogy jöttányit is előre léptünk volna. Nógrád megye a gazdasági átalakulás egyik nagy vesztese.

Az ikaroszi zuhanás, a gazdasági mélyrepülés okait – tanulságként is – érdemesnek tartom felidézni. Nógrád megye jobbra örökölt, korszerűtlen és sajátosan torz gazdasági szerkezete (a „nehézipar” túlsúlya) és a piacgazdaságra áttérni igyekvő magyar gazdaság válságközeli állapota miatt került az országosnál is súlyosabb helyzetbe. A gazdaság produktuma – elsősorban a gazdálkodó szervezetek tömeges tönkremenetele, felszámolása és átszervezése, a megmaradók tőkeszegénysége, szerkezetváltása – volumenben és értékben egyaránt rendkívüli módon lecsökkent. Ez mutatkozott meg a GDP gyors mérséklődésében és alacsony szinten történő stabilizálódásában. (A továbbiakban be tudom mutatni a főbb nemzetgazdasági ágak szerinti leértékelődést is.) A GDP dinamikusabb növelésének feltételeit nem látom, a feljebb lépés lépcsőjét sem találom.

Kistérségek: nivellálódás

Területi-térségi rendszerünkben a kistérségnek hagyományai vannak – korábban járásoknak is nevezték őket –, napjainkban pedig a közigazgatás átszervezése és az EU forrásaihoz való hozzájutás miatt is mind nagyobb szerephez jutnak. A valamennyi nógrádi települést magában foglaló kistérségeink a különböző ismérvek szerint differenciált, sajátos jellemzőkkel is bíró területegységek. Íme néhány a megkülönböztető jegyek közül.

A kistérségeinek néhány jellemző mutatója, 2005

KISTÉRSÉG	Települések száma	Terület km ²	Lakónépesség az év végén		Regisztrált munkanélküliek aránya a népességből	Vállalkozások száma 1000 lakosra	Személyi jövedelemadó egy állandó lakosra
			fő	változása 2001. év végéhez, %			
Balassagyarmati	28	533	42 445	- 1,4	8,2	77	92 880
Bátonyterenyei	14	274	25 944	- 6,3	13,3	64	59 591
Pásztói	26	552	33 536	- 1,9	9,0	67	70 581
Rétsági	25	435	25 718	- 0,3	7,6	68	93 607
Salgótarjáni	23	474	67 311	- 3,0	13,4	92	97 674
Szécsényi	13	278	19 870	- 3,1	13,7	65	53 199
ÖSSZESEN	129	2546	214 824	- 2,6	11,0	77	83 285

Forrás: NÓGRÁD MEGYE STATISZTIKAI ÉVKÖNYV (2005. KSH Miskolci Igazgatósága, salgótarjáni képviselet) adatai alapján, saját szerkesztés

A legkiterjedtebb területet a pásztói kistérség birtokolja, a legkisebbet a szécsényi. A legnagyobb lélekszámú kistérség a salgótarjáni, legkevesebben a szécsényiben laknak. A regisztrált munkanélküliek aránya a legalacsonyabb a rétsági kistérségben, a legszűkebb a helyzet a szécsényiben. A balassagyarmati kistérségben található a legtöbb település.

A vizsgált időszakban mindegyik kistérségben csökkent a népesség. A rétsági azonban mégis kiemelhető, hiszen zöldmezős beruházásokkal, jelentős számú munkahelyteremtéssel is képes volt népességmegtartó-képességének javítására, a népességfogyás minimalizálására. A „többlábbon-állás” koncepciója bevált: az ipar és a mezőgazdaság mellett a szolgáltató szféra fejlesztésére is figyeltek. Úton-útfélen ezt tapasztaltam magam is. Bánk polgármesterasszonya mondta: „...feladatunk a korábbi önkormányzatok által megteremtett feltételek bázisán az idegenforgalom működtetése, a tó adottságai, a strand, a vízi színpad és a kemping maximális kihasználásával.” Felsőpetényben a helytörténeti múzeum a közösségi összefogás erejéről árulkodott, Ipolyvecén a bogyósgyümölcs termeléssel foglalkozók a föld szeretetéről, vállalkozás-készségükről tettek tanúbizonyságot.⁵

A legfontosabb „differencia specifikum” azonban a gazdaság fejlettségi szintje. Ennek mutatója a táblázatban – a létező sok indikátor közül – a vállalkozások száma és a jövedelemadó, melyek alapján a salgótarjáni kistérség áll az élen. Jellemző, hogy a KSH-ban kialakított fejlettségi szintek alapján egyetlen kistérségünk sem

tartozik a „dinamikusan fejlődő” és „fejlődő” kategóriába. A „stagnáló” kistérségek közé került Szécsény és Bátonyterenye, míg a többiek „felzárkózó” minősítést kaptak.⁶ Úgy tapasztalom, hogy a kistérségek korábbi jelentős fejlettségbeli különbségei nivellálódnak. Perspektivikus kilátásai a rétsági és gyarmati kistérségnek a legjobbak, a többiek jövője számomra rejtély; azt látom, hogy útjuk rögzösebb.

Tartós népesség csökkenés

A népesség fogyása – az országoshoz hasonlóan – Nógrád megyében is hosszú idő óta tartó – továbbra is tartósnak tűnő – tendencia. Ezt és a népességfogyás okait, összetevőit is mutatják az alábbi adatok.

A népesség és népmozgalom főbb adatai

MEGNEVEZÉS	1990	2005	INDEX: 1990 = 100%
Lakónépesség az év végén, 1000 fő	226,3	214,8	94,9
Házasságkötés	1 366	824	60,3
Válás	549	541	98,5
Élve születés	2 725	1 914	70,2
Halálozás	3 309	3 230	97,6
Összes vándorlási különbözet	- 815	-308	37,8

Forrás: NÓGRÁD MEGYE STATISZTIKAI ÉVKÖNYV (2005. KSH Miskolci Igazgatósága, salgótarjáni képviselő) adatai alapján, saját szerkesztés

Nógrád megye lakónépessége 2005. év végén 214,8 ezer fő volt, több mint 4%-kal kevesebb, mint másfél évtizede. A házasságkötések és válások alakulása a családok számának csökkenéséhez is vezetett és az életkörülmények romlásával, az egzisztenciális problémák növekedésével, a bizonytalan jövővel együtt az élve születések drasztikus, közel 30%-os visszaesését okozta. Elsősorban ezért csökkent a népesség; a halálozások számának minimális mérséklődése nem volt elég a születések visszaesésének kompenzálásához.

A vándorlási különbözet – minden ellenkező híreszteléssel szemben: „elmegy innen, aki csak tud” – mérséklődött az utóbbi években, jóllehet negatív maradt, így hozzájárult a népességcsökkenéshez. Az elvándorlás miatti további jelentősebb népességfogyástól magam nem tartok, nincs benne a nógrádi ember habitusában. Ugyanakkor a mobilabb fiatalok megtartásához és diplomásaink letelepítéséhez lakás, vonzó munkahely, jó fizetés, azaz világos jövőkép kellene, ami – néhány település kivételével – Nógrádban csak álmokkép.

A megye népességének öregedése az utóbbi 5 évben is folytatódott. 2000-hez képest közel 4%-kal (mintegy 1,3 ezer fővel) nőtt a 65 évesek és idősebbek száma, miközben a 15 éven aluliaké 8%-kal (3,1 ezer fővel) csökkent. Az öregedési index (az időskorúak gyermeknépességhez viszonyított száma) tovább emelkedett, 2005. év elején 103,9 volt, lényegesen magasabb, mint öt évvel korábban és meghaladta az országos átlagot (99,9) is.⁷ A korösszetétel javulására – természeténél fogva – évtizedeken belül sem látok esélyt.

Csökkenő gazdasági aktivitás

Amíg az évtizedek óta csökkenő népesség súlyos következményekkel járó társadalmpolitikai anomália, addig a gazdaságilag aktív népesség (foglalkoztatottak és a munkanélküliek együtt) országostól is elmaradó arányának mérséklődése elsősorban gazdasági teherterhelés. Kevesebb keresőnek több inaktív (gyermekét gondozó, nyugdíjas, járadékos) és eltartott (például tanuló) személyről kell gondoskodnia. 1990-ben 100 aktív keresőre még „csak” 125 nem aktív személy jutott, 2001-ben ez a szám már 161 volt – magasabb az országos mutatónál is –, ami „mázsás súlyként” nehezedik sok-sok családra.

A népesség gazdasági aktivitás szerint

MEGNEVEZÉS	1990	2001	Index: 1990=100%
Foglalkoztatottak	97 874	72 672	74,3
Munkanélküliek	2 993	11 650	389,2
Inaktív keresők	62 247	78 865	126,7
Eltartottak	64 023	57 074	89,1
Összesen	227 137	220 261	97,0

Forrás: 2001. évi népszámlálás. 6.13. Nógrád megye.

A fenti táblázat adatai tragikus tendenciákat érzékeltetnek. Miközben a foglalkoztatottak száma több mint 25 ezer fővel csökkent, a munkanélkülieké közel négyszeresére növekedett, s jelentős mértékben emelkedett az inaktív keresők száma is.

A kép még sötétebb tónusú, ha 1980-ig visszalépve figyelünk a statisztikai adatokra, amelyek azért azt is igazolják, hogy nem varrható minden gondunk a rendszerváltás nyakába, s ezt a tárgyilagosság okán érdemes hangsúlyozni. Nógrád felett az ég már a '80-as évek elején-közepén beborult:

- = 1980 és 2001 között: kétharmadára (!) esett vissza a foglalkoztatottak száma;
- = a jelentős kapun belüli munkanélküliség nyílttá vált, Nógrád az 1990-es évek elejétől a munkanélküliség által leginkább sújtott térségek közé tartozik;
- = Az inaktív keresők száma 1980 és 2001 között másfélszeresére nőtt.⁸

Kétségtelen: Nógrád megye rendszerváltás utáni látványos és rémisztő jelensége, legnagyobb gazdaságalapú társadalmi problémája a drámai (egy-egy településen a tragikus) munkanélküliség, amely a főbb nemzetgazdasági ágakban is – a munkahelyek megszűnésének formájában – tetten érhető, ahogy azt a következőkben bemutatom.

Mezőgazdaság: méltatlan mélyrepülés

A mezőgazdaság megbetegedésének jelei már a '80-as években mutatkoztak, amikor a mezőgazdasági üzemek állami támogatásának visszafogása és az ipari melléküzemágak kivonulása növelte a gazdaságok pénzügyi gondjait, rontotta jövedelmezőségét. A rendszerváltást követő privatizáció pedig a nagyüzemek szétaprózásához, vagyronvesztéshez vezetett. A pénzügyi kötelezettségek teljesítése a veszteséges és gazdaságtalan termelés felszámolására ösztönözték a megmaradt szövetkezeteket és a gyorsan szaporodó vállalkozásokat, ami inkább az állattenyésztést

sújtotta, de gondot jelentett a szántóterületek hasznosítása is. A hiányos talajművelés, a tápanyag-visszapótlás, a gyom- és kártevőirtás alacsony szintje a hozamok jelentős csökkenését eredményezte.

A mezőgazdaság főbb mutatói

MEGNEVEZÉS	1990	2005	INDEX: 1990 = 100%
Termőterület, ha	244 356	226 266	92,6
Termésmennyiség, t			
búza	107 567	73 776	68,6
kukorica	16 109	34 407	213,6
cukorrépa	36 555	6 541	17,9
Állatállomány, 1000 db			
szarvasmarha	33	13	39,4
sertés	37	37	100,0

Forrás: NÓGRÁD MEGYE STATISZTIKAI ÉVKÖNYV (2005. KSH Miskolci Igazgatósága, salgótarjáni képviselet) adatai alapján, saját szerkesztés

Az adatokhoz kommentár sem kell, legfeljebb arra utalok, hogy a búza és cukorrépa drasztikus termékcsökkenésében a piac diktálta szerkezetváltás is közrejátszhatott, az agrárgazdák a termelés libikókáját – gazdasági érdekeiktől vezérelve tudatosan is – a kukorica oldalára billentették. A szarvasmarha állomány visszaesésében és a sertés állomány szinten maradásában ugyancsak jövedelmezőségi szempontok lehettek meghatározóak. A táblázatban nem szereplő juhállomány jelentős, a lóállomány drasztikus mértékben csökkent.

Mindez azonban jóformán semmi ahhoz képest, ami az „emberi tényezővel” történt: az ágazatban alkalmazásban állók száma a 2000. évi 13336 főről 2005. év végére 1013-ra, több mint 12 ezer fővel, 7,6% -ra (!) csökkent, aminek az agráriumban és más ágazatokban alakult társas és egyéni vállalkozások csak a töredékét tudták felszívni. Meggyőződésem, hogy a nógrádi munkanélküliségnek a mezőgazdaság mélyrepülése az egyik döntő összetevője, minthogy az ott dolgozók voltak a legkevésbé konvertálhatók.

A megye közel három évtizede betegeskedő, ma is ezer sebből vérző mezőgazdaságának a felépülése még sok időbe telhet. Ha csak az uniós terápia – amelynek vannak már eredményei – nem gyorsítja a talpra állást. Akad azonban más vélemény is. A szakember optimista: „...saját munkánk hatékonyságának növelésével, a különböző támogatások (uniós, regionális stb.) és pályázati lehetőségek mind jobb kihasználásával, nagyobb összefogással... az érdekérvényesítő képesség növelésével jómagam bízom megyénk mezőgazdaságának fokozatos felemelkedésében”. Jól hangzik, szép szavak...

Ipar: az export élteti

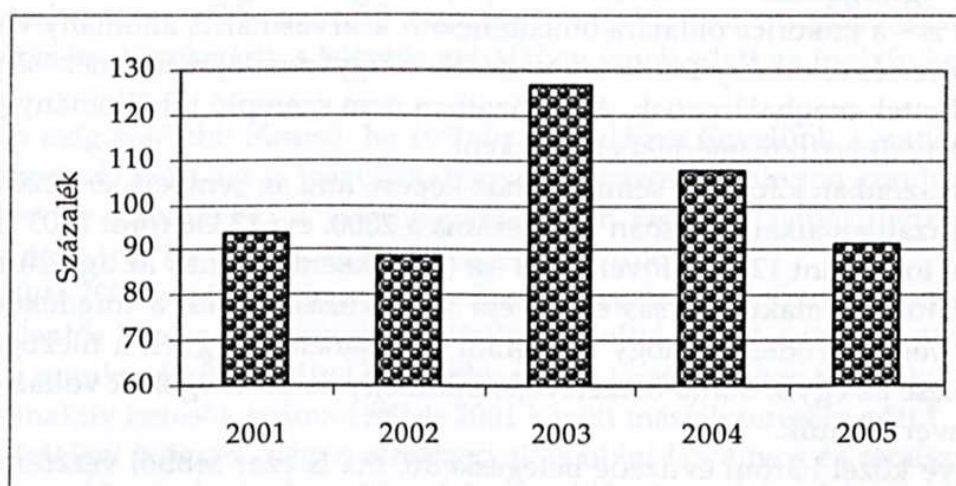
A megye iparában a válság politika által palástolni igyekezett jelei – a szénbányászat felszámolásával, a sajátos területi allokációból, korszerűtlen ágazati- és gyártmány struktúrából következően – már a rendszerváltást jóval megelőző évtizedekben felütötték fejüket. Az '80-as években a kohászat, az építőanyag- (üveggyárak)

és a könnyűipar (ruhagyárak, harisnyagyár) recessziója csak fokozta a feszültségeket. A '90-es évek elején a gazdasági átalakulás, a privatizáció, a tulajdonváltás, a korábban jelentős és biztos keleti piacok elvesztése következtében a termelés tovább csökkent, sorra mentek tönkre a nagyvállalatok. Csak néhány példa a korábban exportra (is) került termékek volumenének 1990 és 1994 közötti években bekövetkezett zuhanásáról:

- a kovácsolt és sajtolt acéltermék-gyártás 10,5%-ára;
- a hidegen húzott acél 21,2%-ára;
- a húzott síküveg-gyártás 18,3%-ára;
- öblösüveggyártás 35,1%-ára,
- a női ruha és komplé gyártása 13,4%-ára;
- a csontos nyershús termelés 3,6%-ára csökkent.¹⁰

Már a fenti példák is magyarázattal szolgálnak arra, hogy a következő évben, 1995-ben az egy főre jutó GDP tekintetében a megyék listáján miért álltunk az utolsó helyen. Az ipari termelés az 50 fő feletti szervezeteknél a '90-es években először 1995-ben, majd 1996-ban nőtt mérsékelten (2–3% között), ami arra utalt, hogy a megye iparának hanyatló korszaka véget ért. 1996-ban már az export is meghaladta az 1990. évit. Az ipar termelési értéke 1996 és 2000 között évről-évre növekedett. Időben közelebről vizsgálódva a következők állapíthatók meg:

A megyei székhelyű ipar termelésének alakulása (előző év = 100%)

Forrás: NÓGRÁD MEGYE TÁRSADALMI-GAZDASÁGI JELLEMZŐI (KSH, Miskolci Igazgatóság, www.ksh.hu)

A megyei székhelyű, 49 főnél többet foglalkoztató ipari vállalkozások termelésének volumene 2000 és 2005 között igen szerényen, mindössze 2,9%-kal növekedett úgy, hogy az egyes években nagyon különböző volt a volumene.

Az értékesítésen belül kiemelkedően magas, 70,2%-os volt 2005-ben az export aránya. Mondhatnám: a megye iparát exportja élteni. A feldolgozóiparon belül sokáig a gépipar volt a húzóágazat, az elmúlt évben azonban – főként a külföldi kereslet csökkenése miatt – termelési volumene több mint 12%-kal elmaradt a 2004. évitől. A termelés szerkezete tovább módosult az elmúlt években. Az élelmiszer, ital, dohány gyártásának részesedése a megye ipari termeléséből a 2000. évi 13,6%-ról

3,2%-ra esett vissza. Ezzel szemben a vegyipar aránya egy százalékról 10,5%-ra bővült.¹¹ A nagyobb vállalkozások piaci helyzetének és céljainak ismeretében – a termelés növelését elsősorban a termelékenység emelésével kívánják elérni – biztosan állíthatom, belátható időn belül az iparban foglalkoztatottak száma aligha nő érzékelhetően. Az ágazattól senki ne várja a munkanélküliség mérséklését sem.

Beruházás-stop?

Hazai viszonylatban 1990. évet követően a beruházások volumene mérséklődött, majd a kedvezőtlen folyamatot 1992-től pozitív tendencia váltotta fel. Az 1995. évi megtorpanást 1997-től folyamatos, évenként eltérő ütemű volumennövekedés követte. Újabb visszaesés 1999., majd 2001. évben következett be. Ekkor a beruházások volumene elmaradt ugyan az előző évitől, ám összességében a 10 évvel korábbinak a másfélszeresét tette ki.

A beruházások teljesítményértéke Nógrád megyében 2004. évben 29,2 milliárd forintot tett ki, ami az országosnak egy százalékát (!!!) jelentette. Az egy lakosra jutó beruházások értéke tekintetében a megye az utóbbi években is az utolsó helyek egyikét foglalja el a rangsorban. Legutóbb, 2004-ben 134 ezer Ft összegű fejlesztés jutott egy lakosra Nógrád megyében, mindössze 45%-a az országosnak! Mintha valaki beruházás-stopot rendelt volna el Nógrádban!

A beruházások legnagyobb hányada (40%-a) 2004-ben továbbra is az ipar területére irányult, emellett a kereskedelem, javítás (17%), a szállítás, raktározás, posta, távközlés (12%), valamint az egyéb közösségi, személyi szolgáltatás (11%) részesevése figyelemreméltó. A beruházások anyagi-műszaki összetétele a gépek, berendezések, járművek irányába tolódott el. Amíg 2000. évben a beruházások 41%-át, 4 évvel később közel 48%-át fordították gépek vásárlására.

Vállalkozások: sok a kényszerszülött

A rendszerváltás után gomba-módra szaporodó egyéni- és kisvállalkozások többsége családi kényszerszülöttként jött létre. Egy részük kellő tőke és támogatás nélkül, vállalkozási-, üzleti- (szak)ismeretek híján rövid idő alatt csődbe ment, felszámolásra került, s miközben újak is alakultak, óriási volt a fluktuáció. A '90-es évek második felében megfontoltabbá és egyben visszafogottabbá is vált a vállalkozások alapítása. Az egyéni vállalkozások igen mérsékelten, míg a társas vállalkozások valamivel ütemesebben növekedtek az elmúlt néhány évben.

Ennek ellenére a működő vállalkozásokon belül megyénkben a kezdetektől fogva viszonylag alacsony maradt a társas vállalkozások aránya. Megfigyelhető, hogy a fejlettebb régiókban magasabb az utóbbiak részesedése. Megyénkben a kisebb részarány oka a magas helyi adók, a tőke, a kellő támogatottság és a kedvezmények hiánya, a vállalkozási és kockázatvállalási készség alacsony színvonala, hezitálás, bátortalanság, bizalmatlanság, szkepszis. Soroljam még? Ezért van az, hogy az ezer lakosra jutó működő vállalkozások száma 2005-ben országosan 120, az észak-magyarországi régióban 81, Heves megyében 93, Borsod-Abaúj-Zemplénben és Nógrádban 77. Ez utóbbi az egész országban az egyik legalacsonyabb érték.

No, de lássuk, hogyan is néz ki a vállalkozási szféra további számszerű adatok alapján, 2000 és 2005 között!

Nógrád megyében 2005. év végén 18 600 gazdasági szervezetet tartottak nyilván, melynek 88%-a volt vállalkozás. Ez utóbbiak száma 2000 óta közel 14%-kal bővült, ezen belül a társas vállalkozások száma 15,6 és az egyénié 13,0%-kal gyarapodott.

A regisztrált gazdasági szervezetek számának alakulása Nógrád megyében

Időpont	Társas	Egyéni	Összes	Egyéb szervezet	Gazdasági szervezet összesen
	vállalkozás				
2000. év	4 451	10 009	14 460	2 085	16 545
2005. év végén	5 144	11 306	16 450	2 173	18 623
2005. év a 2000. évi %-ában	115,6	113,0	113,8	104,2	112,6

Forrás: NÓGRÁD MEGYE TÁRSADALMI-GAZDASÁGI JELLEMZŐI (KSH, Miskolci Igazgatóság, www.ksh.hu)

A megyében 4 ipari park működik (Salgótarjánban, Bátonyterenyén, Rétság, és Balassagyarmaton), valamint 2 vállalkozási övezet. Ezek elősegítették az iparszerkezet átalakítását, a termelés volumenének és a szolgáltatások színvonalának növelését, a munkanélküliség csökkenését. Ám kihasználtságuk különböző, messze nem mindegyik váltotta be a hozzáfűzött reményeket. Van, aki azt mondja, többet fektettek be egy-egy parkba, mint amennyit kivettek belőle!

Alacsony megyénkben a külföldi érdekltségű vállalkozások száma és aránya is. Amíg Nógrád megye népességének részesedése az ország népességéből 2005-ben 2,14% volt, addig a 117 külföldi érdekltségű szervezet részaránya mindössze 0,53% (!). Az összes szervezetben a saját tőke részaránya még ettől is kisebb.

A fenti gazdaságstatisztikai adatokból legalább annyi következtetés feltétlenül levonható: a külföldi tőke és befektetők számára Nógrád korántsem vonzó terep, pozíciója e tekintetben (is) romlott az elmúlt években. Továbbá: a családi, a néhány fős, sőt a kis- és középvállalkozások fejlődése is várathat még magára egy ideig – ha csak a települési önkormányzatok nem segítik őket az eddiginél sokkal hatékonyabban.

Rövid összefoglalás, néhány konklúzió

A reálszféra a kedvező jelenségek, az egyes ágazatokban bekövetkezett fejlődés mellett még többnyire a negatív tendenciák uralják. Kedvezőtlen a népesség csökkenése, elöregedése. Alacsony szintű a gazdasági aktivitás, stagnál – ha nem csökken – a foglalkoztatás, egyes térségekben és településeken ismét növekvő a munkanélküliség. A legsúlyosabb gond a vagyon és a kellő produktum hiánya, a gazdasági fejlettséget kifejező GDP és versenyképességünk alacsony színvonala. Az észak-magyarországi régióba történt besorolásunk sok tekintetben hátrányos. Több szempontból kedvezőbb lenne (főváros-orientáltság, közlekedés, rokon kapcsolatok, hagyományok és így tovább) a közép-magyarországi régióhoz való „csatlakozásunk”. Egy-egy kistérséget még a leszakadás veszélye is fenyegeti, s itt-ott a fejlődés feltételei sincsenek meg. Az előrelépés egyik útja a fokozottabb együttműködésben, társulások létrehozásában és hatékony működtetésében kereshető.

Figyelemre méltó az ipar egyes ágazatainak fejlődése, az export és a termelékenység dinamikus növekedése. Mezőgazdaságunk kibontakozása vár magára, a gazdálkodók többsége pedig külső forrásokra, támogatásokra apellál. A vállalkozá-

sok egy jó része tökehiánnyal küzd, a támogatások elégtelenségére hivatkozik, a vállalkozási és kockázatvállalási készség alacsony, az innováció iránti fogékonyság a nullához konvergál. A külföldi érdekeltségű vállalkozások nem igazán találnak otthonra megyénkben, számukra sem vonzó Nógrád. Tovább kell keresni azokat a lehetőségeket, amelyek kedvezőbb feltételeket (adókedvezmények stb.) biztosítanak a helyi vállalkozók, a hazai és külföldi befektetők számára. Az önkormányzatok érdekérvényesítő képességük növelésével is nagyobb szerepet kell vállaljanak a helyi gazdaság fejlesztésében. Fölnézve úgy látom, Nógrád felett egyelőre borús az égbolt, a viharfelhők még legfeljebb csak oszladoznak, de nem vonultak el. Mögülük Nógrád jövőképe sem rajzolódik ki elég kontúrosan...

Salgótarján, 2007. március 31.

Jegyzetek

- ¹ A területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény és végrehajtási szabályai a kistérségi rendszer alkalmazását írják elő.
- ² Az Országgyűlés a területfejlesztési koncepcióról szóló 35/1998. (III. 20.) OGY számú határozatában deklarálta a tervezési-statisztikai régiókat.
- ³ Az idézet a dr. Barta Lászlóval, Nógrád megye főjegyzőjével készített interjúmból való. *Palócföld*, 2001/5., 487. o.
- ⁴ 53/2001. (VIII. 17.) FVM rendelet, „Magyarország SAPARD Terve, 2000-2006” kihirdetéséről. www.gtr.uw/53per2001.htm
- ⁵ Részletesebben írtam erről a *Nógrád Megyei Hírlap* 2003. évi egyes számaiban, amely cikkeim együtt találhatóak a *Nógrád Megyei Hírlap Almanach*, 2003. évi kiadásában. Nógrádi Média Kiadói Kft., 9., 39., 51. o.
- ⁶ *A kistérségek társadalmi, gazdasági helyzete Észak-Magyarország*. KSH, Miskolci Igazgatóság, 2006., 12. o.
- ⁷ *Nógrád megye társadalmi-gazdasági jellemzői*. KSH Miskolci Igazgatóság, salgótarjáni képviselőlet, 2006.
- ⁸ 2001. évi Népszámlálás. 6.13. Nógrád megye. Az adatok értékelése. Budapest, 2003., 19. o.
- ⁹ Baráthi Ottó: *Ember és környezete*. Nógrád mezőgazdaságáról – Varga László (Az FVM Nógrád Megyei Földművelésügyi Hivatalának vezetője) *Palócföld Könyvek, Új Folyam*. Salgótarján: Balassi Bálint Megyei Könyvtár, 2007., 108. o.
- ¹⁰ *Nógrád megye gazdasága a rendszerváltás után*. KSH Nógrád Megyei Igazgatósága, 1997., 12. o.
- ¹¹ *Nógrád megye társadalmi-gazdasági jellemzői*. KSH Miskolci Igazgatóság, salgótarjáni képviselőlet, 2006.

NÉMETH PÉTER MIKOLA

Parancsolat

Legyen meg a Te akaratod
a kilakoltatott lélekben.

Legyen meg a Te akaratod
a kilakoltatott fejekben is.
Azonképpen házkutatást tartass,
úgymond önkéntes revíziót,
hogy visszaSejtesedjen;
hogy visszaSejtesíthesd
mi benned mennyei — —

azonképpen itt a Földön is,
életre tévedt egyszerűséged.

Ars poetica

Hommage
a' Pilinszky

Már semmit sem tudok.
Csak ragyogni. Tündökölni
a kirakatok előtti napsütésben.
Melegedni és fölengedni
legvégül, akár az üdvözültek.

Elnézni – mielőtt a teljes
feledést kiérdemelném.

2005. november 25.

KONCZEK JÓZSEF

Mikola szobrai és dinoszauruszai

Németh Péter Mikola: *MYSTERIUM CARNALE* – *Hommage 'a Pilinszky*
című verseskönyvéről

A *thing* angol szó, azt jelenti, hogy dolog, tárgy, holmi, ügy. Leggyakoribb környezetében a szótár a következőket sorolja fel: „először is” – „ez az igazi”, „ami ideillik”. Jelent „cók mókot”, „tennivalót” is.

Képzőművészeti, művészeti értelemben a *thing* a Mű, a létrehozott dolog. A valami.

Ezek a versek itt – dolgok. Nagytömegű képzetek. Nem az anyaguk, a tömegük sok, hanem a képzet a tömeges, a nagy volumenű. Szobrokat idéznek számomra.

Henry Moore-nak vannak azok a bizonyos csonkolt nagy szobrai. Nem Vénusz, a hiányzó karú, nem, ezek szándékosan csonkoltnak alkotott szobrok.

Németh Péter Mikola írja:

„Az öngyilkosok hatalmával bámulod
a rég nem látott tengert.”

A fehérség szobrai nézik így, ilyen hatalommal a Mi rég nem látott életünket. Ezek a csonkolt szobrok, amelyek nem beszélnek túl önmagukat, a materiával utalásos módon bánnak, nem leírnak, hanem dramatizálnak. Megrendítenek. Oratori profanizálások. Dörgő szavak. Sok főnév, kevés ige.

Kedvem van elemezni ezt a két sort. A „bámulod” szó az alkotó és a befogadó közt térbeli viszonyt teremt. Még érde-

kesebb, hogy – önmegszólítás. Ez a te-én. Általános alany. Az én-te viszony kiterjesztése az általánosra. A „rég nem látott tengert” – idővonatkozás. A tenger nagy, a rég látott tenger az időben még nagyobb annak, aki te vagy, aki nézi, bárki... Tökéletes teljesség. Minden irányt betölt. De nem

nézed – hanem bámulod a tengert. Lefokozva vagy. Ez rokonszenves, mert elteltél, elámultál a tengeren, a tenger-től. A bámul – bocsánatos. Néz – tárgyilagossá, pontos. A bámul – lírai.

Arról van szó hát, hogy a tengerparton nézelődő ember képe valamiképpen teljes, a realizmus esztétikája szerint. Itt a teljesség, egy csonkolás, vagyis a csonkolás leküzdésének szándéka által sejlik fel. Ez az öngyilkosok hatalma. Bizarr, az öngyilkosság képzetéig eljutott ember groteszk szándéka, amely olyan hatalom, ami csak az önpusztításban valósulhat meg. S nem ez történik vajon? De nézzük, mit ajánl Németh Péter Mikola az erő élése, használása, pusztító-önpusztító ereje ellenében? Milyen lehetőség van?

Vegyük kézbe a *Parancsolat* című alkotást. Hogyan lehetünk teljesekek?

A mű, egy keresztény imádság, a *Miatyánk*, mint védőszöveg profanizálása. A profanizálásba belejátszik egy

katonai-rendőrségi napiparancs-utasítás érzete is.

Az ima így kezdődik: „*Miatyánk, aki a mennyekben vagy...*” s innen kezdődik Mikola *thingje*... „*Legyen meg a Te akaratod / a kilakoltatott lélekben.*” A Te nagybetűs, és nem Istent, hanem az embert szólítja meg. Te, ember, nagybetűvel... „*Legyen meg a Te akaratod*” ... majd folytatódik a vers... „*Legyen meg a Te akaratod / a kilakoltatott fejekben is*” ...aki eddig nem fogott volna még gyanút, most talán érti, hogy nem ima, hanem imacsonkítás, torzítás van itt... Tovább, így folytatódik a vers: „*Azonképpen házkutatást tartass, / úgymond önkéntes revíziót*” ...ugye látjuk már, hogy a költő az emberhez beszél, akinek a lelke és feje hamis dolgokkal van zsúfolásig telis tele... s most jön Mikola kedvenc szava, a „*visszaSejtesedés*” – a szó nyilvánvaló az „*elidegenedés*” ellenszava. A mi generációnk szokott játszani az *elidegenedés-visszaismeredés* ellentétpárjával. Mikola találta ki a „*visszaSejtesedés*” fogalmát. És már megint a tenger ihleti őt... így folytatódik a vers... „*hogy visszaSejtesedjen; / hogy visszaSejtesíthesd / mi benned menyeyei*” – ugye, iszonyú nagy itt a téridő... a menyeyeitől az őssejtig ... s a befejezés:

„*Azonképpen itt a Földön is,
életre tévedt egyszerűséged*”.

Latinul ezt úgy mondják: *Quod est demonstrandum*. Ez az, amit meg kell mutatni, lényegében vége, be kell bizonyítani a megmutatással. Magyarul: erről van szó.

Nézzük meg ismételten a verset, most már egybefüggően. Félre mindazzal a történelemmel, amelyik nem a legtisztább ősi létezésre építi fel az élet egyszeri istenségét, mennyeiségét, ezt az életre tévedt egyszerűséget. Az élet maga is egyszeri, személyes. Minden ember külön-külön is egyszeri. Életre tévedt, védeni való, óvnivaló.

Mikola arra szólít fel, hogy a legradikálisabban tegyünk rendet saját lelkünkben és saját fejünkben. Vegyük tekintetbe, hogy a költő olyan emberekhez beszél, akik ismerik a kilakoltatás, a házkutatás kulcsszavait. A hatalom erőszakosságát az ember ellen. Most ő a kilakoltatás és az erőszak működtetését az esendő embernek ajánlja, hogy ugyanolyan módszerekkel önmagán végezze el a megtisztítást a hatalom erőszakosságától. Önerőszakkal.

Személyes érdekeltségünk mondatja, hogy ez a radikális megoldás, nem biztos, hogy segít. A hatalom, a rossz erőszakossága nem azáltal szűnik meg, hogy önmagunkkal szemben válunk erőszakosakká. A valóság az, hogy az erőszaktól szenvedőknek még mindig van annyi erkölcsi alapjuk, s talán erejük is, amiből nem az erőszakos megoldásokat képesek csak mozgósítani. A nem-erőszakot önmagukkal és másokkal szemben is. Akár a hatalom, akár a nem-hatalom oldalán állnak.

Magyarul: elkeserítő az öngyilkosok hatalma. Nem jó út. A kicsavart imádság helyett maga az ima – az őssejtig tiszta lélekállapot. A végeredményt, a hozzá vezető utat nem így képzelem. Hanem, hogyan? Meg kell mondanom: nem az erő módszerével.

Németh Péter Mikola makacs gondolkodó. Erősen véd egy „keveset beszélni” pozíciót. Klasszikus szövegekre támaszkodik, idézetekre, átvételekre, vendégszövegekre. Nem kigondolni, hanem tovább gondolni törekszik.

Ha olyan elvárásokkal közelítünk művészetéhez, mint Arany János *Családi köre*, vagy akár – hatalmas ugrás – Juhász Ferenc áradó eposzi-mitikus világa, bizony semmire se jutunk. Egy XX. századi tragédiákat lélekkel megélt gondolkodó takarékos beszéde az övé. S ez feszített státuszt eredményez.

A könyvcímet adó MYSTERIUM CARNALE – A hús misztériuma: emlékeztetve Rózsa Endre *Carnen carnale* című verse szavára – a címadó vers 34 sorában, ha jól számolom 34 főnév, nominatív jelölés van, ige mindössze 5-6. S meglehetősen azok sem szükségesek. A *Csend-élet* című nagyvers 44 nomenje közt, ige csak 7 van. Mindig a létige: „vagytok-e”? Pontosan idézve: „Vagytok-e HÍD?” – A HÍD nagybetűkkel.

Mikola dörejlően, pontifex-orátori, bibliai-prófétai erővel sóvárog a létezésre, az életünkért. Szervedélyes, retteg, hogy valami egyszer csak nem lesz, hogy nem lehet többé. Sok megnevezést használ, sok főnevet, sok idegen szöveget. Ezt mind el kell mondania, be kell mutatnia, hogy a saját igéjéhez jusson el. Nagyon kell az ige. A létezés és a léteztetés igéje kell. Ezt kell mondani, ezt kell megmutatnia. Mert az Ige a logosz, a teremtő. És micsoda teremtő erők feszülnek itt. Ha isteni erők, akkor a gondolat-isten erői. Németh Péter Mikola – filozófus, tudhatjuk, hiszen neki, olyan ige kell, amit ismer a filozófia. Weöres Sándor üzeni nekünk Hamvas Béla iránti tisztelettel: „*Ne mondj le semmiről: mert ki, amiről lemondott, abban elszárad. De kívánságaid rabja se legyél... Jó és rossz tulajdonságaid alapján véve nincsenek. Ápolt tulajdonságaid jók... Az életet úgy tartsd távol magadtól, hogy uralkodni tudj fölötte: ahogy a kígyó fölött, sípzenével a kígyóbüvölő uralkodik...*” Németh Péter Mikola erősen uralja anyagát. Síp-zenére van szüksége. A logosz síp-zenéjére. A zenélő igére. Mikola szemlélődik és bemutat. Nagyon sok közöm van a mentalitásához. A dolgokat a maguk helyén, pontosan kívánatos megmutatni, a dolgoknak mozgásban is kell lenniük. A szemlélődő költő iszonyú erejű lírai összegzéssel haladja

meg a megnevezések tételeit, amikor azt mondja: „*HÉTKÖZNAPJAINKNAK keresztet ácsolunk aztán körbe táncoljuk szenvedélyes vad izzásban....*”

Kitüntető erejű összegzés, a zenélő ige, a teremtés megszületése. Íme, az Ige.

Táncolás, igen. Mi is táncolunk a kígyóban, amikor a művészet büvöl el.

Mikola érintettsége nemcsak őstengeri, hanem ősemberhorda-mítoszi is. Ez is a gondolat nagytömegűségének bizonyítéka. Így vagyunk Mi a krisztusi keresztény hitünkkel, amely szereti a mártírokat, az áldozatokat, s ebből születnek a gyászkeresztek, amiket aztán szenvedéllyel körültáncolunk.

Ugye, most már értjük Mikolát? Befogadjuk, belélegezzük, magunkévá éljük. Művészként képes teremteni. Íme tudja, műveli a csodát, nem magyarázza. Mert ez a csoda. A lét teljességének, emberi lényegének megélése, teljesítése, a Mi táncunk, az életünk. S gondoljuk el, ha ebben a kaotikus világban a csend lesz az eszményünk, akkor a csendet a legjobban úgy jelenítjük meg, ha mi magunk vagyunk csendben. Nem a csend kell. A csend megsértése kell, ám a mikéntje a fontos. Az ember-meleg, a horda ember-melege. S ugye, akkor értjük és szeretjük már, ha a *dinoszauruszok – ősmagányukból kilépve, égő szíviüket nyaldossák?* Mi, emberek, ezt akarjuk. S ettől a pillanattól kezdődően már cselekvéssé válhat az ige. Akcióvá, ekspanzióvá, ami expandeál, ahogy a falukba viszi a modernséget, s a szövegekhez grafikát rendel, a létezéshez testvért, a nyomdai papírhoz pauszpapírt... – díszítéseket a lényeghez. Gondolatokat, az Igéhez.

(*Napkút, Budapest, 2006*)

Lélekemelő séták a Medves vidékén

Andrásfalvi-Faragó Zoltán: Varázslatos bazaltlepleny

A helyi értékekre figyelő ember lassan már számíthat arra, hogy Andrásfalvi-Faragó Zoltán jószereivel minden évben megajándékoz bennünket egy szemtelket gyönyörködtető, szórakoztatva tanító-nevelő kötettel. 2007 elején éppen azzal, amelyik szokatlan négyzet alakú formátumával és a borítóin különlegesen finom bézs és barna színárnyalatú természetfotóival is felhívja magára a figyelmet. Amelyben Palóccország kimeríthetetlenül gazdag természeti tárházából a Medves-fennsík és peremvidéke – mint egy varázslatos bazaltlepleny – kincseit tárja elénk akadémikusi szintű természetismerettel.

A szerző már az *Előszóféle*ben felkelti a kíváncsiságot, a természet titkainak megismerésére irányuló vágyat. „A nagy síkság hangulatát idéző, lapos vagy alig hullámzó füves pusztán nyír- és nyárfaligetek nőnek a felhagyott legelőkön, a mezei pacsirta énekelve emelkedik a magasba, békák kuruttyolnak a kisebb tavak vagy nagyobb pocsolyák nádas, mocsaras szegélyében. Valahogy tehát ide csöppent egy darabka síkság az Úriszten markából”. Hasznos útravalóval lát el a természet világának e táji felfedezéséhez. Felhívja a figyelmet a természet, a történelem és a társadalom ezerszálú, sokszor kibogozhatatlan kötődéseire, rejtett összefüggéseire. Felkészíti olvasóját a természet behatóbb tanulmányozásának titkaira. Utal rá: a természet tünneményeinek, rejtőzködő csodáinak megismerése türelmet, időt és kitartást igényel.

A könyv két nagyobb részből áll. Közel kétharmadnyi terjedelme jellemzően leíró jellegű; ebben a szerző sajátos, a természethez igazodó naptári rendben sétáltatja olvasóját. „Papíron járunk”: márciustól februárig kedvünk szerint állhatunk meg az év bármely időpontjában, s „egyetlen pillanat alatt oda mehetünk, ahol éppen a legtöbb érdekesség kínálkozik.” A kötet második része inkább didaktikus karakterű: egyrészt „hogyan is meglelje bennük a természet szépségét, aki nem rendelkezik gyakorlati tapasztalatokkal...”, másrészt, hogy ismeretet közvetítsen. Itt megismerkedhetünk az egyes földrajzi nevek etimológiájával és üzeneteivel, a népi gazdálkodás fennmaradt emlékeivel, a vidék múltjával.

Már az első belelapozásra szembe tűnik egy szerkesztési újdonság is: a széljegyzetek, amelyek többnyire logikusan kapcsolódnak az aktuális mondanivalóhoz. Andrásfalvi-Faragó Zoltán – újságírói, szerkesztői tapasztalataiból is – jól ismeri az olvasó lélektanát, tudja: a szokatlan vonzza a szemét. Ám a tipográfia ezen eszközét sem öncélúan alkalmazza, sokkal inkább az olvasót szolgálva, hiszen olyan többlet ismereteket nyújt, kiegészítő információkat talál, amelyek elmélyítik „a benti” látni-és mondanivalót, gazdagítják és árnyalják is azokat.

A szerző az év minden hónapját pontosan négy oldal terjedelemben jeleníti meg, lényegében azonos belső struktúrában. Az adott hónap nevét minden

esetben egy két-három szóból álló, többnyire az időszakra jellemző, hangzatos-hangulatos cím követi. Hogy csak a négy évszaktól egy-egy hónapot példaként említsünk: *ÁPRILIS – Rügyfakadás idején; JÚLIUS – Rovarzsongás a fűben; OKTÓBER – Az elmúlás színpompája; JANUÁR – Dermesztő napok időszaka.*

A címek alatt, két hasábból álló kilenc-tíz soros „vezércikkben” olvashatók az adott hónap időjárásának és klímaviszonyainak – minden szeszélyességük ellenére is – többnyire állandónak tekinthető főbb jegyei. Itt és így kiemelve ismerkedhetünk meg a növényzet adott időszakban legpompásabb reprezentánsaival, az állatvilág ez idő tájt leggyakrabban felbukkanó egyedeivel. A szerző már a kezdő hónapban, márciusban „megnyugtatja” az olvasót: „Egy dolog azért biztos: minden évben mást és mást találunk ugyanabban az időpontban!”.

Faragó Zoltán a legapróbb részletekig úgy láttatja a természeti tájat, mutatja be élővilágát, minden mozzanatát és rezdülését is, hogy a teljesség képét vetíti az olvasó elé. Mindent meglát, mindent észrevesz, ami az év tizenkét hónapjában e vidéken él és mozog, mindent regisztrál, ami a természetben történik. Mesél „... szúnyogról és kételtűről, hüllőről és madárról, egérről és vaddisznóról... Gombáról és páfrányról, cserjéről és fáról, a mérsékelt égöv orchideáiról, a kosborokról...” Etimológusi szakszerűséggel, mégis közérthetően magyarázza a földrajzi nevek eredetét és jelentését, bemutatja a „valahavolt vadvilág” bizonyítható emlékeit, feltárja a népi gazdálkodás még felfedezhető részleteit.

A páratlan oldalakon található széljegyzeteiben jobbra térben-tájban kalauzolja olvasóját a szerző. Kezdi a Medves szűkebb-tágabb körülhatárolá-

sával, folytatja dióhéjnyi földtörténeti ismeretekkel. Felidézi a legelők, rétek, erdők flórájának színét, illatát, láttatja a fauna világának képviselőit. Kóstolót kínál a vidék monda- és legenda-világából is. A páros oldalak széljegyzetein az idő síkján sétáltatja olvasóját a szerző. A kvázi kis-almanachban a Medves-vidék rövid története tárul az olvasó elé. Képbe kerül – többek között – Somoskő és Salgó vára, néhány település, köztük „Salgo-Taryan”. Szó esik középkori templomok írásos emlékeiről, vérzivataros időszakokról. Így görgeti a szerző a történelem kerekét napjainkig.

A két széljegyzet történeti és természeti vonulatában és a mintegy védőn átkarolt lényegi mondanivalóban szemünk előtt göbölyödik a Medves világ, válik már-már három dimenzióssá. Amit a szerző mintegy megemel könyvében a 2 x 12 táblán (oldalón) található közel 100 darab színes, faunát, flórát, tájakat ábrázoló, saját művészi felvételével. Hogy a könyv alig több mint 80 oldalán kaleidoszkópszerűen kibontakozhat a Medves és vidéke, az nagyban köszönhető a könyv nyelvezetének: a lényegre törő, metaforákkal humanizált, olvasmányos fogalmazásnak.

Könyvének záró soraiban a szerző – paradox módon – aggodalmát és egyben reményét is kifejezésre juttatja; félti természeti környezetünket, de bízik fennmaradásában, sőt egy emberibb világ eljövételében is: „...hogyan legalább a gyerekek, az unokák életében szebb és jobb, igazságosabb és kellemesebb lesz minden.”

Lélekemelő sétánk végére érve, ajánlom jó szívvel kicsik és nagyok – minden olvasó – figyelmébe és épülésére Andarásfalvi-Faragó Zoltán legújabb kötetét.

(*Dióhéj Könyvműhely, Salgótarján, 2006*)

PALÓCVIDÉK ESEMÉNYTÁRA

Március 15-én a Parlamentben vehette át hazánk legrangosabb művészeti díját, a Kossuth-díjat a Somoskőújfalun élő Földi Péter Munkácsy-díjas festőművész, aki sajátos szín- és formavilágával olyan képi mítoszt teremt, amely képes a hétköznapi lét és a transzcendens egyidejűségét kiváltani a befogadójában. Ugyanitt vehette át munkássága elismeréseként Csemniczky Zoltán balassagyarmati szobrászművész a Munkácsy-díjat, aki „drótszobrai” átláthatóságával a kint és a bent között teremt harmóniát. • 26-án a budapesti Petőfi Sándor Irodalmi Múzeumban dr. Praznovszky Mihály Főszerkesztő bemutatta – a Palócföld Könyvek sorozat részeként megjelent – Solymár József *Falu szája* című kötetét, amely a szerző gyermek- és fiatal felnőttkori mátraballai emlékeit fűzi egy csokorba.

Balassagyarmat: Március 2-án a Madách Imre Városi Könyvtárban T. Pataki László mutatta be Ádám Tamás Máglyák ideje című interjúkötetét és beszélgetett a szerzővel. • 10-én a művészetek tavaszköszöntőjét tartották, melynek keretén belül a volt vármegyeháza épületében Párkány Raab Péter szobrászművész kiállítását nyitották meg. Az est folyamán többek között fellépett dr. Szabó András Madách-díjas, Markó Iván és Keveházi Gábor Kossuth-díjas előadóművész. • 28-án dr. Csáky Károly ipolysági helytörténész tartott előadást *Mikszáth Kálmánnal szülőföldjén* címmel az MKVK-ban. • **Április 10-én** a Mikszáth Kálmán Gimnázium Szakközépiskola és Szakiskola szervezésében megrendezték a Mikszáth nevet viselő iskolák második országos találkozóját. • 25-én Tóth Imre *Palóc tájszótár* című könyvének bemutatójára került sor a Csillagházban. A kötetet a 80 éves szerző és Kovács Gergelyné művészettörténész ajánlotta a közönség figyelmébe. • 27-én a 100 éve született Peja Győző, Kossuth-díjas tanár alkotásaiból emlékkiállítás nyílt a Balassi Bálint Gimnáziumban.

Bátonyterenye: Március 30-án a Bátonyterenyei Írók Köre tagjai számára Pál József tartott nagyszerű előadást Baranyi Ferenc életéről és költészetéről. • **Április 5-én** a *Költészet napja* alkalmából *Baranyi Ferenc forradalmi és szerelmi költészete* címmel a Palócföld jelenlévő egykori főszerkesztőjét méltatta Kemény L. András; közreműködött Kassai Franciska előadóművész.

Cered: Április 12-én népes gyermek és felnőtt közönség előtt nagyszerű előadást tartott Pál József Nógrád megye irodalmi múltjáról és jelenéről az id. Szabó István Általános Iskolában.

Diósjenő: Április 8-án a hívek szolgálatában végzett munkájáért kitüntették Hörömpő Gergely lelkipásztor-költőt, akinek legutóbbi verseskötete *Pillanat* címmel látott napvilágot a Spangár Könyvek sorozatban.

Drégelypalánk: Március 21-én Kassák Lajos születésének 120. évfordulója tiszteletére ünnepséget és ankétot rendeztek, ahol jelen volt Kiss Sándorné, Kassák munkakörének egyetlen élő tagja is. Az emlékbeszédet Pál József, a Palócföld főmunkatársa mondta.

Fülek: Március 29-én a Palóc Mesemondó Verseny regionális fordulója volt a Magyar Házban.

Hollókő: Április 8-án húsvéti fesztivált tartottak a Palócföld jeles hagyományörzőinek közreműködésével.

Ipolyság: Április 20-án az Ipolysági Honti Corvin Kör Polgári Társulás meghívására Wass Albertről tartott előadást Turcsány Péter Kölcsey-díjas író, a Kráter Műhely Egyesület elnöke a helyi Piccolo kávézóban. Az est folyamán Szutor Ágnes népdalénekes mezősegi népdalokat énekelt.

Kozárd: Április 14-én Emléknapot tartottak Kelemen Gábor (1951-1992) kozárdi származású író, publicista munkásságának felidézésével a Faluházban, akinek a *Bakszeker* című kötete 1981-ben jelent meg a Palócföld Könyvek között.

Losonc: Március 2-án Országos Mikszáth prózamondó versenyt tartott *Kedves virágai a Palócföldnek* címmel a Csemadok, Palóc Társaság és Szövetség a Közös Célokért. • 9-én, a Kármán Napok keretén belül, a Magyar Kulturális Központban bemutatták Ladislav Takáč *Traumák és mítoszok* című könyvét, amely a losonci születésű, de Budapesten élő Dr. Vigh Károlyról szól.

Mihálygerge: Április 8-án a község egész napos művészeti és folklór programján belül a közönség találkozhatott Nógrádi Gábor íróval.

Nagyoroszi: *Április* 20-án a Tarján Tarkán Társaság *Művészetre Hívás Napja* felhívásával azonosulva, az általános iskola területén egész napos művészettel foglalkozást tartottak a község lakói számára.

Pásztó: *Március* 1-én az Alkotók Nógrád Megyei Szövetsége alakuló közgyűlését tartotta a Telemi László Városi Könyvtárban. Az alapszabály elfogadását követően Zsiga Lajos lett az egyesület elnöke. • 19-én Gaál István Kossuth-díjas képiro *Változatok Rómára* című fotósorozatából nyílt kiállítás. A megnyitót követően levetítették az alkotóművész *Római szonáta* című filmjét. • 22-én dr. Borbély Éva és Tóth Imre irodalmi alkotásaival ismerkedhettek meg az Athéné Alkotókör szervezésében a TLVK-ban. • *Április* 2-án a Csohány Kálmán Galériában dr. Praznovszky Mihály irodalomtörténész bemutatta Csohány Kálmán *A magam módján, magamnak* című kötetét. A rendezvény díszvendége volt Csohány Kálmánné. • 11-én Mikszáth prózamonó versenyt rendeztek.

Rétság: *Április* 11-én a Spangár András Irodalmi Kör legújabb antológiáját mutatták be, valamint kiosztották az idei Spangár-díjat.

Rimóc: *Március* 15-én egy egész napos rendezvény keretén belül a 30 éve elhunyt néprajzkutatóról, dr. Manga Jánosról nevezték el a felújított művelődési házat.

Salgótarján: *Március* 5-én dr. Praznovszky Mihály, a *Palócföld* főszerkesztője ismertette Solymár József *A falu szája* és Csohány Kálmán *A magam módján, magamnak* című köteteket, majd a felvidéki Gömörország főszerkesztőjével, B. Kovács Istvánnal és Szászi Zoltánnal folytatott beszélgetést a határon túli magyar irodalomról és megnyilatkozási lehetőségeiről. • 12-én Oláh Jolán festőművész születésének 75. évfordulójára lakóhelyének homlokzatán emléktáblát helyeztek el, valamint emlékkiállítást nyitottak a Nógrádi Történeti Múzeumban. A JAMKK színháztermében Snétberger Ferenc gitárművész adott koncertet. • 14-én Cene gál István *Fények és árnyak Róma képzőművészeti örökségéhez* címmel rendhagyó élménybeszámolót tartott római útjáról és az ennek során szerzett képzőművészeti felismeréseiről. • 21-én Debreceni Boglárka írói-kutatói munkásságát mutatták be a SITI-ben. Közreműködtek a Hibó Tamás Művészeti Iskola növendékei. • 22-én a Megyeházán fogadást tartottak Földi Péter Kossuth- és Csemniczky Zoltán Munkácsy-díjas képzőművészek tiszteletére. • *Április* 2-án Marschalkó Zsolt *Vándor az óceánnál* című verseskötetét mutatták be a Pódium Stúdió és a Vertich Színpad közreműködésével. A Szerzővel Pál József beszélgetett. • 12-én *Lázár Ervin Emléknapot* tartott a BBMK, melyen báb- és színjátszó csoportjaival közreműködött a Hibó Tamás Művészeti Iskola. • 13-án megnyílt a JAMKK egykori könyvtárszárnyában a Café Frei Irodalmi Kávéház, amelynek első nyilvános rendezvényén – ünnepi megnyitóbeszéd helyett – Székyné dr. Sztémi Melinda felolvasta József Attila *A számokról* című költeményét. Az irodalmi est keretén belül a Salgótarjánban élő – Kupcsulik Ágnes, Bódi Tóth Elemér, Handó Péter, Kiscseri Mihály, Marschalkó Zsolt, Paróczai Csaba – vagy onnan elszármazott – Dukai Nagy Ádám, Kasza Marton Lajos, Nagy Pál – költők versei mellett két kávéházi komédia is elhangzott. Az egyes művészeti blokkok között Sándor Zoltán előadóművész beszélt a kávéházi hagyományokról, szokásokról, valamint a neves médiariporter, a Cafe Frei névadó tulajdonosa, Frei Tamás elmesélte kávészenvendélyét és egy ehhez kapcsolódó, beduinoknál szerzett élményét. • 18-án Zsibói Gergely alkotói munkásságát mutatták be a SITI-ben. Közreműködtek Bedegi Berill Barbara és a Hibó Tamás MI növendékei. Valamint a Cafe Frei IK-ban Bódi Tóth Elemér költői estjét tartották. • 20-án a Tarján Tarkán Társaság szervezésében kiállítás nyílt a város épületei felületének átfestésére érkezett pályaművekből a JAMKK üvegcarnokában. • 23-án a Magyar Nyelv Hete alkalmából „Nógrádi értékek, nógrádi könyvek” címmel dr. Baráthi Ottó *Ember és környezete*, a dr. Csongrády Béla szerkesztette *Tanáregyéniségek a Madáchban (I.)*, Faragó Zoltán *Varázslatos bazaltlepeny*, T. Pataki László *Kit szerettél, Ádám?* közös bemutatójára került sor a BBMK-ban. • 25-én Marschalkó Zsolt *Zsarnokölő* című két felvonásos vígjátékát mutatták be nagy sikerrel a Vertich Színpad Stúdió előadásában a JAMKK Színháztermében. • 27-én a Brunda Gusztáv és Kovács Bodor Sándor által készített *„Teremtő emberek” (Innovációs séta Nógrádban)* című filmet – beszélgetéssel egybekötve – vetítették a Cafe Frei IK-ban. • 28-án megnyitották a Nógrádi Történeti Múzeumban a 29. *Salgótarjáni tavaszi Tárlatot*.

Szécsény: *Március* 29-én a *Kőrösi-napok* keretén belül a Gimnázium és Szakközépiskolában Török János tartott előadást a *Palócföld népművészetéről*. • *Április* 10-én Galcsik György levéltáros *Határ menti változások Nógrád megyében 1972–1950 között* címmel tartott előadást a Múzeumbaráti Kör tagjainak.

A 30 éve elhunyt Balázs Jánosra emlékezünk *Vallomások* című írása kéziratföredékével és Szabó Tamás szoborkompozíciójával.

